ALMANAH FILATELIC 1986

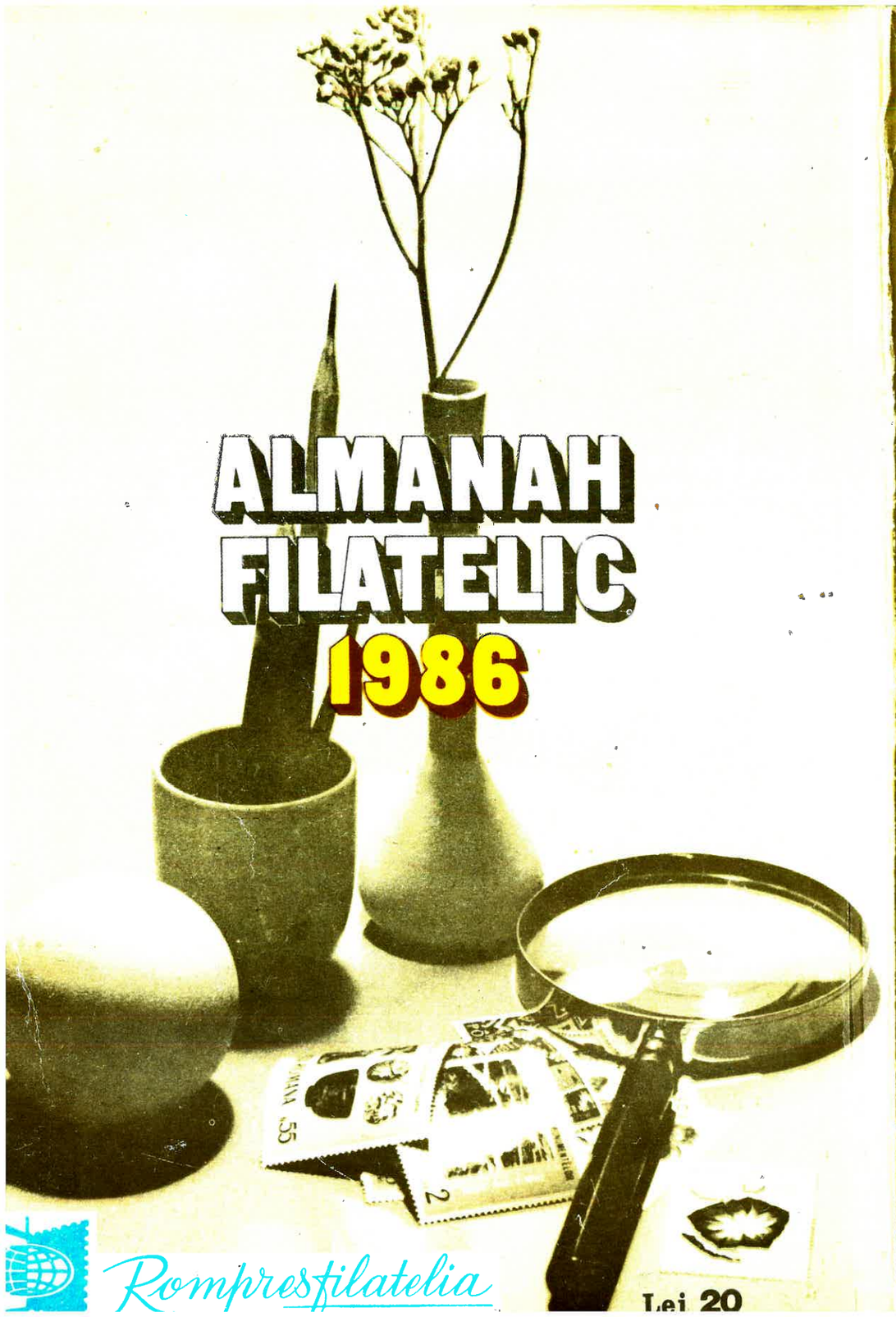

Romprestfilatelia

Lei 20

ALMANAH FILATELIC 1986

ALMANAH FILATELIC '86

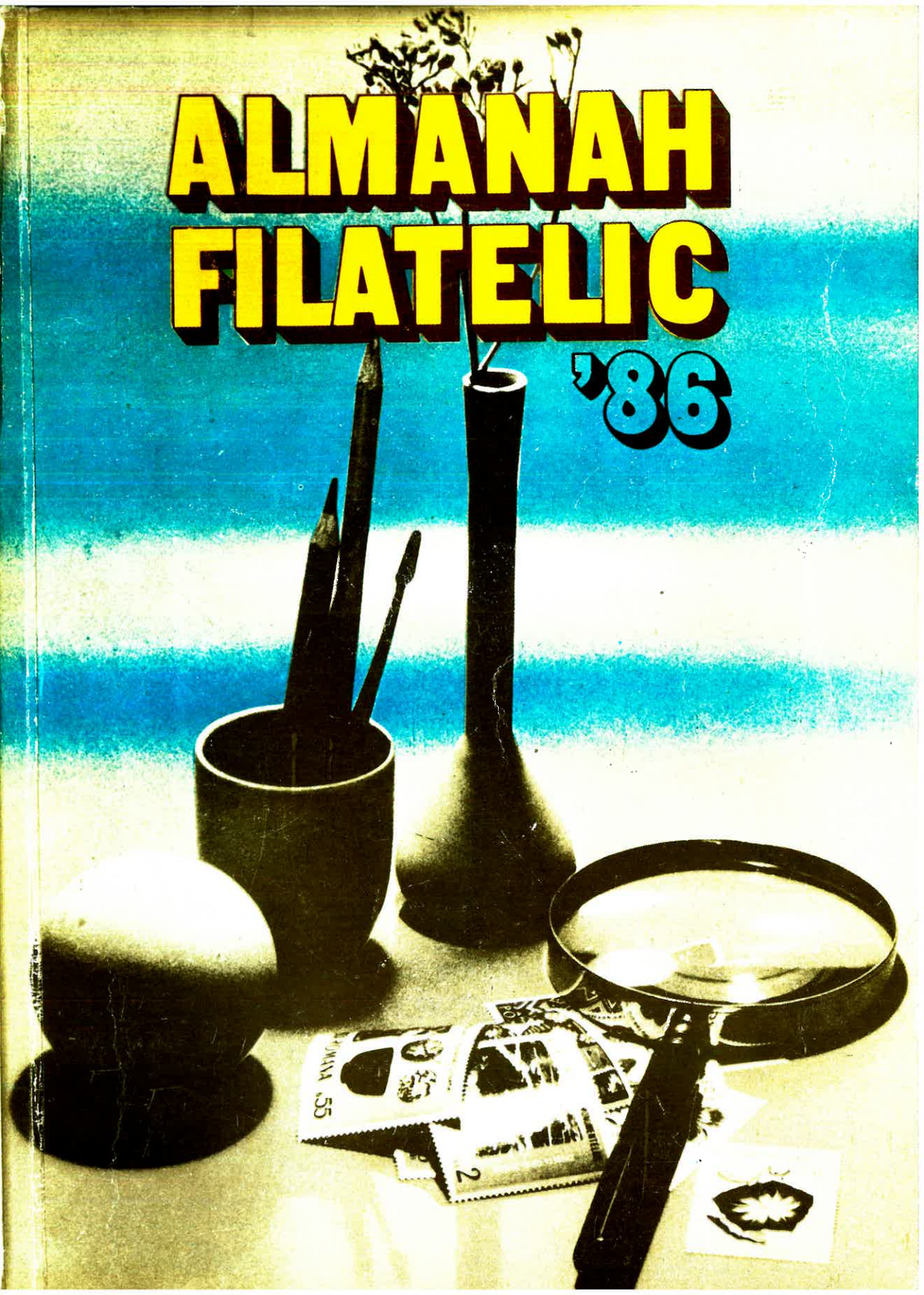

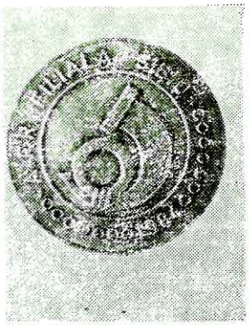

valoarea tarifului poştal (2 lei, pentru o scrisoare simplă), la mijloc clişeul cu text „Filiala A.F.R. Sibiu", iar în stînga ştampila de zi „dublu cerc şi denumirea localităţii — SIBIU —, în partea de sus iar jos numărul, de serie poştal „1", în mijloc data : ziua, luna, anul (17.11.84)". Pe marginea medaliei, inscripţia „Prima expoziţie de francatură mondială".

Pe revers apare în relief, o goarnă poştală, iar între cercuri sus „A.F.R. Filiala Sibiu", iar în partea de jos „1984".

Medalia, din bronz, a fost executată la Întreprinderea Arădeana din Arad, tiraj 130 buc., machetator Eduard Mociscki.

Ion Opriş

Întreguri poştale de serviciu

Cărţi poştale militare

În acest articol voi continua prezentarea cărţilor poştale militare începută în almanahul trecut. Se vor prezenta C.P.M. cu marcă fixă tip Ferdinand. Se cunosc 5 tipuri de marcă fixă tip Ferdinand. Aceste C.P.M. au fost tipărite pe cartoane de diferite culori şi au marca fixă tipărită în partea dreaptă, în culoare neagră şi fără valoare nominală. În cadrul articolului voi prezenta numai diferenţele de tipar minime în vederea unei identificări rapide a C.P.M. Prezentarea tuturor diferenţelor de tipar ar îngreuna de fapt identificarea lor rapidă.

C.P.M. 1. Marcă fixă dreptunghiulară de 19/25 mm tip Ferdinand. Titlul : CARTE POŞTALĂ MILITARĂ. Stema ţării de 16/17 mm. În partea stîngă, pe trei rînduri verticale 3 menţiuni : Numele..., Gradul..., Unitatea şi subunitatea... În partea de jos menţiunea. Dimensiuni 140/90 mm. Carton alb, crem, verde (foto nr. 1).

C.P.M. 2. Idem, alt model de marcă fixă tip Ferdinand. Stema ţărăii de 21/22 mm. Dimensiuni : 135/85 mm. Carton verzui.

C.P.M. 3. Marcă fixă dreptunghilară de 20/26 mm tip Ferdinand. Titlul : CARTE POŞTALĂ MILITARĂ/GRATUITĂ, scris pe 2 rînduri. În partea stîngă pe 4 rînduri verticale menţiunile : Numele..., Gradul:.., Unitatea şi subunitatea, Localitatea..., Stema ţării de 16/17 mm. În partea de jos menţiunea : Nu se scrie nimic privitor la armată. Dimensiuni 140/90 mm. Carton verzui (foto nr. 2).

C.P.M. 4. Idem, alt model de marcă fixă dreptunghilară de 19/25 mm tip Ferdinand. Stema ţării de 20/20 mm. Dmensiuni 135/90 mm. Carton albăstrui.

C.P.M. 5. Idem, alt model de marcă fixă tip Ferdinand. Dimensiuni 130/90 90 mm. Carton gri.

C.P.M. 4 şi C.P.M. 5 sînt singurele cărţi poştale militare cu marcă fixă tip Ferdinand la care : „ARMATA DE OPERAŢIUNI" este subliniată.

Dimensiunile C.P.M. au fost stabilite în urma unor determinări statistice, ele variind în medie cu pînă la 8 mm faţă de dimensiunile date în articol.

Istorie poştală

DATA PUNERII ÎN CIRCULAŢIE A EMISIUNII „TIPOGRAFIATE" CU SUPRATIPAR PTT ŞI MONOGRAMA FF ÎN CERC

Catalogul mărcilor poştale româneşti 1974 indică drept dată de punere în circulaţie a emisiunii „Tipografiate" cu supratipar PTT şi monograma FF în cerc, 8 noiembrie 1919. Consider că data punerii în circulaţie a acestei emisiuni trebuie reconsiderată deoarece se cunosc mărci din această emisiune francate cu ştampile cu date anterioare celei de 8 noiembrie 1919. Prezint mai jos aceste piese filatelice :

1. Plic francat cu 4 × 1 Ban + 5 Bani + 10 Bani emisiunea „Tipografiate" cu supratipar PTT şi monograma FF în cerc. Obliterarea mărcilor s-a făcut la Bucureşti în decembrie 1918. Ştampilă de cenzură cerc simplu cu inscripţie : CENZURAT, B 4 ; Bucureşti.

2. Carte poştală cu marcă fixă tip „Germania" cu supratipar „M.V.I.R.-10 Bani" peste care s-a aplicat o marcă de 10 Bani din emisiunea „Tipografiate" cu supratipar PTT şi monograma FF în cerc. Alăturat se află un timbru de ajutor de 5 Bani negru cu supratipar MVIR. Obliterare : Slobozia, 20 decembrie 1918.

3. Carte poştală cu marcă fixă tip „Leagănul Sf-ta Ecaterina" peste care s-a aplicat o marcă de 10 Bani din emisiunea „Tipografiate" cu supratipar PTT şi monograma FF în cerc. Obliterare : Bucureşti 4 martie 1919. Ştampila de cenzură dreptunghiulară cu inscripţie pe patru rînduri : CENZURAT, Biroul de cenzură ; BUCUREŞTI MESAGERI. Data.... (foto 1).

4. Cartea poştală (vedere) francată cu 10 Bani din emisiunea „Tipografiate" cu supratipar PTT şi monogramă FF în cerc. Obliterare 31 martie 1919. Alăturat se află un timbru de ajutor taxa de plată de 10 Bani brun,

aplicat și obliterat la 3 aprilie 1919 la București (foto 2).

5. Carte poștală (vedere) francată cu 5 Bani verde din emisiunea „Tipografiate" cu supratipar PTT și monograma FF în cerc și cu 5 Bani verde timbru de ajutor. Obliterare: București 10 mai 1919 (foto 3).

6. Plic francat cu 3 bucăți din valoarea de 5 Bani emisiunea „Tipografiate" cu supratipar PTT și monograma FF în cerc. Obliterare București, 6 august 1919.

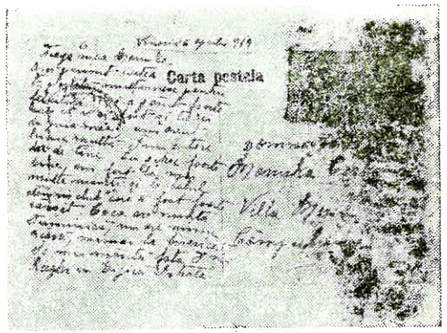

7. Plic francat cu 14 bucăți din valoarea de 1 Ban, emisiunea „Tipografiate" cu supratipar PTT și monograma FF în cerc. Obliterare București 6 august 1919.

Din cele prezentate mai sus consider că data punerii în circulație a acestei emisiuni trebuie considerată luna decembrie 1918.

Săvoiu Emanoil

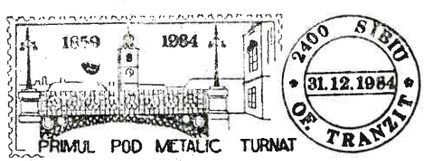

Primul pod metalic turnat

În 1984 s-au împlinit 125 de ani de la construirea și punerea în funcțiune, la Sibiu, a primului pod de fier, turnat din țara noastră. Este vorba de podul din Piața 6 martie, care trece pe deasupra străzii Karl Marx și face legătura cu Piața Griviței Roșie. Inclus în toate ghidurile turistice ale municipiului Sibiu, el formează în prezent unul din punctele de atracție pentru vizitatorii orașului.

Faima i-au atras-o atît faptul că este primul pod de metal turnat din țara noastră, dar și legendele care se leagă de el. Se spune că aici era locul preferat de întîlnire a negustorilor, care rezolvau afacerile prin vorbe... vorbe... Și tot vorbe, declarații de dragoste își spuneau îndrăgostiții, care își aveau și ei aici locul preferat al întîlnirilor.

Altă legendă ne povestește cum un bunic mergea de mînă cu un nepoțel ca să traverseze peste pod. Copilul i-ar fi zis bunicului că a văzut o pisică mare cît un elefant, la care bunicul i-a răsăpuns: dacă ai spus o minciună, cînd vom fi la mijlocul podului pe care-l vezi, să știi că se rupe, cădem și putem muri. La auzul acestor cuvinte copilul a zis că nu a fost chiar cît un elefant dar a fost cît o vacă. Pe măsură ce se apropiau de pod și cum bunicul susținea părerea, copilul a zis că nu a fost cît o vacă, dar sigur a fost cît un viței. Mai apoi a lăsat că a fost cît un cîine, iar cînd să pună piciorul pe pod, pisica ajunsese cît o .... pisică mică.

Și așa din vorbele negustorilor, din declarațiile de dragoste ale tinerilor și din povestea cu pisica, acestui pod i s-a zis „Podul minciunilor". Așa este cunoscut cel mai mult de toți sibienii și nu numai de ei.

La împlinirea a 125 de ani de la construire și ca realizare tehnică fiind primul pod de fier turnat în țara noastră, filiala A.F.R. și Direcția județeană de poștă din Sibiu, a realizat și folosit, la 31 dec. 1984, o ștampilă publicitară manuală cu dată fixă. Întîmplarea face ca să coincidă cu emisiunea „Colaborarea cultural-economică intereuropeană 1984" cu tematică poduri.

Ion Opriș

Bilanț și perspective pentru tinerii filateliști

Anul 1985 este anul mondial al tineretului. În toate domeniile vieții politice, economice, sociale, culturale, tineretul a beneficiat de o atenție deosebită din partea forurilor în drept să-i asigure o dezvoltare optimă, o împlinire profesională și psiho-socială la un nivel adecvat aspirațiilor.

Și în filatelie s-au întreprins o serie de măsuri care să stimuleze pătrunderea pasiunii de a colecționa mărci poștale în rîndurile tineretului, pe de-o parte, iar pe de altă parte, să crească priceperea elevilor, studenților, tuturor tinerilor, în realizarea exponatelor filatelice și, în general, a colecțiilor de valoare ascendentă.

În ultimul an, în mod deosebit, în întreaga țară, la nivelul multor filiale județene AFR, s-au organizat cursuri de inițiere în filatelie, fie la sediul filateliei, cum s-a întîmplat la București, fie la casele pionierilor și șoimilor patriei, în licee

RAIDURI AVIATICE ROMÂNEŞTI OGLINDITE ÎN AEROFILATELIA BUCUREŞTEANĂ

Nu trecuseră decît trei luni de la primul zbor al unui avion proiectat, construit şi pilotat în România de A. Vlaicu şi zborurile sale care încîntau pînă la extaz suflarea oraşului nu se mai rezumau la simple evoluţii deasupra cîmpului Cotrocenilor sau a oraşului Bucureşti.

Vlaicu dorea ca prin zborurile sale să convingă atît autorităţile vremii, mai puţin încrezătoare în posibilităţile avionului său, cît şi o serie de aviatori francezi angajaţi ai primului aerodrom din România (amplasat la Chitila), că avionul construit de el este chiar superior celor străine.

Prilejul s-a ivit în ziua de 19 septembrie 1910, executînd raidul Bucureşti — Chitila, ca răspuns al zborului Chitila — Bucureşti — Chitila efectuat de francezul Molla.

În uralele mulţimii A. Vlaicu zboară pe deasupra Cotrocenilor şi făcînd semn cu mîna stîngă, se îndreaptă spre Chitila.

Aterizarea pe aerodromul din Chitila a făcut să se spulbere orice îndoială asupra posibilităţilor avionului lui Vlaicu şi l-a determinat pe Mihai Cerchez, iniţiatorul şi directorul aerodromului, să exclame cu nemărginită mîndrie :

— „Băiete, să trăieşti ! Şi s-o ştii de la mine ; n-am auzit o vorbă bună despre aparatul tău... Ai duşmani mulţi, dar lasă-i pe ei cu socotelile lor, cu matematicile lor şi tu zboară înainte. Să trăieşti !"

După două zile, Vlaicu se întoarce pe acelaşi traseu, la Cotroceni. (Fig. 1).

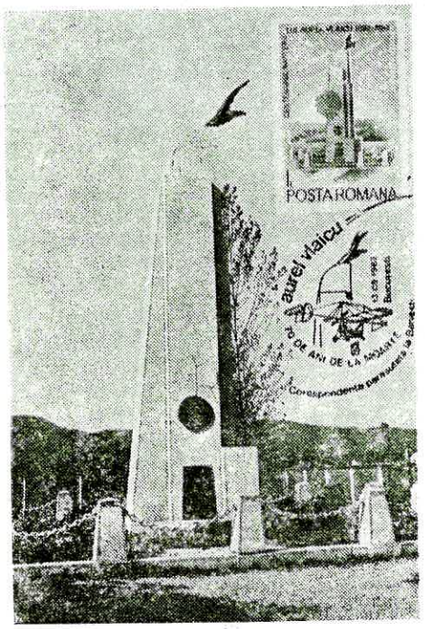

Fig. 1

Fig. 2

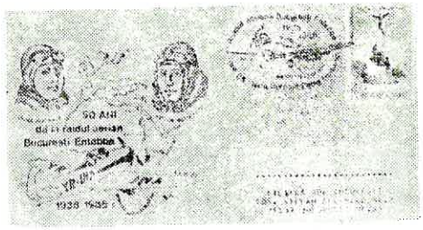

Fig. 3

După ce îşi transportase avionul „Vlaicu I" cu trenul de la Bucureşti la Slatina, în ziua de 27 septembrie 1910, la ora 5 dimineaţa, Vlaicu decolează pe un vînt puternic de pe cîmpul de lîngă gara Slatina şi zboară pînă la Piatra Olt pentru a preda direcţiei manevrelor ordinul de operaţii ce-i fusese încredinţat. Acest lucru a constituit la acea dată, utilizarea unui avion în scopuri militare pentru prima dată în România (şi pentru a doua oară în lume, după Franţa).

Pentru serviciile aduse armatei, cu ocazia acestor manevre, A. Vlaicu a primit o recompensă de 50.000 lei din partea Consiliului de miniştri.

Începînd cu 1911 zborurile le-a realizat cu un nou aeroplan „Vlaicu nr. 2", — mai perfecţionat, dovedind calităţi remarcabile în comparaţie cu avioanele franţuzeşti existente în ţară.

În ziua de 27.10.1911, la orele 3 după amiază decolează din Cotroceni spre Rusciuc, zborul fiindu-i urmărit pe o bucată de drum din automobil de O. Goga şi Al. Vlahuţă. Neavînd harta cu el şi nezărind Rusciucul, se roteşte de cîteva ori deasupra unei gări, identificînd localitatea unde se afla — Oltenita.

La înapoiere, de teamă să nu piardă direcţia de întoarcere, coboară pe o mirişte şi, îndrumat de ţăranii ce lucrau prin apropiere, se îndreaptă spre Bucureşti.

Peste două zile, la 29.10.1911 reia raidul, însă datorită unor condiţii meteorologice deosebit de neprielnice, aterizează fortuit la Călugăreni, şi abia după două ore reuşeşte să decoleze şi să revină la Cotroceni.

La 8 aprilie 1912, după o aterizare forţată la Ţigăneşti datorită unor rafale puternice de vînt şi a unei defecţiuni la o conductă de ulei, Vlaicu îşi continuă zborul şi după cîteva rotiri deasupra oraşului Ploieşti, aterizează în mijlocul mulţimii.

După cîteva zboruri efectuate în anii 1911—1913, în după amiaza zilei de 13 septembrie 1913, la ora 15 şi 20 minute, A. Vlaicu decolează spre Cîmpina cu dorinţa de a trece primul Carpaţii, cu atît mai mult cu cît alţi doi aviatori, N. Capşa şi M. Zorileanu îşi exprimaseră dorinţa de a realiza acest zbor. În apropierea Ploieştiului, Vlaicu aterizează pentru a alimenta avionul cu benzina adusă cu automobilul de cei doi prieteni ai săi, Magnani şi Silişteanu şi apoi decolează din nou cu direcţia spre munţi.

După ce trece de Cîmpina, avionul se înclină cînd într-o parte, cînd în alta, virează brusc şi se prăbuşeşte în apropiere de Băneşti, A. Vlaicu pierzîndu-şi viaţa în urma accidentului.

Visul lui Vlaicu de a ajunge la fraţii români de peste munţi, l-a înfăptuit doi ani mai tîrziu, la 17 sept. 1915, poetul înălţimilor, aviatorul Mircea Zorileanu, la bordul unui avion Bleriot Parasol. Traversarea munţilor a avut loc pe valea Teleajenului, pe un traseu dinainte studiat cu trenul pînă la Homoriciu şi cu trăsura mai departe.

Zborul, pornit la ora 7 şi 20 minute din Ploieşti, pînă deasupra Zăganului şi a tigăilor Bratocea şi Babeş, după ce a lăsat în urmă Plăieţii, mănăstirea Suzana şi lunca Ardelea Mogoş s-a desfăşurat fără necazuri, „lumina era extraordinar de puternică, iar claritatea abisului, fără pereche".

Zona de dincolo de munţi şi întreg Ardealul erau acoperite de o pătură de nori groşi, nedîndu-i prilejul lui M. Zorileanu să aterizeze şi aducă, în acest fel, un omagiu lui A. Vlaicu în încercarea sa de a lega Muntenia cu Ardealul printr-un zbor peste munţi.

Din apropierea Săcelelor face calea întoarsă, trece pe deasupra Plăieţilor la peste 4000 m şi aterizează la Măneciu.

De aici, se îndreaptă înspre Izvoarele-Homoriciu şi apoi pe Valea Doftanei. Între Telega şi Brebu ruperea unui resort la supapa de admisie îl obligă să aterizeze în apropiere de Cîmpina avînd în suflet regretul că nu a putut „admira cotul vinjos pe care se reazimă dus pe gînduri Ardealul", iar Mureşul nu i-a putut „vedea pasărea românească pentru ca să rostugolească în strigătul lui descătuşător o strofă mai mult".

În aceeaşi zi ajunge la Bucureşti, făcîndu-i-se de către camarazi o primire călduroasă. (Fig. 2).

În primăvara anului 1916, la 25 martie, plecînd din Ploieşti, trece din nou Carpaţii pe firul Prahovei la bordul unui biplan „M. Farman" de 80 C.P., iar la 20 aprilie execută a treia şi ultima traversare a Carpaţilor pe la Turnu-Roşu.

Un moment de referință în consacrarea definitivă a „Stabiloplanului Filip Mihail" l-a constituit raidul fără escală București — Brașov — București, din iunie 1934, trecînd Carpații la 3000 m și survolînd Brașovul la mică înălțime, avionul fiind pilotat de Lucian Levy.

Fuselajul „avietei" era alcătuit practic numai din „cabina fuselaj" avînd ca ampenaj, un plan fix vertical, deriva și un plan mobil, direcția.

Aripa, de formă trapezoidală tip „aripă zburătoare", cu suprafața portantă de 24,30 mp, era prinsă de fuselaj printr-un sistem ingenios care-i permitea deplasarea în plan orizontal, la o comandă din cabină.

În acest fel, chiar și în timpul zborului, Filip Mihail aplica pentru prima dată în lume principiul deplasării centrului de presiune față de centrul de greutate.

Raidul București — Brașov — București a fost reeditat 50 ani mai tîrziu, la 1 iunie 1984 de către Federația Aeronautică Română cu un avion I.A.R. 824 care avea la bord plicurile omagiale aerofilatelice realizate de grupa de aerofilatelie a Filialei AFR București.

Un capitol deosebit în istoria zborurilor românești de lungă durată, l-au constituit raidurile aeriene în Africa.

Primul raid-sondă, cu intenția de a atinge extremitatea sudică a Africii, Capetown-ul, a început la 22 octombrie 1933 și avea un echipaj format din Mihai Pantazi, Petre Ivanovici, Gheorghe Davidescu, Alexandru Cernescu, Max Manolescu și mecanicul Dumitru Ploiești eanu.

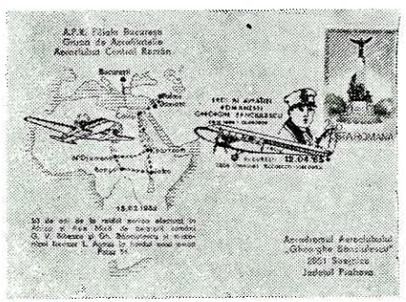

Fig. 4

Fig. 5

Formația de zbor era alcătuită din trei avioane „ICAR-M.23b", construite după licență a avionului „Messerschmitt M-23", cu un schelet de lemn acoperit parțial cu placaj, parțial cu pînză.

Relieful foarte variat, cu înălțimi ce trebuiau trecute la peste 3000 m, condițiile deosebite de temperatură și în mod deosebit ploile tropicale (care făceau impracticabile terenurile de aterizare și care țineau mobilizate la sol avioanele ore în șir, cu riscul de a le descleia) au făcut ca raidul să se întrerupă la Malakal. Traseul parcurs a legat Bucureștiul de Istanbul, Eskisehir, Adana, Alep, Cairo, Assuan, Wadi Halfa, Khartum și Malakal.

La capătul a 12.000 km, după 12 zile de zbor, echipajele ajung în țară fără defecțiuni la motor sau la celulă, realizînd la acea vreme o performanță deosebită a aviației românești de turism.

În ziua de 3 ianuarie 1935 și-au început raidul cu destinația Capetown echipajul format din Irina Burnaia, licențiată în drept și Petre Ivanovici, instructor de zbor, membru al faimoasei formații de zbor acrobatic „Dracii roșii", din care făceau parte M. Pantazi și Max Manolescu.

Avionul I.A.R.-22", de un alb imaculat, înmatriculat Y.R.-I.N.A., era proprietatea Irinei Burnaia, a doua deținătoare de brevet de femeie pilot, prima română care a întreprins un raid internațional.

Conform reglementărilor de atunci, Subsecretariatul de Stat al Aerului a contribuit cu jumătate din suma necesară achiziționării avionului, dar lipsa de bani a determinat-o pe Irina Burnaia să nu-și poată cumpăra și parașutele necesare.

Traseul parcurs de echipaj a fost: București — Istanbul — Eschisehir — Adana — Alep — Damasc — Haifa — Cairo și apoi pe firul Nilului, Assuan — Wadi Halfa — Atbara — Khartum — Malakal — Juba — Entebbe și retur, parcurgîndu-se 16.000 km, cu o viteză medie de 160 km/h. (Fig. 3).

Zborul a durat 80 de zile, dintre care numai 16 efective, restul fiind întreruperi datorate unor defecțiuni ale elicei, carterului și bechiei, piesele necesare remedierilor trebuind să fie aduse fie din țară, fie de la Londra.

Greutățile majore au fost determinate, ca și la raidul din 1933, de condițiile geografice și climatice cu totul deosebite cu atît mai mult cu cît avionul nu era înzestrat la bord cu mijloace de radionavigație.

Orientarea pe parcurs s-a făcut după repere terestre, cu busola sau după hărți care nu corespundeau întotdeauna cu realitatea.

După 5 zile de timp nefavorabil la Entebbe (1200 m altitudine) echipajul încearcă să decoleze spre Nairobi și Capetown și după 7 încercări ratate de decolare renunță la continuarea zborului, cu atît mai mult cu cît aerodroamele următoare necesare alimentării, erau situate la înălțimi mai mari. La reîntoarcere, echipajul a fost primit pe aeroportul Băneasa de un mic grup de admiratori și prieteni, avînd satisfacția oglindirii pentru prima dată a tricolorului românesc în apele lacului Victoria și a primului raid românesc feminin intercontinental.

La solicitarea Guvernului francez și al Federației Internaționale Aviatice, aviatorii George Valentin Bibescu, Gheorghe Bănciulescu și mecanicul francez „Louis Agnus, decolează la 18 martie 1935 cu un avion „Potez-56" bimotor, amenajat pentru un zbor de lungă durată, din localitatea Méeaulte (Franța).

Scopul raidului era de a stabili rute aeriene optime ale companiilor franceze de transport în Africa și Asia Mică.

La capătul a 72 de ore de zbor și 13.000 km, echipajul efectuează raidul african Cairo — Khartum — El Abeid — El Fasher — Abéchér — N'Djamena — Bangui — Bangasou — Juba — Atbara — Cairo, și cel din Asia Mică, Rayak — Damasc — Palmir — Gaza — Cairo.

G. V. Bibescu (1880—1941) elev al școlii de la Pau a lui Blériot, este inițiatorul primului club aviatic (1904) dotat cu un aerostat, denumit și simbolic „România", al școlii de pilotaj din Cotroceni (1911) și al Ligii Naționale Aeriene. În 1927 a fost ales vicepreședinte al Federației Aviatice Internaționale, iar din 1930 pînă în 1941, președinte al acesteia.

Gheorghe Bănciulescu (1898—1935) a fost primul pilot din lume cu proteze la ambele picioare, ca urmare a accidentului cu un avion Potez-25, survenit prin izbirea, din cauza ceții, de culmea Hirschbrun (Cehoslovacia) în timp ce se întorcea de la Paris unde participase la concursul „Cupa Bibescu", organizat între aviatorii români și francezi.

Dînd dovada unei voințe de fier, cu proteze la ambele picioare, reușește să meargă, în 1927 urmează școala tehnică de aviație, iar la 22 octombrie 1927 R. Poincaré îi conferă ordinul „Legiunea de onoare" cu rangul de Cavaler.

În urma raidului din Africa și Asia Mică, contractează o boală tropicală și încetează din viață la 12 aprilie 1935 într-un spital din Cairo. (Fig. 4).

La reușita raidului București — Capetown din aprilie-mai 1935 a stat atît o minuțioasă pregătire teoretică asupra condițiilor climato-geografice în lungul traseului prevăzut pentru zbor, avînd la bază atît experiența furnizată de raidurile românești precedente cît și datele furnizate de Buletinul SHELL ale zburătorilor străini care au străbătut acel traiect, cît și dorința de afirmare a aripilor românești.

Celor trei avioane „ICAR-UNIVERSAL" echipate cu motor De Havilland Gipsy Major de 130 CP li s-au adus o serie de îmbunătățiri necesare unui zbor de lungă durată și în condiții deosebite de climă (cîte 3 rezervoare de 55 l, pompe

de mină, derivometre și aparate pentru zborul fără vizibilitate și pneuri mai late pentru aterizare pe nisip).

Echipajul a fost format din cpt. cdr. av. Gheorghe Jienescu comandantul formației, lt. cdr. av. Mihai Pantazi, cel care s-a ocupat de pregătirea tehnică a materialului de zbor, lt. cdr. av. Al. Cernescu, inițiator și aprig susținător al raidului, lt. cdr. av. Gh. Davidescu, realizatorul unei bogate documentații despre Africa, cpt. av. Gheorghe Olteanu, cel ce a ținut capul la compas al întregii formații și maistrul mecanic Anton Stengher, conștiincios și priceput mecanic.

Plecarea în raid a avut loc la 14 aprilie ora 5 și zece minute de pe aerodromul Pipera și a fost programat, așa cum reiese din carnetul de drum al echipajelor, în 11 etape și anume : București — Adana — Cairo — Assuan — Khartum — Juba — Nairobi — Mbeya — Salisbury — Pietersburg — Kimberley — Capetown, acestea fiind și puncte obligatorii de control, vamale, sau cu posibilități de alimentare și reparații. (Fig. 5).

Fiecare echipaj avea pentru fiecare etapă o fișă anume în care pe lîngă datele de zbor erau trecute și vizele autorităților aeroporturilor respective.

În timpul zborului, echipajele au avut mult de suferit, datorită climei excesiv de calde, reflexiei luminii, umezelii și ale țînțarilor.

Acestora li s-a adăugat dificultatea de zbor în grup, fiecare echipaj în parte trebuind să nu se piardă de celelalte două. În etapa a VIII-a Mbeya — Salisbury (1300 km) echipajul Pantazi — Stengher, datorită înălțimii mai mari la care zbura, nu observă că celelalte două avoane aterizează și după încercări infructuoase, aterizează pe rută, la Ciurundu, fiecare echipaj în parte petrecînd o noapte de coșmar.

A doua zi, 22 aprilie, la ora 8,30, pe aerodromul de la Salisbury, cele trei echipaje se reîntîlnesc.

Pe parcursul zborului echipajele au avut de înfruntat greutăți datorită fie exploziei unui cauciuc la roata avionului lui Pantazi, fie fisurarea rezervorului de benzină și blocarea direcției la avionul comandat de Jienescu și Davidescu, fie schimbarea elicelor de lemn, improprii zborului în zone de deșert nisipoase, fie așteptării unui rezervor nou din țară, la Cairo sau fie îmbolnăvirii de malarie a mecanicului Stengher.

La înapoiere, cu toate că inițial echipajele își propusese un program mai lejer, dorul de țară i-au determinat să parcurgă drumul de întors în 16 zile.

La capătul a 27 zile de zbor, în 149 ore și 10 minute echipajele au parcurs 23.000 km făcînd să oglindească tricolorul românesc de la un capăt la celălalt al Africii.

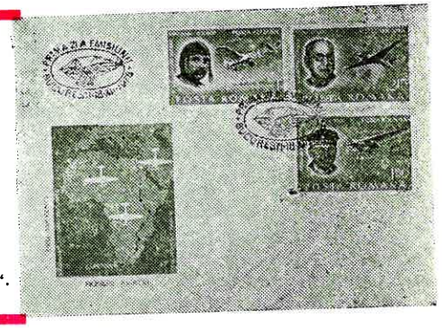

Plic prima zi a emisiunii „Pionieri ai aviației".

Realizarea unor asemenea raiduri, începînd cu perioada de pionerat a aviației românești și mondiale, a ridicat la rangul de prestigiu aeronautica românească, pe aviatorii și avioanele sale, iar noi aerofilateliștii, nu vom precupeți nici-un efort pentru a omagia numele inventatorilor, constructorilor și zburătorilor ce formează frumoasa tradiție a aviației românești.

Chiroiu Mihai

Două ștampile Baston inedite

Biografia de specialitate, referitoare la la ștampilele denumite impropriu „ștampile baston" este, în general, săracă și uneori contradictorie. Astfel, sînt cuprinse în această grupare de marcofilie, ștampilele prefilatelice „franco", utilizate, mai întîi, în Moldova, după 1852, dar și ștampilele telegrafice asemănătoare ca formă precum și unele ștampile folosite pe scrisorile recomandate.

Semnalarea de față, se referă la cea de a doua categorie a „ștampilelor baston", ștampilele stațiunilor telegrafice, folosite, mai rar, și pentru anularea unor mărci poștale, începînd cu anii 1869—1870, cît și pe documente administrative emanînd de la oficiile poștale și telegrafice. De obicei, înălțimea literelor din aceste ștampile este de 5 mm., cu caractere drepte, „de tipar", majuscule.

Pe o „recipisă" de primire pentru scrisore recomandată", a „stației telegrafo-poștale Craiova", din 1871, ștampila „baston" are, însă, literele de 6 mm. înălțime, iar pe formularul unei telegrame

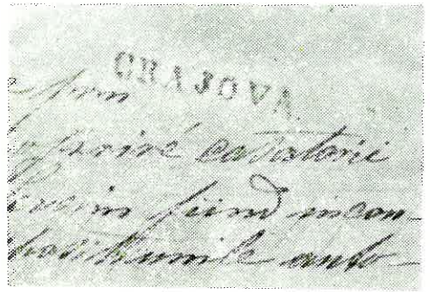

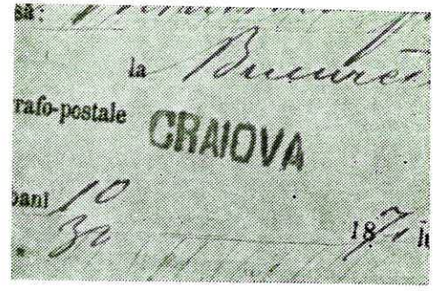

(formular nr. 4), din același an, „ștampila baston", a aceluiași oficiu, are caractere egiptene, cu înălțimea de numai 3,5 mm. și cu litera „j" (în loc de „i"), în „Crajova".

Semnalăm în mod deosebit, această a doua „ștampilă baston" a oficiului Craiova, întrucît nu a fost prezentată pînă în prezent în nici un izvor bibliografic de specialitate. Reproduc, alăturat, în dimensiuni mărite, cele două ștampile amintite.

Pentru stabilirea unor coincidențe și comparații de marcofilie europeană, vom menționa că prima ștampilă românească prezentată este de același tip cu cea folosită de poșta austriacă, la Brașov, Kronstadt, pe aceleași documente telegrafice și în aceeași perioadă, iar cea de a doua este similară cu o ștampilă a oficiului italian din Perugia.

Prin continuarea cercetărilor în acest domeniu, vor mai ieși fără îndoială, la iveală și alte „ștampile baston", cu alte dimensiuni și alte forme ale literelor, spre satisfacția marcofiliștilor noștri.

Ion Pătrașcu

Între copii :

— Tatăl tău este foarte zgîrcit, că te poartă numai în pantaloni scurți :

— Tatăl tău este și mai zgîrcit pentru că sora ta cea mai mică nu are nici un dinte și nu o duce la dentist !

*

— Doctore, cît o să mă coste să-mi scoți măseaua asta ?

— Zece dolari.

— Păi asta-i hoție ! Zece dolari pentru cinci minute muncă ! ?

— Dacă doriți pot să v-o scot și mai încet...

Ea : Dragul meu, am înghițit un ac de siguranță !

El : Deschis, sau închis ?

Ea : Deschis !

El : Ce imprudență ! Ar fi trebuit să ai grijă să-l închizi înainte de a-l înghiți...

*

— Cînd ai avut accesul de febră ți-au clănțănit dinții ?

— Nu știu ,deoarece dinții mei erau pe noptieră și nu aud prea bine...

manifestări au la origine aceeași teamă mistică a individului față de fenomenele pe care nu le înțelege și de implorare a clemenței forțelor supranaturale prin vorbe și atitudini de prosternare și creare a atitudinii de milă și iertare.

Despre gestul creator al dansului, inspirat direct din ritmurile corpului omenesc avem o mulțime de date inspirînd încrederea (începînd cu D. Cantemir în „Descriptio Moldaviae", V. Pârvan în „Getica", „Codicile limbii românești" și mai recent N. Vătămanu, Ionescu-Gion și A. Zander) care de exemplu socotesc dansul românesc „Călușul" sau „Călușerul", mai ales în varianta sa munteană, ca un dans ritual, jucat la capul bolnavului cu scopul ca prin ritmul și semnificația sa să producă vindecarea acestuia (nr. 2585 C.M.R. '74).

Prima mărturie cu adevărat materială despre existența unei medicini arhaice pe teritoriul României o constituie descoperirea în 1962 a șarpelui Glykon (dulce, plăcut, binevoitor), zeu-șarpe, ipostază a lui Esculap și care a fost adorat pe teritoriul Daciei și Dobrogei, după cum o dovedesc o serie de inscripții și sculpturi conservate la Muzeul Arheologic din Constanța (nr. 3390). De altfel, șarpele, simbol al vieții și al morții, al veșnicei reînnoiri prin fiziologia schimbării pielii în fiecare an, își continuă mersul triumfal în mitica medicinei, prin asocierea cu divinitatea care sprijină pe medic și pe al cărui toiag se încolăcește, rămînînd pînă azi, simbol al medicinei, iar în stilizări mai moderne toiagul fiind înlocuit cu cupa care simbolizează legătura indisolubilă dintre practica medicală și cea farmaceutică, așa cum vedem atît pe marca din seria Centenarul Academiei ca și pe cea care aniversează 25 de ani de activitate medico-sportivă.

Tot din mitologia medicinei mai subliniem de asemenea și prezența lui Esculap și trigeva pe marca (nr. 540) din seria Congresul internațional de istorie a medicinei ca și din reproducerea frescei „Învățați elevi" de la mănăstirea Sucevița (nr. 2910) din seria Fresce, 1969.

Din vremuri pierdute în negura mileniilor, avem prezentate în 1969 — „Măști folclorice" (nr. 2904—07), ce făceau parte din mulțimea de vrăji pe care le foloseau înaintașii noștri. Acestea trebuie să sperie și să gonească spiritele rele ce se apropiau de om, ba chiar intrau în el. Altfel sănătatea și viața erau în pericol. Prin puterea magică a acestor măști, hidoase, urîte foc credeau că reușeau să înlăture răul ce-l puteau face spiritele nedorite, cu care oamenii s-au războit totdeauna.

Primele instituții de sănătate în România au apărut pe lîngă biserici și mănăstiri : vestita bolniță a bisericii Sf. Spiridon din Iași — constituind la început mai mult un azil și un spital pentru sărăcimea orașelor și satelor.

Importanța acestor așezăminte se relevă din ce în ce mai mult și duce la laicizare, iar odată cu dezvoltarea lor se produce pe de o parte trecerea lor sub controlul statului și pe de altă parte asigurarea lor cu personal laic de specialitate ; mai întîi străin, apoi autohton pregătit în străinătate pînă la creerea primei forme de învățămînt medical în România.

Dintre fondatorii de spitale din țara noastră vom reaminti pe Grigore Ghica, ctitor al așezămîntului Colțea și pe Mihail Cantacuzino pentru Eforia Spitalelor Civile, reprezentați pe marca din 1932 (nr. 538) din seria Congresului internațional al medicinei ca și pe aceea reprezentînd (nr. 541) Sanatoriul P.T.T. pentru tuberculoși din 1934. Interesantă este și marca (nr. 539) din Congresul internațional de istoria medicinei care s-ar părea că simbolizează creerea Societății Medico-Istorie Naturală din Iași fiind emisă cu ocazia centenarului acestei societăți. Dan Bădărău atribuie rolul hotărîtor al creerii acestei societăți lui Gheorghe Asachi, în casele căruia s-au ținut primele ședințe, în 1830, sub forma unui cerc medical ieșean de citire, apoi din 29 septembrie 1830 s-a întitulat „Societatea Doftoricească Moldo-Romanikă", aprobată de ocîrmuire la 18 martie 1883 sub titlul „Societatea Medico-Istoriei Naturale în Moldova", al cărui statut sub influența aceluiași Asachi îi lărgește considerabil orizonturile.

Dintr-o asociație cu scopuri pur profesionale, el face o veritabilă societate savantă, „prima societate academică ce se naște în Principate" din rîndurile de mai tîrziu a membrilor ei enumerînd, printre alții, pe Dimitrie Brândză, Emil Racoviță, Petru Poni, Const. I. Parhon ; ca o curiozitate istorică menționăm faptul că la 3 ianuarie 1859 în localul acestei societăți s-a ținut ședința premergătoare de alegere ca domn al Moldovei a lui Alexandru Ioan Cuza.

Cît despre evenimentul creerii învățămîntului medical în țara noastră, ne vorbesc mărcile din 1944 (nr. 863) și 1957 (nr. 1707) ce reprezintă pe dr. N. Kretzulescu ca și pe dr. Carol Davilla ; între portretele lor — Institutul de Medicină din București. Tot în acest context îi alăturăm pe cei care au funcționat în diverse perioade ca profesori sau asistenți la institutele medicale din București, Iași și Cluj, ca : Dr. Carol Davilla, dr. D. Brândza (nr. 2096), Const. I. Parhon, profesor la Iași și București (nr. 3319), Petru Poni, asistent de chimie la Iași (nr. 2048), Emil Racoviță, profesor la Cluj (nr. 1819, 2781), Traian Săvulescu (nr. 2683), asistent la Facultatea de farmacie din București, precum și personalitățile medicale, d-rii : Gheorghe Marinescu (nr. 1704, 2173, 2263), Ion Cantacuzino (nr. 1705, 2174), Victor Babeș (nr. 1546, 1706, 2175), și C. Levaditti (nr. 2176).

Un loc important în dezvoltarea unei școli medicale românești îl reprezintă și creerea unor institute de specialitate, cum sînt : Institutul de neurologie, fondat de dr. Gh. Marinescu (nr. 1704) și care deține de asemenea prioritatea primului film de cinema medical din lume, arătat pe un întreg poștal ; Institutul de seruri și vaccinuri înființat de Dr. Ion Cantacuzino (nr. 1705) ; Institutul antirabic din București (nr. 1706) ; ca și Institutul de Endocrinologie prin Const. I. Parhon (3318), creator pe plan mondial al acestei științe.

Dintre marile figuri ale medicinei universale pe mărcile românești sînt imortalizați : M. I. Lomonosov (nr. 1111, 2108), savantul multilateral rus, savantul sovietic I. P. Pavlov (1444), cel care a dezvoltat teoria reflexelor condiționate și marele binefăcător al omenirei, Robert Koch (nr. 1988), părintele bacteriologiei moderne. Figuri despre care vom mai vorbi.

Toma Stoicescu

Marcofilia turistică

În filatelie, imaginile joacă un rol de cea mai mare importanță. Dacă în primele decenii de folosire a mărcilor adezive, paleta ilustrativă se limita la chipuri de capi de stat, la elemente heraldice, la cifre și puține alte elemente, după un timp — la început timid, mai apoi tot mai insistent — au început să-și croiască drum mărcile înfățișînd aspecte folcloristice, costume naționale, peisaje, monumente și atîtea alte elemente care redau imagini ale ținuturilor respective. Într-un cuvînt, acele obiective care determină în zilele noastre creșterea impetuoasă a turismului, devenit azi un aspect al vieții moderne și o ramură importantă a vieții economice.

Precursoare ale nenumăratelor emisiuni moderne și contemporane înfățișînd elemente de interes turistic au fost mărcile pe care le puneau în circulație (pe la sfîrșitul secolului trecut și în plină epocă de extindere și de adîncire a colonialismului) o seamă de administrații poștale din „posesiuni" și colonii. Pe atunci, scopul urmărit nu era de a face propagandă turistică, ci de a răspîndi în lumea largă imagini idilice ale vieții și condițiilor din colonii. Care dintre filateliști nu-și amintește de figurinele multicolore (contrastînd cu mărcile uzuale din metropole) care prezentau peisaje, locuitori cu tot mediul care îi înconjoară, într-un mod seducător, menit a sugera imaginea unor ținuturi de seninătate, de viață tihnită și fericită ? Și cîtă deosebire prezenta situația de fapt !

Independent de aceste considerente, marca poștală cu elemente pe care azi le-am considera de natură turistică, a adus în filatelie nenumărate imagini. Veridice sau înfrumusețate, ele au avut totuși darul de a vorbi imaginației colecționarilor, de a le trezi curiozitatea și interesul față de atîtea ținuturi îndepărtate, despre care — altfel — prea puțin ar fi putut afla.

În perioada dintre cele două războaie, tot mai multe administrații poștale au introdus elemente turistice pe emisiunile lor de mărci. În paralel, au început să fie puse în circulație și întreguri (cărți poștale) semiilustrate, prezentînd imagini de interes turistic (ex.: Austria, Cehoslovacia, România ș.a.). In traficul poștal, aceste întreguri înlocuiau cu succes ilustratele (de francat cu mărci adezive). Ele prezentau pe de o parte avantajul de a rezerva pentru corespondență un spațiu mult mai mare, iar pe de alta, în loc de a fi vîndute numai în localitatea pe care o reprezentau, căpătau o largă difuzare în întreaga rețea de puncte de vînzare a efectelor poștale.

Tot în perioada interbelică, au început să se afirme — ca mijloc de propagandă vizuală — și ștampilele poștale prezentînd și elemente turistice. In mare, acestea pot fi subîmpărțite în trei grupe: 1) ștampilele tip „rolă" cu chemări sau inscripții legate de turism; 2) ștampile de obliterare, de loc și dată, încluzînd imagini de interes turistic, inscripții legate de turism sau amîndouă aceste elemente; 3) Flame publicitare cu caracter turistic.

Ștampilele „rolă" (sau „covor")

Menite a imprima pe trimiterile poștale semne de anulare, aceste ștampile alternează obliterarea propriu-zisă (indicînd locul, data și — mai recent — codul poștal) cu inscripții legate de turism, îndemnuri de a vizita anumite obiective sau manifestări etc.

Dintre cele mai timpurii ștampile folosite în țara noastră, înainte de cel de-al doilea război mondial, pot fi amintite cele care invitau la vizitarea unor expoziții, prin anii douăzeci și treizeci: „Vizitați expoziția internațională de radio (București) 1—20 septembrie 1929"; „Vizitați și participați ca expozanți la expoziția internațională de pielărie și încălțăminte (București, Parcul Carol) 1—31 octombrie 1930" precum și alte ștampile similare realizate și fosolite cu ocazia altor expoziții care au avut loc în perioada următoare.

Desigur, nu se poate spune că aceste ștampile aveau un caracter turistic nemijlocit, însă prin îndemnul la deplasări spre locul expoziției, de vizitare a unor obiective, le putem considera cu precursoare în domeniul marcofiliei turistice.

În anul 1935 a existat totuși în țară o ștampilă „rolă" cu caracter explicit turistic: „Vizitați Sinaia (Perla Carpaților) altitudine 843 m.", folosită la Sinaia. Pînă la probă contrarie, aceasta ar trebui să fie prima ștampilă românească propriu-zis turistică, nefigurativă (fig. 1).

Fig. 1

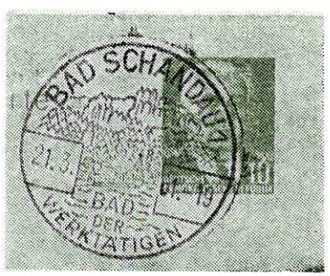

Fig. 2

Folosirea pe scară largă a publicității înrudite cu turismul a continuat și în perioade recente, după război, și ar fi suficient să amintim aici suita de ștampile „rolă" invitînd la vizitarea muzeelor din București.

Mult mai interesante decît ștampilele de felul celor arătate mai sus, sînt ștampilele poștale speciale de interes turistic, incluzînd — pe lîngă indicațiile poștale (loc, dată, eventual număr de cod) și inscripții și imagini de interes turistic. Aceste ștampile sînt adeseori foarte atractive și constituie un excelent mijloc de propagandă turistică, larg utilizat în multe țări din lume (Anglia, Elveția, Franța, Liechtenstein, Luxemburg, Italia, Iugoslavia, R. D. Germană, R. F. Germania, Maroc, San Marino, S.U.A. etc.).

Cîmpul ștampilelor poștale cu caracter turistic este foarte vast și comportă o clasificare după caracteristicile lor. Prima separare, în mare, le împarte în două categorii: 1) **ștampile de obliterare,** 2) **flame publicitare.**

Să ne oprim puțin asupra fiecăreia dintre acestea:

1) **Ștampilele de obliterare** trebuie să cuprindă obligatoriu elementele de serviciu prescrise de normele poștale: loc, dată, mai recent cod poștal etc. Ele asumă un caracter legat de turism dacă în aranjamentul lor grafic includ și inscripții sau elemente figurative de interes turistic. Acestea pot să apară fie ca indicații exprese, fie numai tangențial. Să exemplificăm:

Ștampila rotundă de loc și dată din Bad Schandau (R.D.G.), incluzînd în desen o vedere panoramică și îndemnul „Baie a oamenilor muncii" (Bad der Werktätigen") (Fig. 2). Astfel de ștampile sînt frecvente în alte țări, încă rare la noi în țară. Dintre cele explicit „turistice", de la noi, o putem aminti pe cea de la Ploiești, din 1984: „Vizitați Muzeul Ceasului, Ploiești" cu inscripția și cu indicațiile de serviciu profilate pe un cadran de ceasornic. (Fig. 3).

ȘO 163

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 6

Se înscriu în această categorie, însă cu o corelare mai slabă, ștampilele de obliterare (loc și dată) realizate în unele localități fără a include și îndemnuri sau chemări publicitar turistice, ci numai imaginea unor vederi sau monumente caracteristice (ex.: Castagnola, Lugano — Elveția (fig. 4), San Marino, cu silueta caracteristică a Palatului medieval al Rectorilor micii republici (fig. 5).

Frecvente sînt și ștampilele speciale de loc și dată folosite cu ocazia unor evenimente și incluzînd elemente ilustrative de interes turistic (nu însă și inscripții sau chemări direct turistice). Pentru exemplificare reproducem ștampilele marcînd 800 ani localitatea Buren an der Aaare iar la noi, frumoasa ștampilă realizată în 1971 de talentatul grafician H. Meschendörfer din Brașov, cu ocazia expoziției „Maximafila-Brașovia", (ilustrată cu silueta Casei Sfatului Popular (fig. 6), apoi ștampila marcînd 150 ani ai teatrului Național din Iași, 1976 prezentînd clădirea monumentală a teatrului (machetator dr. T. Danieluc) precum și ștampila comemorînd 200 ani de la moartea lui Horea Cloșca și Crișan, folosită la Alba Iulia în 1985 și ilustrată cu istorica poartă a orașului atît de strîns legată de martirii neamului nostru. (Fig. 7).

2. Flamele publicitare.

Exemple ar mai putea fi citate foarte multe, din numeroase țări dar spațiul de care dispunem nu ne-o îngăduie. Să trecem deci la cealaltă mare categorie de amprente marcofile. Flamele publicitare.

Precum se știe, acestea sînt cuplate cu ștampila propriu zisă de loc și dată și prezintă texte sau imagini militînd pentru o anumită acțiune.

Încă din perioada interbelică, o seamă de administrații poștale, convinse de rolul propagandistic pe care-l pot îndeplini aceste „flame" în slujba industriei tu-

Fig. 5

Fig. 7

ristice, au trecut la utilizarea în masă şi de durată a tot soiul de flame, popularizînd localităţi turistice, fie prin imagini atractive, fie prin inscripţii adecvate, fie şi cu una şi cu alta.

Cu titlu de exemplificare, reproducem aici cîteva flame, spicuite din diverse ţări. Începem prin aceia prin care Anglia, invita la vizitarea localităţii Stratford-upon-Avon, patria lui Shakespeare (fig. 8). În Elveţia, o suită de flame fac propagandă pentru centrele turistice : Berna, Lausanne, Geneva etc., cuplînd imagini cu, chemări sugestive. O flamă din Vaduz (Liechtenstein) redă silueta castelului, îmbinată cu inscripţia : „Soare, Reculegere : Vacanţe la Vaduz", în timp ce Luxemburgul „îşi face reclamă" proclamînd : Luxembourg, oraş de congrese (Fig. 9

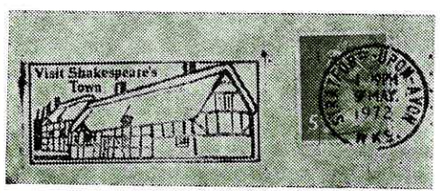

Fig. 8

Fig. 9

şi 10). Poate însă că ţara în care flamele turistice şi-au găsit cea mai largă utilizare este Franţa, unde an de an cele mai variate localităţi, mari şi mici, caută să se facă mai bine cunoscute recurgînd şi la propaganda vizuală prin intermediul flamelor. (Fig. 11).

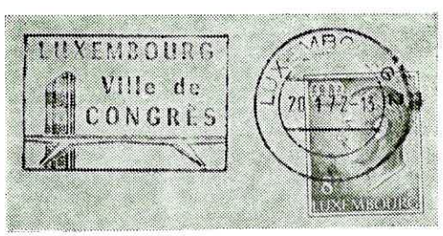

Fig. 10

Fig. 11

Căutînd să atragă atenţia de la prima privire, machetatorii multor flame caută să realizeze imagini cît mai sugestive, lesne de înţeles şi cu darul de a exprima cît mai direct elementul de atracţie al localităţii. Ca exemplu putem cita evocarea mediului rural propice pentru vacanţe, dintr-o mică localitate din S.U.A. Daffodil Hill (fig. 12) sau aspectele montane prezentate panoramic pe atîtea flame publicitare franceze. De altfel, şi multe din aspectele trepidantei vieţi din zilele noastre pot constitui elemente de atracţie turistică. Tocmai în acest sens militează o seamă de flame şi ştampile publicitare, ca, spre pildă, aceea care aminteşte că în Africa, portul Casablanca este poarta Marocului. În imagine, machetatorul a împreunat aspecte variate în sprijinul acestei chemări : rada portului, avioane de linie, clădiri moderne dar şi vechi monumente ale arhitecturii islamice. (Fig. 13).

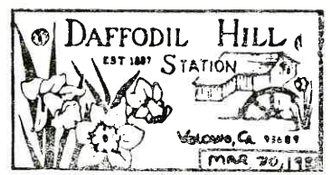

Fig. 12

Fig. 13

Pe lîngă ştampilele şi flamele publicitare, încep să-şi facă apariţia — ici şi colo — **amprente de mecanotelie**, incluzînd şi elemente de publicitate turistică. Tot cu titlu de exemplu, reproducem o asemenea amprentă din Japonia, ilustrată cu maiestuoasa siluetă a muntelui Fuji. (Fig. 14).

Fig. 14

Acest fugitiv tur de orizont în domeniul ştampilografiei şi mecanoteliei cu temă turistică este departe de a oferi o imagine cuprinzătoare a multiplelor lor aspecte. Totuşi, lasă lesne să se întrevadă importanţa care se atribuie acestui mijloc de propagandă vizuală în atîtea ţări în care turismul a devenit o ramură însemnată a economiei.

La noi în ţară, apariţia flamelor publicitare în circuitul poştal este relativ recentă, însă în numai două decenii ele s-au afirmat din plin, în mare parte datorită intervenţiilor susţinute ale filialelor A.F.R. pe lîngă organele de poştă. Aceste propuneri şi iniţiative au dus la realizarea multor flame, în mare parte realizate de machetatori talentaţi. Acestea au popularizat felurite evenimente, comemorări, acţiuni, întreceri sportive, expoziţii filatelice etc. Lucru curios, însă, au lipsit aproape cu desăvîrşire ştampilele avînd contingenţă cu turismul. Dacă (precum s-a exemplificat mai sus) nu au lipsit cu totul ştampilele de loc şi dată incluzînd şi elemente turistice (clădiri, monumente etc.), lipsesc însă aproape cu desăvîrşire flamele. Să se datoreze, aceasta, unei neînţelegeri a rolului publicitar pe care-l pot juca aceste mici chemări sau invitaţii, larg difuzate pe calea circulaţiei poştale ? Sau să fie vorba de o lipsă de spirit de iniţiativă, din partea unor organe turistice locale, care ar trebui să antreneze Poşta pentru folosirea din plin a acestei modalităţi de propagandă turistică ?

Socotim că nu greşim opinînd că un rol de activizare ar trebui să revină şi Filialelor judeţene ale A.F.R., care — pe această cale —ar putea contribui la o mai bună cunoaştere a frumuseţilor meleagurilor lor, punînd totodată la îndemîna tematicienilor noi şi interesante piese filatelice.

Nicolae Tripcovici

GOGOL

În anul 1952, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la moartea lui Nicolai Vasilievici Gogol (1809—1852), scriitor clasic rus, Poşta noastră a emis 2 mărci, reproduse de noi alăturat. Dar înainte de a vorbi despre unele aspecte a celor înfăţişate de ele (şi se va vedea că au şi ele o poveste a lor...) — să spunem cîteva cuvinte despre Gogol însăşi. El s-a născut într-o familie de moşieri, în tîrgul Bolşie din Ucraina. Urmează cursurile liceale în oraşul Nejin. De tînăr dovedeşte un real talent de a scrie şi monta mici scenete, pe care le prezintă într-un cadru familiar sau şcolar. Pleacă la Petersburg unde se împrieteneşte cu Puşkin, pentru care are o mare admiraţie, am putea zice chiar un adevărat cult. Are puternice înclinaţii pentru istorie. Aspiră şi devine profesor universitar pentru disciplina istorie universală, pe care o predă la universitatea din Petersburg. Cursurile sale sînt audiate cu interes, dar curînd Gogol renunţă la profesorat şi pleacă în străinătate. Opera sa literară îl situează pe culmi încă neîntîlnite în literatura rusă. El este primul scriitor realist, zugrăvind cu o deosebită măiestrie stările sociale din Rusia. Comedia sa de moravuri „Revizorul" s-a bucurat şi se bucură de un mare succes, fiind jucată şi pe scenele noastre cu interpreţi valoroşi. Gogol se dovedeşte un mare maestru în a împleti în povestirile şi nuvelele sale elemente istorice şi folclorice — „Serile din apropiere de Dikanka", „Taras Bulba" — sau fantastice ce se îmbină cu cele realiste şi satirice — „Nasul", „Mantaua", „Caleaşca", „Nevschi", „Prospectul" ş.a.

Trebuie să amintim şi despre unele valenţe ale operelor lui Gogol cu literatura noastră. Astfel Odobescu, descriind Bărăganul cufundat în noapte, în Pseudokynegheticos", îşi aminteşte de celebrele stepe malorosiene din „Taras Bulba" şi îi aduce un cald elogiu lui Gogol. Iar George Călinescu în monumentala sa operă — „Istoria literaturii române" remarcă influenţe gogoliene în dramaturgia lui Delavrancea, reliefînd asemănări între personajul istoric Ştefan cel Mare şi Taras Bulba, precum şi cu eroii din „Neamul Şoimăreştilor" a lui Mihail Sadoveanu ş.a.

Acestea amintite, să spunem cîte-ceva despre cele ce ne apar pe mărci. Astfel să vorbim despre chipul lui Gogol, aşa cum îl vedem reprodus pe timbre. Se ştie că lui Gogol nu-i plăcea să i se facă portretul. Portretele realizate de pictorii ruşi A.G. Veneţianov şi A. A. Ivanov au fost aproape necunoscute în timpul vieţii lui Gogol.

Portretul de pe marcă, aşa cum s-a mai spus, are însă povestea lui. Gogol aflîndu-se în străinătate, la Roma, la insistenţa familiei şi în mod deosebit a mamei sale, a solicitat unui pictor să i se facă portretul, pentru a-l trimite acasă. Pe pictor îl chema F.A. Moller. Şi în timp ce pictorul îi făcea portretul scriitorului, Gogol, la rîndul său îl studia cu atenţie pe pictor, reţinîndu-l pentru povestirea sa „Portretul". Realizarea acestui portret cu chipul lui Gogol aparţine anilor 1840 — 41. O vreme el a fost păstrat la rudele lui Gogol, din localitatea Vasilevka, dar în anul 1919 a fost predat Muzeului de artă din oraşul Poltava, de unde însă a dispărut în timpul războiului din 1941. O copie a acestui portret s-a păstrat însă la Muzeul Tretiakov din Moscova, după care au fost realizate şi mărcile poştale, atît sovietice, cît şi ale noastre. Pe cea de-a doua marcă apare complementar şi o reproducere de pe tabloul pictorului sovietic Gherasimov, înfăţişîndu-l pe Taras Bulba. Vorbind despre iconografia lui Gogol, trebuie spus, că există şi o reproducere fotografică (dagherotip), un unicat, realizat la Roma, unde Gogol apare într-un grup de pictori ruşi. Reproduceri după operele lui Gogol apar şi pe timbre apărute în R. P. Bulgaria. Timbre cu subiecte gogoliene au fost emise în U.R.S.S., R. P. Polonă şi R. D. Germană.

Eugen Panighiant

„Podul prieteniei" în filatelia româno-bulgară

INTRODUCERE

La data de 16 ianuarie 1948 a fost încheiat Tratatul de prietenie, colaborare şi asistenţă mutuală între România şi Bulgaria, reînnoit la 19 noiembrie 1970. În primul document bilateral care a avut o contribuţie de seamă la adîncirea relaţiilor de prietenie şi colaborare româno-bulgare, care asigura un cadru propice pentru evoluţia ascendentă a schimburilor comerciale şi a cooperării în interesul ambelor ţări, era stipulată dorinţa de a realiza în comun construcţia unui pod peste Dunăre.

În acest fel transportul feroviar dintre Europa şi ţările balcanice permitea un rapid schimb de mărfuri care pînă aci era stînjenit de existenţa unor mijloace mai puţin moderne de traversare a fluviului Dunărea, precum podurile de vase ori feriboturile.

Cap. 1. Generalităţi.

Podul Giurgiu-Russe cu tablier metalic alcătuit din grinzi cu zăbrele, denumit simbolic *„Podul Prieteniei"* a fost construit într-un timp record de doi ani şi trei luni şi a fost pus în funcţiune la 20 iunie 1954. La execuţia lucrărilor au luat parte alături de ţara noastră : Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, Ungaria şi Uniunea Sovietică.

Podul are o funcţiune combinată, tablierul superior serveşte o şosea cu dublu sens, iar tablierul inferior serveşte o cale ferată simplă. Podul are o lungime de 2224 m. inclusiv viaductele de acces de pe cele două maluri. Dispunerea deschiderilor centrale este simetrică axului fluviului şi este următoarea : 4×80 m $+ 2 \times$ $\times 160$ m $+ 86$ m $+ 2 \times 160$ m $+ 4 \times 80$ m. Deschiderea centrală, de 86 m, este mobilă, avînd posibilitatea de a se ridica cu 7,42 m pentru a permite trecerea unor vapoare cu încărcături speciale şi a macaralelor fluviale.

Această construcţie de o importanţă economică deosebită, care la data execuţiei constituia cel mai mare pod combinat din Europa, a făcut obiectul mai multor piese filatelice emise în România şi în Bulgaria pe care ne propunem să le trecem în revistă în prezentul articol.

Cap. 2. Mărci poştale româneşti.

2.1. Emisiunea : „Prietenia româno-bulgară" (28.03.1948) Catalog Zumstein nr. 1239, hîrtie albă, fil. XIV, dant. 14 1/2 ; 14, marcă dreptunghiulară (42×25 mm), latura mare **orizontală.**

Desenul de culoare cafenie înfăţişează doi bărbaţi în costume populare tradiţionale care îşi dau mîna. În planul secund al mărcii se zăreşte o întindere de apă care este traversată de un pod cu suprastructura alcătuită din trei arcuri metalice. La partea superioară, pe o eşarfă, este înscris Republica Populară Română, iar dedesupt denumirea emisiunii şi anul acesteia. La partea inferioară în stînga este înscris Poşta iar în dreapta — 32 lei. Marca a fost emisă în 3 milioane exemplare. (Fig. 1).

2.2. La data de 17 august 1948, marca mai înainte citată a fost supratipărită ca urmare a reducerii tarifului poştal la scrisorile recomandate interne de la 32 lei la 31 lei, marca fiind catalogată sub nr. Zum. 1317. Supratiparul aunlează printr-un dreptunghi negru vechea valoare, de această dată valoarea nouă apărînd în centrul mărcii, sus, deasupra mîinilor celor doi oameni, iar cuvîntul lei, sub pod. Există imperfecţiuni de amplasare a supratiparului care au dat naştere cum este şi firesc la multiple varietăţi. Se semnalează existenţa unor exemplare cu litera

„L“ din „Lei“ prelungită în jos precum și perechi la care una din mărci nu conține supratiparul. (Fig. 2).

2.3. Emisiunea : „Poduri“ (25.06.1972) Cat. Zum. nr. 3090, hîrtie cromo, dant. 13 1/2, marcă dreptunghiulară (55 × 34 mm), latura mare orizontală.

Marca realizată în policromie, redă imaginea podului privit de pe malul românesc. În prim plan distingem deschiderea de 160 m adiacentă deschiderii ridicătoare, iar în continuare podul spre malul bulgar. Sub deschiderea maximă este plasat un vapor, iar pe tablierul inferior se distinge o garnitură de tren. Reușita grafică a mărcii este creată detonurile albastre în degrade ale orizontului și de nuanțele

Fig. 1

Fig. 2

verzui ale fluviului și ale vegetației de pe malul acestuia. În partea dreaptă sus este înscrisă instituția emitentă — Poșta română — iar jos pe o bandă albastră denumirea obiectivului *„Podul prieteniei Giurgiu-Russe“*. Ca o curiozitate a acestei mărci menționăm existența unui punct alb deasupra literei „T“ din cuvîntul „Prieteniei“. (Fig. 3). Marca a apărut într-un tiraj de 350 mii exemplare în coli de 25 buc. Marca la care ne-am referit mai înainte face parte din seria „Poduri“ din care mai fac parte încă două mărci reprezentînd podurile : Anghel Saligny — Cernavodă și Giurgiu — Vadul Oii. Plicul prima zi al emisiunii prezintă unele amănunte demne de semnalat. Ștampila de formă elipsoidală conține un pod simbolic cu patru arcuri deasupra unui curs de apă precum și data apariției seriei. Un al doilea element remarcabil îl oferă „mini“ harta plasată în partea stîngă a plicului care prezintă fluviul Dunărea din amonte de localitatea Giurgiu pînă în zona terminus a Bălții Brăilei. Pe un fond gri pastel este redat fluviul și principalele mijloace de comunicație din zonă : drumurile și căile ferate cu amplasamentul podurilor de la Giurgiu-Russe, Cernavodă și Giurgeni-Vadul Oii. Granița de stat dintre România și Bulgaria și o rozetă a Vînturilor care orientează harta vin să contureze punctele unde funcționează podurile.

Fig. 3

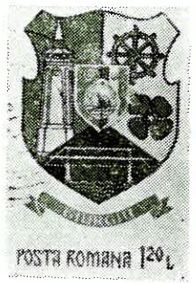

Fig. 4

2.4. Emisiunea : „Stemele municipiilor“ (25.10.1979) Cat. Zum. nr. 3696, hîrtie cromo, dant. 13 1/4, marcă dreptunghiulară (27 × 42 mm), latura mare verticală. Marca reprezintă stema municipiului Giurgiu. Parte inferioară a scutului heraldic

are la partea inferioară un romb turtit cu diagonala orizontală preponderentă ca lungime care cuprinde schematic un pod metalic. Fondul albastru închis scoate în evidență un pod cu suprastructura din grinzi cu zăbrele sprijinit pe doi piloni supli deasupra undelor unei scurgeri de apă. Marca a fost emisă în un milion de exemplare. (Fig. 4).

Cap. 3. Mărci poștale bulgărești.

3.1. Emisiunea : „Tratatul de prietenie bulgaro-român“ (1.11.1948) Cat. Zum. nr. 683 dant. 11 1/2, marcă dreptunghiulară (27 × 36 mm) latura mare verticală. Marca de culoare violet-brun înfățișează un pod simbolic cu zece arcuri care este dispus oblic față de laturile mari ale mărcii. În partea stîngă sus este plasat steagul României, iar în partea dreaptă jos este plasat steagul Bulgariei. Pe marcă mai sînt înscrise poșta și țara emitentă în alfabet chirilic precum și valoarea nominală a mărcii 100 leva. Marca face parte dintr-o serie de trei valori și a apărut într-un tiraj de 300 mii de exemplare. (Fig. 5).

Fig. 5

Fig. 6

3.2. Emisiunea : „Prietenia bulgaro-sovietică“ (1.12.1955), Cat. Zum. nr. 967, dant. 13, marcă dreptunghiulară (27 × 36 mm) latura mare orizontală.

Marca verde-albastru, reprezintă podul Russe-Giurgiu în prim plan fiind redate deschiderile centrale ale podului. La partea superioară a mărcii este scris : *„Prietenia bulgaro-sovietică, podul peste Dunăre“*. La partea inferioară a mărcii sînt înscrise denumirea unității poștale emitente și țara precum și valoarea nominală de 16 stotinci. Toate înscrisurile sînt în alfabet chirilic. Marca face parte dintr-o serie alcătuită din șase valori, care a apărut în 300 mii exemplare. (Fig. 6).

3.3. Emsiunea : „Dunărea fluviu european 1978“ (9.02.1978), Cat. Zum. nr. 2607, dant. 13, marcă dreptunghiulară (34 × 44 mm), latura mare orizontală.

Marcă policromă cu vederea podului din aceiași poziție ca la marca descrisă la punctul anterior (3.2.). La partea superioară a mărcii este înscrisă denumirea seriei din care face parte marca, iar la partea inferioară denumirea țării emitente și cuvîntul poșta. Toate înscrisurile sînt în alfabet chirilic. Alături de inscripția „Par avion“ se distinge silueta unui aparat de zbor. Valoarea nominală a mărcii este de 35 stotinci. Prezintă interes deosebit blocul în care a fost emisă seria. Cea de a doua marcă a seriei reprezintă fortăreața Vidin. Blocul este de dimensiunile 170 × 170 mm fiind alcătuit din 12 piese ; 5 mărci reprezentînd podul, 5 mărci reprezentînd fortăreața precum și două viniete, una reprezentînd harta Europei centrale cu țările pe care le străbate Dunărea, ar cealaltă conține o ambarcațiune modernă. Mărcile reprezentînd podul ocupă locurile : a 3, b 1, c 2, c 3, și d 1, în timp ce vinieta cu harta ocupă locul a 2. (Fig. 7).

Pe banda ce înconjoară mărcile și vinietele este înscrisă denumirea emisiunii în limbile bulgară și germană : *„Dunărea fluviu european 1978“*.

3.4. Emisiunea : „Poduri bulgărești 1984“, Cat. Zum. nr. 3251, coliță dantelată, dimensiunea 75 × 80 mm, latura mare verticală, dimensiunea mărcii propriu zise 55 × 30 mm. (Fig. 8). Colițele sînt numerotate.

Marca prezintă podul în zona deschiderilor centrale pe sub care trece o ambarcaţiune modernă. Sobrietatea deosebită a acestei piese este dată de culorile pastelate albastru, gri, bleu. La partea superioară a mărcii se poate citi : „Podul prieteniei Russe“ şi anul emisiunii, iar la partea inferioară : denumirea ţării emitente, valoarea nominală de 1 leva şi poşta. Toate înscrisurile sînt în alfabet chirilic. La partea superioară a coliţei este scris : *„Stroite mostove na mira mejdunarodite na Europa !“* iar la partea inferioară : *„Baut Brücken des Friedens, zwischen den Völkern Europas !“*, îndemnuri al căror corespondent în limba română este : *„Construiţi podurile prieteniei între popoarele Europei !“*. Încă două desene completează coliţa : primul deasupra mărcii un spic de grîu împrejurul căruia este scris : în limba bulgară *„Europa continent al păcii“*, iar la partea inferioară într-o elipsă se distinge o parte a unui vechi pod bulgar de la Biala, o adevărată bijuterie în piatră care datează de aproape 150 de ani. Fără nici o exagerare această coliţă poate fi apreciată drept „capul de afiş“ al pieselor filatelice de care ne ocupăm în acest articol !

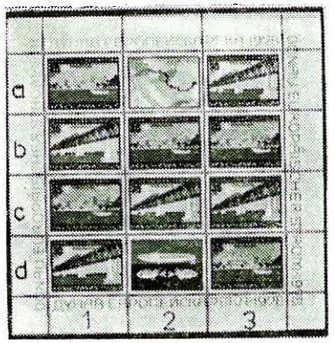

Fig. 7

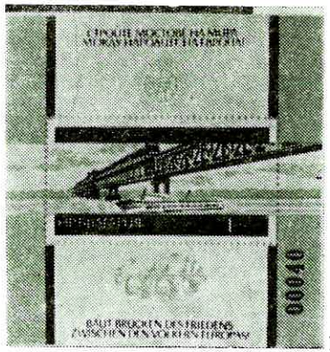

Fig. 8

Fig. 9

Fig. 10

Cap. 4. Întreguri poştale.

4.1. Dintre piesele emise de poşta română menţionăm plicul cu stema municipiului Giurgiu în alcătuirea descrisă la punctul 2.4. sub codul 0180/80 precum şi mai multe ilustrate din care o amintim pe aceea înscrisă sub codul 1726/82 cu care au fost realizate şi ilustrate maxime cu marca menţionată la pct. 2.3.

4.2. Dintre întregurile poştale bulgăreşti le vom menţiona pe cele emise cu prilejul trecerii ştafetei cu *Flacăra Olimpică* pe ruta Olimpia-Moscova la Jocurile Olimpice de vară care au avut loc în anul 1980 în capitala Uniunii Sovietice. Atît cărţile poştale cît şi plicurile cu marcă fixă reprezetînd harta Bulgariei au ca desen în partea stîngă jos Podul prieteniei.

Cap. 5. Ştampile şi plicuri ocazionale.

5.1. Cu prilejul expoziţiei filatelice *„30 de ani de la inaugurarea Podului Prieteniei Giurgiu-Russe“* care a avut loc la Giurgiu la 20 iunie 1984 a fost folosită o reprezentativă ştampilă publicitară sub formă de cerc pe perimetrul şi în interiorul căruia este înscris evenimentul aniversat, iar în interior mai este schiţată şi partea centrală a podului. Cercul are diametrul de 30 mm. Cu această ştampilă au fost realizate ilustrate supermaxime atît cu suportul amintit la pct. 4.1., cît şi cu ilustrata editată de Ed. Meridiane nr. 11608. (Fig. 9).

5.2. La expoziţia filatelică de la Russe din 24—30 mai 1962 a fost folosit un plic special care în partea dreaptă jos conţine un desen reprezentînd podul în culoare verde, avînd dimensiunile de 35×52 mm.

La Expoziţia din anul 1965, plicul omagial conţine în partea stîngă jos, emblema oraşului din care nu lipseşte schiţa podului. Ştampila specială de formă dublu cerc cu diametrele 34/24 mm, pe coroana circulară fiind înscris „A doua expoziţie filatelică Russe. 65, iar în interior desenul podului. (Fig. 10).

Concluzii.

Piesele filatelice mai înainte analizate pot fi incluse într-un exponat de filatelie tematică cu subiectul „poduri“ ori „construcţii inginereşti“. În acelaşi timp, acest subiect, poate sta la loc de cinste şi într-un exponat care ar avea tema de relaţii de colaborare între popoare vecine şi prietene.

Ioan Şahinian

BIBLIOGRAFIE :

1. *Statele lumii. Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică Buc. 1976.*
2. *Dicţionar diplomatic. Ed. Politică. Buc. 1979.*
3. *Dicţionar cronologic al ştiinţei şi tehnicii universale. Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică Buc. 1979.*
4. *Curs general de poduri. Benchea N. Ed. Didactică şi Ped. Buc. 1973.*
5. *Catalogul Expoziţiei filatelice 30 de ani de la inaugurarea „Podului Prieteniei“ Giurgiu-Russe. Giurgiu 1984.*
6. *Catalogul Mărcilor poştale româneşti '74.*
7. *Catalogul Zumstein 1985.*
8. *Erori şi varietăţi la mărcile poştale româneşti — manuscris —, D. Dragomirescu Bucureşti.*

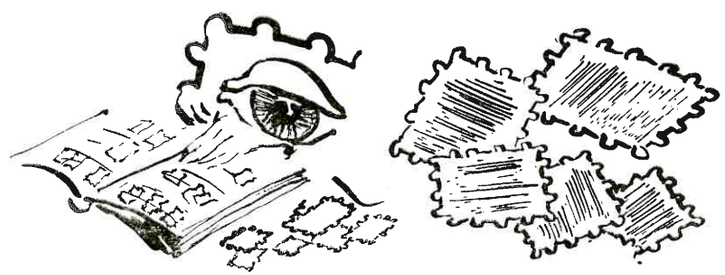

Despre apariția unui ziar filatelic în secolul trecut, la Pitești

O ADEVARATA SURPRIZA

Am onore a vă anunța că de la 15 Decembrie 1890, voiu apare în editura mea o foie Philatelistică intitulată:

„CURIERUL MARCILOR POSTALE"

acestă hotărâre am luat'o după cererea și stăruința mai multor Colecționari de Mărci din România, Transilvania etc. etc. și m'am hotărît a crea în Țară un astfel de ziar.

Curierul Marcilor Poștale va apare la 15 ale fie-cărei luni și va cuprinde:

I. Istoria tuturor Țerilor din lume având ca Ilustrație fiecare țeră în Zincographie, Photographia Suveranului domnitor.
II. Geografia tutulor statelor din cele cinci Continente cu Hărțile și Marca fiecărei Țeri precum și statistica cea mai nouă.
III. Descrierea și Copiele Mărcilor noi eșite în intervalul fie-cărei luni.
IV. Știrile cele mai interesante relative la Colecționarea Mărcilor.
V. Noutăți Poștale.
VI. Denunțarea falșificatorilor de Mărci Poștale.
VII. Corespondența prin ziar.
VIII. Loterii lunare gratuite aranjate în mod alfabetic cu numere, având premii de valoare.
IX. Deslegări de Șarade cu Premii în Mărci și Albume.

Primul tiragiu va compta pe 300 exemplare, după care voi putea stabili tiragiul ziarului.

ABONAMENTUL PE AN VA FI:
în România lei 2.50 în Streinătate lei 3.

și se va trimite regulat la adresa tutu[illegible]ersoanelor care vor trimite costul Abonamentului pe un an. (Cu mandat Poștal sau scrisore Recomandată.)

Sper că onor. D-nii amatori de Mărci, cât și interesații vor incuraja acest nou ziar, pentru care n'am cruțat nimic spre a fi unicul în Țéră, atât prin materia sa cât și costu sĕu mic.

Editor, I. M. LAZĂR — Pitesci.

După cum se știe, în capitala țării noastre, a fost tipărită în 1881, prima revistă filatelică românească „TIMBROPHILO", urmată în 1885, tot în București, de foaia filatelică „DER BUKARESTER PHILATELIST".

Pitești-ul, după un anunț publicat în 1890 de către ziarul vremii „FUNCȚIONARUL", ar fi al doilea oraș din țară, care căuta să publice o „Foaie philatelistică" intitulată „CURIERUL MĂRCILOR POȘTALE".

Astfel, ziarul piteștean „FUNCȚIONARUL", din 25 octombrie 1890 în pag. 4, sub semnătura editorului foii filatelice, care urma să apară în Pitești la 15 decembrie 1890, publica în anunțul cu titlul „O adevărată surpriză", următoarele:

„CURIERUL MĂRCILOR POȘTALE" va apare la 15 ale fie-cărei luni și va cuprinde:

I. **Istoria** tuturor Țĕrilor din lume având ca Ilustrație fiecare țeră în Zincographie, Photographia Suveranului domnitor.

II. **Geografia** tutulor statelor din cele cinci Continente cu Hărțile și Marca fiecărei Țĕri precum și statistica cea mai nouă.

III. **Descrierea** și Copiele Mărcilor noi eșite în intervalul fie-cărăei luni.

IV. **Știrile** cele mai interesante relative la Colecționarea Mărcilor.

V. **Noutăți Poștale.**

VI. **Denunțarea** falșificatorilor de Mărci Poștale.

VII. **Corespondența** prin ziar.

VIII. **Loterii** lunare gratuite aranjate în mod alfabetic cu numere, având premii de valoare.

IX. **Deslegări** de Șarade cu Premii în Mărci și Albume.

Primul tiragiu va compta pe 300 exemplare, după care voi putea stabili tiragiul ziarului.

Abonamentul pe an va fi: În România lei 2,50; în Streinătate lei 3, și se va trimite regulat la adresa tutulor persoanelor care vor trimite costul Abonamentului pe un an. (Cu mandat Poștal sau scrisore Recomandată).

Sper că onor D-nii amatori de Mărci, cât și interesații vor incuraja acest nou ziar, pentru care n'am cruțat nimic spre a fi unicul în Țéră, atât prin materia sa cât și costu sĕu mic".

Editor, **I. M. Lazăr** — Pitești

Din anunțul ziarului piteștean „FUNCȚIONARUL", mai rezulta că hotărîrea editorului I. M. Lazăr, a fost luată după cererea și stăruința mai multor colecționari de mărci, care l-au determinat a crea în țară un astfel de ziar.

Despre o activitate filatelică în orașul Pitești la sfîrșitul sec. XIX, nu avem cunoștință. Singurul ziar local „FUNCȚIONARUL" cu apariție bisăptămînală (joia și duminica), prin anunțul de mai sus, ne-a făcut într-adevăr o adevărată surpriză. De abia în anul 1932 la chemarea „Cercului filatelic PLOEȘTI", pentru organizarea în mai toate centrele țării de societăți, asociații, cluburi și cercuri filatelice, apel care a fost inserat în revistele vremii și în special în revista „FILATELIA PENTRU TOȚI" din 9.IX.1932, s-au constituit organizații filatelice în cele mai multe orașe din țară, între care și în orașul Pitești.

După abolirea monarhiei (1947) și proclamarea Republicii, prin înființarea Asociației Filateliștilor din România — A.F.R. — (1958) s-a oficializat activitatea filatelică, creindu-se filiale A.F.R. în toate capitalele județene, între care și la Pitești. Ne punem întrebarea: Se va găsi oare în Pitești, pe undeva, vreun exemplar din primul număr sau din următoarele numere ale acestui ziar, din care să rezulte că în acea vreme în capitala actualului județ Argeș, se desfășura o activitate filatelică deosebită?

Ilustrația: Fotocopia anunțului din ziarul „FUNCȚIONARUL" Anul IX, No. 385 din 25 octombrie 1890.

Mihai Popovici

Mic dicționar filatelic

ALMANAH FILATELIC = Cartea anului!

CAL DE POȘTA = Ducipal cu... goarnă!

CAP DE BOUR = Cap cu... cap!

CLASOR = Cartea lumii!

EXPOZIȚIE FILATELICĂ = Un univers... între patru pereți!

PLIC FILATELIC = Timbre... pe dinăuntru.

LUPĂ = Posibilitate de a vedea mica lume cu... ochi mari.

SERIE DE FLORI = Ierbar... filatelic.

TIMBRE FILATELICE = Ferestre pe glob!

TIMBRU SEC = Ștampilă... fără tuș.

TIPĂRITOR = Ultimul realizator al mirificei lumi filatelice!

ZIMȚI = Dinții cu care timbrul își apără integritatea!

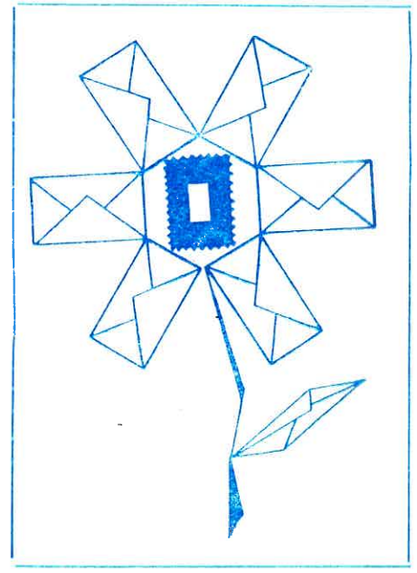

D. C. Mazilu

Contribuţii pentru o istorie a filateliei

Diligenţe în România

Istoria filateliei este strîns legată de istoria poştelor şi — implicit — de istoria transporturilor de călători. Interdependenţa acestor trei domenii a condus adeseori la intrepătrunderi care au arătat că fiecare dintre sectoare trebuie să fie cît mai bine studiat pentru o cît mai bună cunoaştere a domeniului lor comun, de altfel destul de greu de separat.

Despre transporturile de călători s-a scris mult, ba chiar foarte mult, fără ca totuşi să putem spune că problemele au fost total elucidate şi epuizate. Aceasta din cauză că din arhive şi din biblioteci apar mereu probleme noi sau unele completări, dar toate punînd în lumină fapte ce contribuie la clarificarea istoriei, în general. Dispunem mai nou de o istorie cuprinzătoare cu privire la transporturile de călători[1]), lucrare elaborată temeinic, după norme bine structurate, a cărei bibliografie apelează la 177 titluri şi autori, dintre care nu puţine se referă la istoria poştală sau la cea filatelică.

Despre istoria poştelor din România dispunem, de asemenea, de o eminentă lucrare de referinţă[2]) care stă de aproape şapte decenii la îndemîna noastră, fără să fi fost încă egalată, chiar dacă unele părţi sînt tratate la un mod prea general, iar aparatul de investigat nu respectă întru totul normele ştiinţifice astăzi impuse.

Despre istoria filateliei româneşti, în afara unei monografii încă needitate[3]), sîntem într-o evidentă carenţă. Poate datorită vastităţii problemelor ridicate de încadrarea istoriei filatelice într-un context general de domenii interpătrunse, sau poate datorită situării ei la periferia atenţiei majorităţii filateliştilor — al căror principal obiect rămîne totuşi marca poştală — dar fapt este că nu a apărut la noi, pînă în prezent, în mod exhaustiv şi ştiinţific, o istorie filatelică. Este drept că s-au scris zeci sau chiar sute de articole ce tratează diferite aspecte din trecutul filateliei româneşti, dar ele se bazează în majoritatea cazurilor pe informaţii ce au fost preluate din autor în autor, adevărul istoric rămînînd firav şi înecat în considerente uneori confuze sau chiar fanteziste. Iar dacă am urmări sorgintea informaţiilor ce au stat la baza majorităţii articolelor de istorie filatelico-poştală, firul călăuzitor s-ar desfăşura în sens unic spre aceeaşi operă a lui C. Minescu, lucrare care — dacă am face o statistică — am constata că a fost „rescrisă" încă de cîteva ori pînă acum.

Iată de ce am optat cu insistenţă, încă de mult şi în repetate rînduri, să trecem la cercetarea uitatelor dar valoroaselor documente de arhivă, care constituie un inepuizabil fond de bază ce trebuie să ne călăuzească întotdeauna înspre aprofundarea studiilor noastre. Apelarea la documentele ce privesc istoria patriei se impune mai mult ca oricînd, în orice domeniu, pentru completarea şi dezvoltarea problemelor neelucidate, atît de mult aşteptate chiar şi de cei mai puţin avizaţi. Este ceea ce ne face acum ca din contextul transporturilor poştale să alegem un subiect atît de îndrăgit, — activitatea şi rolul diligenţelor din România — acesta fiind reprezentativ pentru circulaţia trimiterilor poştale de toate categoriile tocmai în perioada începuturilor filateliei româneşti. Materialul, constituind o bază pentru o viitoare lucrare de sinteză, l-am organizat în funcţie de provinciile noastre istorice : Muntenia, Moldova şi Transilvania, cu interpătrunderile respective.

Vom reda documentele în transliteraţie, intervenind numai acolo unde se simte nevoia unor sublinieri sau completări care să facă mai cursivă parcurgerea şi trecerea de la un document la altul. Fiind o lucrare în premieră pentru istoria filatelică românească sperăm să fie bine primită de cei interesaţi, iar pe viitor — pentru capitolele următoare — am dori să ţinem seamă de eventualele sugestii primite pe parcurs.

Dar, să lăsăm documentele să vorbească !

Cap. 1 — MUNTENIA

1.1. — DILIGENŢA BUCUREŞTI-BRAŞOV

1.1.1. — **Diligenţa F. Kerner**

1847 FEBRUARIE 12/24

Braşoveanul F. Kerner[4]) solicită aprobare pentru înfiinţarea unui serviciu de diligenţe care să lege Ţara Românească de Apusul Europei.

„Către Cinstita K. K. Agenţie. / Jos iscălitul, proprietarul aşezămîntului de grabnică călătorie din Braşov, unit fiind cu acela din Sibiu, Pesta la Arad, a chibzuit a întinde această întreprindere cu a sa cheltuială pînă la Bucureşti, întocmind o trăsură pentru şase persoane, care, o dată pe săptămînă, în zilele hotărite, să se pornească din Braşov la Bucureşti şi asemenea să se întoarcă iarăşi înapoi./ Plin de nădejde că Inalta Stăpînire a acestui Principat va binevoi a da şi din parte-i oarecare sprijinire la o asemnea întreprindere care va mijloci o mai grabnică comunicare între Valahia şi anume, între Bucureşti, cu Transilvania, Ungaria şi de aici cu Viena şi cu celelalte ţări apusene, prin care urmează a să folosi cinstiţii călători îndeobşte, ca şi mai cu deosebire călătorii dintr-o parte şi din alta. Jos iscălitul îndrăzneşte a ruga pe acea cinstită K. K. Agenţie să binevoiască a mijloci pe lîngă Inalta Stăpînire de aici ca : /1 — Să să poruncească vameşilor şi slujbaşilor la puncturile hotarului Posada şi Breaza, ca sosind acea grabnică trăsură la numitele puncturi (care aceasta la timpul de iarnă poate să să întîmple adeseori chiar în ceasurile din adîncul serii) să urmeze datoriile slujbei lor cu cît se poate mai multă grăbire spre a nu se pricinui întîziere şi să fie trăsura în stare de a sosi în ceasul hotărît la locul ei, care această grăbire să poată săvîrşi cu mai multă înlesnire de vreme ce trăsura nu are să transporteze mărfuri, ci numai persoane cu mici pachete de calabalîc ; /2 — Să să dea conductorului acelei trăsuri înlesnire în privirea paşaportului său, atît la sosire în oraş, cît şi la cancelaria poliţienească a paşaportului, precum şi ajutor la vreo întîmplare pe drum ca să să apere în cazul de orice împiedicare sau întîrziere. /Plecată slugă, / (ss) Franz Kerner. / Bucureşti în 12/24 februarie 1847."

Arhivele Statului din Bucureşti (A.S.B.), fondul Visteria d. Năuntru (F.V.N.), Dos. 802/1847, fila 2.

1847 NOIEMBRIE 25

Secretariatul Statului Ţării Româneşti comunică Departamentului din Năuntru aprobarea Domnitorului pentru înfiinţarea serviciului de diligenţe şi-l roagă să dea „urmare cuvenită din parte-i."

*„Secretariatul Statului / Ţării Româneşti / No. 1823 / Bucureşti 26 noiembrie 1847 / Cinstitului Departament din Năuntru, / Cinstita K. K. Agenţie, prin nota cu No. 3322, trimite Secretariatului o jalbă a supusului său Fransc Kerner, prin care cere a i se da voie din partea Stăpînirii Româneşti de a înfiinţa o diligenţă între Bucureşti şi Braşov, cu cheltuiala sa. * Secretariatul supunînd această notă la cunoştinţa M. S. Vodă, Înălţimea Sa a binevoit a primi cererea reclamantului, poruncind totodată a se pune îndatorire asupra tuturor amploiaţilor cuveniţi de a da cuviinciosul ajutor şi sprijin acestei întreprinderi, potrivit cu duhul cererii, sub răspunderea lor, adăugînd că, tot ce ar putea înlesni relaţii şi comunicaţii mai sigure şi folositoare comerţului, urmează întotdeauna a se încuraja. / Secretariatul dar, potrivit înaltei de mai sus porunci, alăturînd acelui Cinstit Departament în copie jalba D-lui Kerner, îi roagă să binevoiască a face urmare cuvenită din parte-i. / Secretarul Statului, / (ss) K. Filipescu".*

1848 MARTIE

Se tipăreşte şi se difuzează în public anunţul de **înfiinţare despre grabnica călătorie întocmită între Bucureşti şi Braşov** (atît în limba română, cît şi în germană), comunicîndu-se că la **1 aprilie 1848** va porni „cea dintîi trăsură care vreodată a trecut peste munţii Carpaţilor" (foto nr. 1).

„INŞTIINŢARE / despre grabnica călătorie întocmită între / Bucureşti şi Braşov. / Jos iscălitul are cinste a face de obşte cunoscut că acum, depărtîndu-se toate împiedicările ce puteau să aducă o întîrziere pe la puncturile de schimbatul cailor şi la hotarul ţării, pomenita călătorie cu grabnica trăsură îşi va lua începere Joi la 1-iu aprilie de la Bucureşti la Braşov, urmînd apoi această călătorie regulat cu trecere pe la Ploieşti de două ori pe

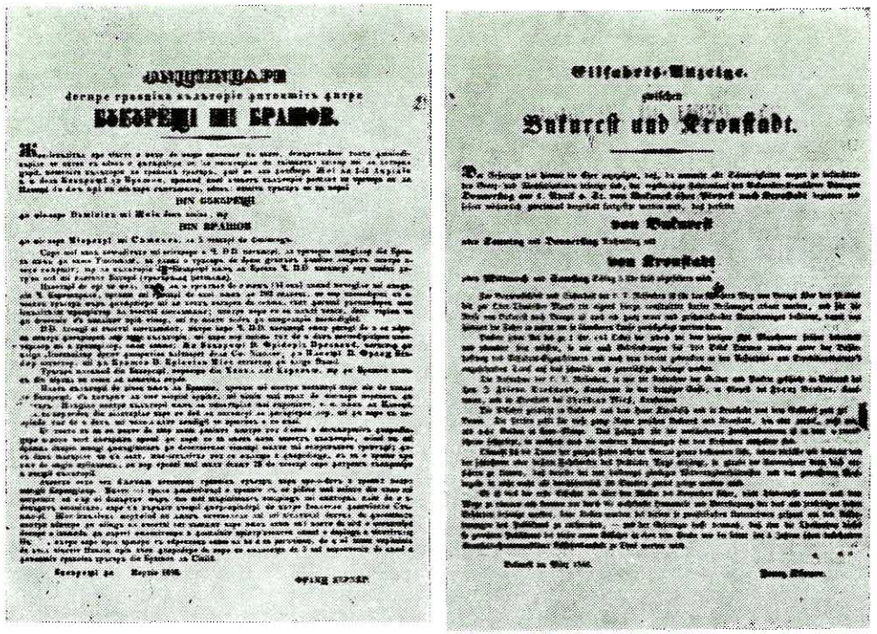

Fig. 1

fiecare săptămînă, adecă : numita trăsură se va porni DIN BUCUREŞTI în fiecare duminică şi joi, iar DIN BRAŞOV în fiecare miercuri şi simbăta, la 5 ceasuri dimineaţa. / Spre mai bună comoditate şi asigurare a cinstiţilor domni călători la trecerea munţilor din Breaza pînă în vama Tîmişului va sluji o trăsură de drum ţeapănă, înadins lucrată pentru acest sfîrşit, iar la călătoria din Bucureşti pînă la Breaza cinstiţii domni pasageri vor şedea într-un elegant vatard 5). / Pacheturi de orice fel, pînă la o greutate de o majă (44 ocă) avînd peceţile şi cărţulia cinstitei Carvasarale, precum şi gropuri de bani pînă la 200 de galbeni, se vor expederisi cu această trăsură fără întîrziere şi cu toată băgarea de seamă, subt însuşi răspunderea jos iscălitului proprietar al acestei aşezămînt pentru care plăti taxe după tarife ce în deosebit s-a publicat prin tipar şi se poate vedea în cancelaria expediţiei. / Domnii agenţi ai acestui aşezămînt către care cinstiţii domni pasageri sînt rugaţi de a se adresa pentru înscrierea lor pentru călătorie, şi care vor primi totodată expederisirea pacheturilor şi a gropurilor, sînt anume : în Bucureşti dl. Friedrich Dresnand negustor în Uliţa Lipscanilor, drept împotriva uliciorei de la Sf. Nicolae ; în Ploieşti dl. Franz Vinder negustor şi în Braşov dl. Cristian Mies negustor în Uliţa Vămii. Trăsura, plecînd din Bucureşti, porneşte la Hanul lui Caracaş, şi în Braşov pleacă din biroul cu semn „La Capaciul Verde". / Plata călătoriei de aicea la Braşov, precum şi pentru pasagerii care vin de acolo la Bucureşti, s-a hotărît la opt fiorini de argint, şi nimic mai mult, de fiecare persoană în trăsură. Plăţile pentru călătorii pînă la puncturile mai apropiate, spre pildă la Ploieşti, se vor vedea din biletuirile care se dau la pasageri la înscrierea lor, şi din care să coprinde totdeodată şi calelalte condiţii ce urmează a se păzi. / Desigur că nu se poate da chiar acum înainte pentru totdeauna o desăvîrşită încredinţare asupra unei hotărîte vremi în care se va putea face această călătorie, fiindcă şi drumul de prin munţi înfăţişează în deosebitele timpuri multe şi neprevăzute greutăţi, însă după măsurile ce s-au luat, jos-iscălitul tot se fălesţe a încredinţa că, cu o vreme pe cît de puţin priitoare, nu vor trebui mai mult decît 28 de ceasuri spre întreaga săvîrşire a acestei călătorii. / Aceasta este cea dintîi asemenea trăsură care vreodată a trecut peste munţii Carpaţilor. Multe şi grele împiedicări au trebuit să se ridice mai înainte din cale şi negreşit nu s-ar fi depărtat fără cea mai mărinimoasă uşurinţă şi ajutorul plin de o adevărată umanitate care s-au hărăzit acestei întreprinderi de către înaltele Stăpîniri. Jos-iscălitul jertfind pe lîngă osteneala lui şi cheltuieli destul de însemnate pentru aducerea în fiinţă a acestui aşezămînt care pînă acum nu-i poate da nici o chezăşuire despre o izbîndă în parte-i folositoare, a împlinit printr-aceasta numai o dorinţă a

cinstitului public, către care prin acea încredere de care se foloseşte de trei ani necontenit de cînd a întocmit grabnica trăsură din Braşov la Sibiu. / Bucureşti în martie 1848. / Franz Kerner." (A.S.B.-F.V.N.-Dos. 1300/1851 —f. 22).

Bucureşti, joi 1 aprilie 1848. Iată că avem locul şi data, unde şi cînd se inaugurează prima diligenţă poştală pe „drumul Braşovului". Punerea în circulaţie a unui mijloc hipomobil, rapid şi comod, pe ruta Bucureşti-Ploieşti-Braşov este un pas temerar la timpul său, mai ales dacă ţinem seamă pe de o parte de evenimentele istorice care frămîntau întreaga Europă în 1848, iar pe de alta de greutăţile ce le avea de întîmpinat o călătorie pe Valea Prahovei, cu starea precară a drumurilor de munte care făceau ca circulaţia să aibă loc mai mult pe şleauri schimbătoare şi prin vaduri mereu bolovănite de viituri. Înfiinţarea diligenţei poştale de către braşoveni şi la stăruinţa acestora, rezolva un vechi deziderat al românilor „de peste munţi", care aveau strînse şi permanente legături şi interese comerciale în special cu „fraţii" din Bucureşti. De altfel este de subliniat că iniţiativa înfiinţării diligenţelor poştale pe „drumurile mari" ale Principatului, care să lege Capitala de fruntariile ţării, a aparţinut de fapt tot administraţiei româneşti. Prin Art. 29 din „Condiţiile din 1841" se prevedea „trebuinţa urmînd a se întocmi pe drumul Focşanilor, Brăilei, Craiovei, Cîineni şi Giurgiu diligenţe pentru întîmpinarea comerciantelor relaţii, contraccii acestor drumuri, de vor voi, vor putea să întreprindă a lor întocmire în soroc de un an de la încheierea contractului, după dispoziţii ce se vor alcătui de Sfatul Administrativ Extraordinar".

De asemenea nu trebuie subestimat nici aspectul concordanţei intereselor atît ale autorităţilor locale cît şi ale oficiilor poştale consulare austriece din Ţara Românească (1782—1853) (care îşi desfăşurau activitatea în regie, ca urmare a legă-

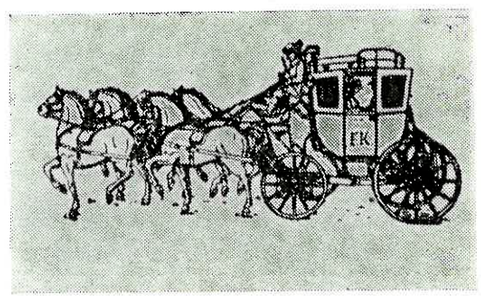

Fig. 2

turilor politice şi economice cu Imperiul Otoman [7]), prin care oficii se expediau şi se primeau trimiteri poştale de tot felul şi în toate direcţiile asigurate de această reţea.

1848 MARTIE

Se face public tariful pentru călători şi pachete, care vor circula „prin grabnica trăsură dintre Bucureşti şi Braşov". Tariful (foto nr. 3) este împărţit în 15 „stanţii", dintre care distanţa de bază este aceea dintre Bucureşti şi Braşov. Interesantă apare tendinţa manifestată încă din prima jumătate a secolului trecut de a avantaja distanţele lungi, tendinţă păstrată pînă astăzi în toate tarifele de

transport. Astfel, tariful direct între Bucureşti şi Pesta este de 35 fiorini, în timp ce „din bucăţi" tariful ajunge la 37 fiorini. De asemeni interesantă apare şi specificaţia tarifării expediţiilor, pe care o redăm integral :

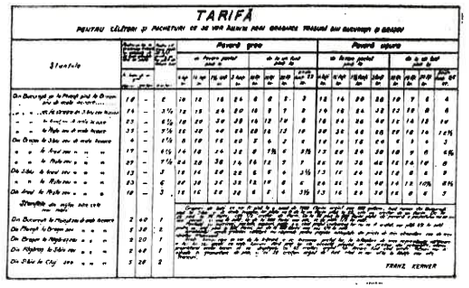
TARIFĂ

Fig. 3

„Grupuri de bani ce vor fi pînă la o sumă de 1000 fiorini argint sau 200 galbeni, însă numai din Bucureşti pînă la Sibiu şi de acolo încoace, iar plata va fi de la 1 fiorin pînă la 25, cite un creiţar de un fiorin. De la 25 pînă la 50 fiorini, cite 1/2 creiţari de fiorin. De la 50 pînă la 200 fiorini, plata de povară a pachetului nu se va mai socoti, ci 1% ; iar de la 200 fiorini în sus se va plăti 1/2 la sută.

Pachete cu înscrisuri, pachete, zapisuri, polițe ș.a. cînd preţul lor nu va fi arătat, vor plăti 1/2 la sută pentru un preţ pînă la 200 fiorini, iar de la 200 fiorini mai sus 1/4 la sută. Aşezămîntul acestei grabnice călătorii nu răspunde pentru pagube întîmplate din pricini de iviri elementare sau de vreo năvălire tîlhărească. Acele lucruri care se vor da la trăsură fără a se însemna preţul lor, la întîmplare de vreo neprevăzută vătămare a lor se vor socoti ca nişte lucruri fără preţ, iar cînd această pagubă se va pricinui din neîngrijire, atunci poprietarul acelor lucruri se va despăgubi cu 45 creiţari argint de fiecare funt cînd aceste lucruri vor fi aşezate în geamantane de piele, şi cu 30 creiţari argint de funt cînd se vor afla în lădiţe sau alte teancuri. Franz Kerner."

1848 IULIE 13

Departamentul din Năuntru al Ţării Româneşti, interesat ca diligenţa „care va mijloci o mai grabnică comunicare între Valahia şi anume, între Bucureşti cu Transilvania, Ungaria şi de aici cu Viena şi cu celelalte ţări apusene", să devină certitudine, cere factorilor care puteau contribui la succesul acţiunii să dea tot concursul necesar. Astfel :

— Departamentul din Năuntru trimite cu nr. 1696 către redactorul şef al Buletinului Oficial „alăturat aici două programe atingătoare de diligenţa ce supusul austriac Fransca Kerner, după ce i s-a dat aprobarea din partea guvernului, se întocmeşte între Bucureşti şi Braşov, s-a poftit de a-l publica în Buletinul Oficial spre a face cunoştinţă tuturor îndeobşte." (A.S.B.-F.V.L.-Dos. 802/1847-f.5).

— Departamentul din Năuntru trimite cu nr. 1697 către Poliţia oraşului „alăturat aici două programe atingătoare de diligenţa ce supusul austriac Francesca Kerner întocmeşte pe a sa cheltuială între Bucureşti şi Braşov pentru ca să se publice îndată în tot cuprinsul capitalei spre încunoştiinţarea tuturor îndeoşte. / Întru aceasta se vor face cunoscut înlesnirile cuvenite conductorului prezisei diligenţe în privinţa paşaportului său atît acolo precum şi la pornirea sa unde îşi va avea permanenţa această diligenţă". (idem, f. 6).

— Departamentul din Năuntru trimite cu nr. 948 „Domnului General al Ostilor româneşti... Să se dea către comandirul de la puncturile Posada şi Breaza întru ceea ce atinge de înlesnirea cerută asupra trecerii prezisei diligenţe". (idem, f. 8).

— Departamentul din Năuntru trimite cu nr. 949 o înştiinţare similară şi către Ministrul de finanţe.

Nu trebuie să uităm că ne aflăm în plină revoluţie. Revoluţia din 1848, produs al dezvoltărilor petrecute în societatea românească după revoluţia din 1821, în plină desfăşurare atît în Principatele Române, cît şi în Transilvania, nu a întrerupt sau stînjenit cu nimic activitatea normală a diligenţei care făcea acum pentru prima dată legătura poştală directă între Bucureşti şi Viena, prin Braşov-Sibiu-Arad-Pesta. Interesele tuturor cereau sprijinirea acestui serviciu poştal care asigura circulaţia informaţiilor de toate felurile.

1848 IULIE 6

După circa trei luni şi jumătate de circulaţie a diligenţei, de două ori pe săptămînă şi nu o dată aşa cum se anunţase iniţial, încep unele fricţiuni între slujbaşii punctului de frontieră român de la Breaza şi conductorul diligenţei. Pricinile sînt diverse, dar cele mai frecvente apar :

— Sosirea diligenţei după orele de program ale punctului de frontieră ;
— Sustragerea de la vamă şi controlul legal a bagajelor ofiţerilor austrieci ;
— Treceri frauduloase de mărfuri.

Redăm scrisoarea ministrului de finanţe C. N. Filipescu din Guvernul Provizoriu, către ministrul din lăuntru, prin care îl înştiinţează de reclamaţia făcută de Kerner, propunînd ca sosirea la graniţă să se facă la ore convenabile ambelor părţi, „ca să nu mai întîmpine împiedicare diligenţa la trecere". Trebuie remarcată atenta tratare a litigiului ivit între conductorul diligenţei şi administraţie, ceea ce demonstrează afirmaţiile anterioare, anume că acest mod de comunicaţie era stringent necesar, cu toţii fiind interesaţi în bunul său mers.

„Dreptate, frăţie. / Domnului Ministru din Lăuntru, / Sub-iscălitul, primind adresa sub no. 1699, în alăturare în copie după adresa onorabilului ministru din afară, însoţită de reclamaţia supusului austriacesc Fransca Kerner, are onoare a răspunde, că în această împrejurare, încă de la 26 noiembrie anul 1847, după asemenea reclamaţie din partea numitului a dat curs, mijlocind corespondenţa cu Ministrul de Afară. / Acest ministeriu face cunoscut că asemenea diligenţă cu drepturile ce cere antreprenorul a dobîndi prin înlesnirea trecerii lui fără zăbavă, fiinel transportator şi de pacheturi, urmează a fi supuse nişte asemenea pacheturi la revizuirea vameşilor, cinovnicului şi ofiţerului ca să nu se păgubească vama statului săvîrşind ori ce import şi export. Şi ca să nu se strecoare cele ce sînt oprite a intra şi a ieşi. Osebindu-să dintr-această categorie pacheturile ambasadorilor consulaturilor curţilor străine cînd vor fi pecetluite cu peceţile canţelariilor respective, care pacheturi nu mai sînt slobode a trece fără poprire şi revizie. Iar cuvenita înlesnire a trecerii pomenitului delijans fără a se zăbovi ca să poată ajunge la ceasurile hotărîte unde ar cere trebuinţa, urmează a se modifica. Mărginindu-se trecerea pe vremea nopţii, pentru cuvîntul că pînă a se scula feţele ştrefuitoare ale statului şi a veni la revizuirea pacheturilor şi a feţelor pasageri, neapărat că trebuie a mijloci întîrzierea, care nu poate să-i supună la vină că nu au înlesnit trecerea delijansei îndată. Iar mai cu seamă că noaptea încetează oficiul schelei după regulile ce se păzesc în toate schelele principatului. / Spre acest sfîrşit, Dl. Ministru este rugat a face cele de cuviinţă spre a se încunoştiinţa consulatului K. K. pretenţia celor de sus expuse legiuite temeiuri după care urmează ministerul administraţia sa pe la puncturile graniţelor acestui stat, hotărîndu-se şi ceasurile înaintea nopţii cînd aceştia să treacă, spre a face dînsul (F. Kerner) cele de cuviinţă ca să nu întîmpine împiedicarea diligenţei la trecere. / Salutare şi frăţie, / Ministrul Finanţelor (ss) C. N. Filipescu. / anul 1848, luna iulie 16 / Secţia III-a No. 1205". (A.S.B.-F.V.L.-Dos. 802/1847-f. 10 şi urm.).

Merită subliniată noua formulă de adresare : „DREPTATE-FRĂŢIE", deviză înscrisă şi pe noul drapel tricolor al revoluţionarilor de la 1848, instituit prin primul Decret al Guvernului Revoluţionar constituit în urma „Proclamaţiei de la Islaz" din 9/21 iunie 1848 şi din care făcea parte şi C. N. Filipescu, ministru de finanţe. Amintim că guvernul era format din I. Heliade, Ştefan Golescu, Christian Tell, Gh. Magheru şi Gh. Scurtu, ca secretari fiind numiţi N. Bălcescu, Al. G. Golescu, C. A. Rosetti şi I. C. Brătianu. În cabinetul ministerial (ministrul vremelnicesc) funcţiile erau deţinute de N. Golescu (ministru din Lăuntru), I. Heliade (ministru al Credinţei), Col. I. Odobescu (şef al Oştirii), I. Cîmpineanu (ministru al Dreptăţii), C. N. Filipescu (ministru al Finanţelor) şi I. Voinescu II (secretar al Statului).

1851 NOIEMBRIE 1

Fricţiunile iniţiale, semnalate între salujbaşii vămii Breaza şi conductorul diligenţei, încă prin actul din 16 iulie 1848, nu-şi găsesc rezolvarea prin acte de cancelarie. Antagonismul părţilor în conflict este de fond, în timp ce la suprafaţă apar doar pricini de formă. Kerner, supus austriac, se poate adresa autorităţilor doar prin intermediul consulatului său, aşa cum cerea protocolul. El se plînge că diligenţa ajunsă la Breaza este întîrziată „în chip arbitrar" prin măsură „învederat arbitrară şi vătămătoare intersului călătorilor, fără pricină binecuvîntată." Vom vedea însă că şi vameşii de la Breaza au destule motive ca să-şi exercite exigent datoria atît asupra conţinutului bagajelor, cît şi asupra orarului diligenţei. Vom reţine din aceste conflicte hotărîrea şi demnitatea cu care autorităţile române

tratau problemele litigioase privind diligența austriacă, fapt notoriu dacă ținem samă că lucrurile se petrec prin anii 1851—1852, perioadă în care Țara Românească se afla — practic — ocupată de armata austriacă intervenționistă, venită „pentru a reprima orice mișcare de insurecționare“ și care se va retrage abia în anul 1856.

„Cinstitului Consulat General K.K. al Austriei. / Subsemnatul / socotesc acea diligență a mea, ce de mai mulți ani lucrează regulat între aici și Brașov, că s-a arătat destul de folositoare pentru obiecte și călători.Dar, de cîtăva vreme încoace, cu destulă neplăcere văd că are nu puțină supărare călătorilor și pagubă mie : se ține diligența la Breaza de către vama de acolo, zăbovindu-se cu chip arbitrar peste toată cuviința, căci nu numai sosind peste zi în vremea lucrării ea se ține cîte două ceasuri și mai mult în a se expedia, ci sosind seara se ține pînă a doua zi fără a se expedia. / Deci o asemenea urmare a vămii pomenite fiind învederat arbitrară și vătămătoare intereselor călătorilor și fără pricină binecuvîntată. / De aceasta mai virtos în interesul obștei călătoare, silit fiind a căuta cuvenita îndreptare, plecat mă rog cinstitului general consulat, ca să binevoiască a recomanda această a mea cerere, arătînd cinstitului Departament respectiv, și a mijloci pentru îndreptare din cea mai grabnică a pomenitei vămi ca să expedieze diligența pe viitor fără zăbavă. / Plecată slugă, / (ss) Franz Körner“. (A.S.B.-F.V.L.-Dos. 802/1847-f. 25).

1851 NOIEMBRIE 20

Consulatul austriac trimite cererea lui F. Kerner către Departamentul Treburilor din Năuntru, sprijinind plîngerea împotriva „zăbovirii diligenței“ la sosirea ei la punctul de frontieră de la Breaza.

„AGENCE / ET / CONSULAT GENERAL / DE / S.M. l'EMPEREUR d'AUTRICHE / Bucarest 20.IX.1851 / Cinstitului Departament al treburilor din Năuntru, / Dumnealui Franz Kerner au dat aici alăturata reclamație care cu cinste se recomandează onorabilului Departament, ca să binevoiască a lua în cea mai de aproape băgare de seamă împotriva urmare a vameșilor de la Breaza cu zăbovirea diligenței cînd sosește acolo, ținîndu-se cîte o zi și mai mult, care aceasta aduce mare vătămare și pagubă la călători, fără a avea vreo pricină binecuvîntata. / De aceea cu cinste este rugat Cinstitul Departament ca să porunceasvă acelor vameși de la Breaza ca în viitorime să nu mai zăbovească acea diligență cu chipul precum s-au urmat pînă acum, cinstind pe acest General Consulat cu răspunsul de urmare ce va face întru aceasta. / A. de Laurin“. (A.S.B.-F.V.L.-Dos. 802/1847-f. 24).

1852 IANUARIE 31

Secretariatul Statului anunță Departamentul din Lăuntru că diligența lui Kerner va începe să circule de patru ori pe săptămînă, în loc de două ori, măsură ce „va fi tot deopotrivă folositoare pentru amîndouă țările“.

„Secretariatul Statului / Anul 1852 / 31 Ianuarie No. 378 / București. / Cinstita K.K. Agenție prin nota No. 602 dă în cunoștința Secretariatului că poșta austriacă între Brașov și București se va expedia de patru ori pe săptămînă de către antreprenorul Kerner care pînă acum a avut o diligență pe acest drum și care, prin condiția și starea sa, dă toate garanțiile ce cere serviciul poștelor și Guvernul Princiar pentru exacta păzire a legilor și a regulilor ce i se vor prescrie. / Pentru această întocmire regulată, care va fi tot deopotrivă folositoare pentru amîndouă țările, guvernul împărătesc se reazimă pe concursul autorităților române. De aceea cere deocamdată ca poșta austriacă să se expedieze de autoritățile frontierei la orice ceas din zi și din noapte și să nu aibă a suferi întîrziere. / Agenția adaugă că se va urma curierul român între București și Turnu Roșu a merge cu aceeași exactitate ce o păzește de cîteva săptămîni, vom avea scrisorile și gazetele Europei de șase ori pe săptămînă și comerțul va avea mai cu seamă mare recunoștință către guvernul princiar pentru susținerea ce acordează serviciului poștelor. / Subînsemnatul, împuternicind acelui cinstit Departament cele de mai sus, are onoare a-l ruga să binevoiască a lua în băgare de seamă și a face cele de cuviință, cinstind și pe Secretariat cu răspuns. / În deplin de Secretar al Statului, / (ss) Georgie B. Știrbei.“ (A.S.B.-F.V.L.-Dos. 802/1847-f. 27).

Este interesant că în acest act apare pentru prima dată în locul denumirii tehnice (diligență), denumirea funcției (poștă), repetată de patru ori în text. Deasemenea atragem atenția că așa numita „poștă austriacă“ își tansporta corespondența prin mijlocirea poștei române, predarea și primirea **genții sigilate** de către curierii români făcîndu-se la poșta de carantină din Turnu Roșu (pentru și de la Sibiu) sau Timiș (idem, Brașov). Orînduirea cu privire la „Poștele străine“ din Țara Românească o găsim stipulată, de asemenea, prin contractul de arendare a poștelor din 1 august 1841.

„Contracciul drumului Piteștilor, de două ori pe săptămînă în București și de două ori la Cîineni, în zilele de expediție, va fi dator a primi de la cinstita K.K. Agenție, aici și la punctul Cîineni, deasemenea și geanta austriacească și a o primi și porni așa pecetluită precum i se va da, atît cei de aici către dregătoriile de la hotarul austriecesc, cît și cea de acolo, aici către cinstita K.K. Agenție, și o vor înainta cu curieri orînduiți într-adins pentru expediție, primind de la fiecare expediție plata cuvenită de o ștafetă, adică cîte 5 lei pentru fiecare poștă... Contracciul să înlesnească fără nici un minut zăbavă darea căruțelor și cailor trebuincioși, spre a nu întîmpina curierii cea mai mică împiedicare și zăbavă în călătoria lor ce vor avea prin poștele Principatului, fiind datori slujbașii poștelor a le arăta înlesnire și toată cuvenita îndulgență ca să nu sufere cea mai mică întîrziere sau nepotrivă primire prin poștă, iar plata programului își vor primi fiecare prin numiții contracciі... fără a avea nici un fel de pretenții pomenitul contracciu al drumului Piteștilor, pentru ori ce lucru s-ar expedia prin numiții curieri.“

Deși antrepriza diligenței poștale din 1848 s-a înființat sub protecția consulatului austriac, în realitate ea este o realizare comună. Guvernul român, și cu deosebire „guvernul provizoriu din 1848“ au contribuit prin sprijin și promovare efectivă la reușita acțiunii și la bunul mers al activității ei.

1852 FEBRUARIE 8

Departamentul Visteriei, de care depinde vama de la Breaza, răspunde reclamației din 1 noiembrie 1851, pe care o primise „prin canalul“ consulatului austriac că „nu se poate impune Direcției (vămilor) îndatorire să acordeze înlesniri vătămătoare folosului ei și împiedicătoare regulei ce se păzește.“ Este ușor de presupus că pretenția Consulatului austriac, amintită prin actul Secretarului Statului din 31 ianuarie, anume că „cere deocamdată ca poșta austriacă să se expedieze de autoritățile frontierei la orice ceas din zi și din noapte“ era o pretenție absurdă și deranjantă. De aceea visteria precizează în mod ferm că „Dl. conductor... se va supune revizuirii ce sînt datori a face vameșii și ceilalți competenți slujbași ai graniței... aflîndu-se cu diligența la ceasurile hotărîte... cînd schela este deschisă“. Rezultă de aici și acuzația (chiar dacă apare indirect) că acei conductori ai diligențelor nu erau străini de repetatele încercări de a trece granița în puterea nopții, căutînd să se sustragă controlului legal.

„Departamentul Visteriei / Principatului Țării Românești — Anul 1852 / Luna februarie 8 / No. 588 / Secția III-a / București / Cinstitului Departament din Lăuntru / În urma celor însemnate prin adresa Cinst. Departament No. 4300 (din anul anterior, 1851) cu privire la reclamația conductorului diligenței drumului Brașovului dată prin canalul cinstitei K.K. Agenții, Visteria scriind cele de cuviință Direcției Vămilor, de care depinde înlesnirea pretinsă a i se face de către amploiații vămii de la punctul Breaza, au primit răspunsul cu No. 1762 însoțit și de acela ce i-au îndreptat și ei zisei vameșii cu No. 87. Care amîndouă se alătură aici în copie, spre a se vedea cuvintele după care nu se poate impune Direcției îndatorire să acordeze înlesniri vătămătoare folosului ei și împiedicătoare regulei ce se păzește către ceilalță înlesnire ce se cuvine a se da comersanților. În privința mai cu seamă că sosind diligența către ceasurile mărginite pentru lucrare, cînd schela este închisă și respectivii slujbași împrăștiați pe la casele lor, sau înaintea deschiderii, cînd urmează a se afla adunați, crează cinstitul Departament că după dreptate pretențiile conductorului fiind contradictoare orînduielii întocmite, nu i se poate considera. Cu toate acestea Visteria a înapoiat Direcției pohtitoare băgare de seamă să prefereze revizuirea diligenței spre a putea sosi aici dimineața. Cu aceasta însă și Dl. conductor va fi pornit a respecta prezisa regulă și a se supune revizuirii ce sînt datori a face vameșii și ceilalți competenți slujbași ai graniței, aflîndu-se însă cu diligența la ceasurile hotărîte pentru lucrare cînd schela este deschisă. / Șef Departament, / (ss) Ion Filipescu“. (A.S.B.-F.V.L.-Dos. 802/1847-f. 38).

1852 MARTIE 11

Departamentul Ostășesc înformează despre încercarea de introducere a unor mărfuri cu restricție la import (ex. lipitori). Rezultă pe de o parte că vameșii aveau motive bine întemeiate să execute controale riguroase, iar pe de altă parte că personalul de control se purta destul de elegant, din moment ce a lăsat marfa liberă la transport, punînd doar în vedere destinatarului să nu mai recurgă la asemenea procedee.

„Departamentul Ostășesc / No. 696 din 11 martie 1852. / Inspectorul punților prin raportul No. 716, întemeiat pe acela al comandirului punctului Breaza face cunoscut că la 7 ale lunii martie revizuindu-se dilijansul Franz Kerner s-au găsit o cutie cu șapte funzi și giumătate lipitori, adresată către Solomon Rosenthal din București, pentru care numitul comandir negăsind în cancelaria sa nici o poruncă pentru importarea unor asemenea obiecte, de trebuie a li se slobozi intrarea sau nu, ca să nu se pricinuiască pagubă pasagerilor i-au slobozit intrarea, încraedințindu-l în sama conductorului dilijansului, care să le dea în primire adresantului și care totodată a mai făcut cunoscut că cu altă expediție este oprit a mai importa și altele. Aceasta cu cinste se comunică în grabă cinstitului Departament spre urmarea celor ce va socti de cuviință. / Șef Departament, / (ss) Herescu.“ A.S.B.-F.V.N.-Dos. 802/1847-F. 15).

1852 MARTIE 19

Departamentul Visteriei face o nouă precizare (după aceea din 8 februarie 1852) privind circumstanţele ce stau la baza conflictului dintre slujbaşii săi de la Breaza şi conductorul diligenţei :

— este necesară o atentă verificare a diligenţei „spre a se încredinţa despre dispoziţiile strecurării vreunui obiect poprit a se importa sau exporta, supus la plata vămii" ;

— se sugerează posibilitatea că prin repetate treceri peste graniţă este posibil să se substituie caii de la diligenţă, apărînd necesitatea verificării ca plecarea să se facă „cu chiar acei cai cu care a intrat în ţară" ;

— se insistă „a se conforma suszisa diligenţă cu trecerile ei numai ziua, cînd schela este deschisă şi funcţionarii în lucrarea aparatului... în caz contrar, sosind noaptea, diligenţa poate trece fără a fi revizuită şi de slujbaşi".

Rezultă aşa dar că afirmaţiile lui F. Kerner din plîngerile sale, apar cam gratuite şi vizînd nemărturisite avantaje la care legile ţării nu-i dădeau dreptul.

„Cu împrejurarea expediţiei diligenţei F. Kerner prin punctul Breaza, visteria cunoaşte înţelegerea şi corespondenţa urmată cu acel onor. Departament, că i s-a arătat mijloacele împrejurări şi în sfîrşit cuvintele care cer neapărat revizuirea diligenţei de toate feţele competente ; acele cuvenite, dar dezvoltînd la acea împrejurare cuprinsă în adresa Departamentului trimisă cu No. 696 ce se alătură în copie, Visterie se simte şi mai mult datoare cu toată cuvenita cinste, adăugînd totodată rugămintea să binevoiască a le lua îndeaproape băgare de seamă, şi pe de o parte a face fără zăbavă cunoscut unde se cuvine că drepturile pretinse, după cuviinţă nu se pot lua în considerare, pentru că Direcţia a dovedit în fapt că s-au transportat nu numai indivizi şi hîrtii trebuitoare, precum cele destinate, dar şi obiecte, cum s-a întîmplat acum cu cazul lipitorilor, ce se socoteşte poprit a intra în ţară pentru că produce şi acest principat, şi care se înţelege că era să se strecoare dacă Dl. Comandir nu revizuia pachetele diligenţei şi nu-i găsea. Iar pe de alta, să scrie şi din parte-i fără zăbavă Departamentului Ostăşesc de pomenita Direcţie, că şi la intrarea în Principat şi la întoarcere să se revizuiască nu numai de comandirul punctului, dar şi de celelalte feţe care iau parte la o asemenea lucrare, spre a se încredinţa despre dispoziţiile strecurării vreunui obiect poprit a se importa sau exporta, supus la plata vămii, precum şi despre plecarea diligenţei cu chiar acei cai cu care a intrat în ţară. Deosebit de aceasta mai este rugat a face de a se conforma suszisa diligenţă cu trecerile ei numai ziua, cînd schela este deschisă şi funcţionarii la lucrarea aparatului, iar nu şi noaptea cînd se află împrăştiaţi pe la casele lor, unele la depărtare de punct şi cu anevoinţă de a se putea aduna iarăşi la schelă, şi aceasta spre a nu se da prilejuri la reclamaţiile contracciilor venitului statului, că diligenţa trece fără a fi revizuită şi de slujbaşii domnilor lor, în vreme ce s-a dovedit că se întîmplă strecurări de obiecte, în afară de transportul indivizilor şi a corespondenţelor celor slobode. / Cinstitul Departament din Năuntru va binevoi a onora pe aceasta cu răspuns de punere la cale şi va grăbi a face în conformitate cu ea. / Şef Departament / Floreasca Ion / No. 937" (A.S.B.-F.V.N.-Dos. 802/1847-f. 44).

1852 SEPTEMBRIE 4

In urma reclamaţiilor dintre 1848—1851 şi a schimbului de note ce a urmat în 1852, conflictul dintre conductorii diligenţei şi personalul vămii de la Breaza se stinge. Acesta şi ca urmare a intereselor reciproce pe care le aveau ambele părţi într-o bună desfăşurare a mersului diligenţei dintre Bucureşti şi Braşov.

„Secretariatul Statului / No. 4009 / Cu adresa acelui c (instit) Departament cu No. 4480 în privinţa necuviinţelor urmate din partea diligenţei austriace, subsemnatul am onoare a răspunde că Secretariatul a scris cele de cuviinţă agenţiei austriace şi a rugat a i se schimba trecerea ziua, ca să i se poată face revizuirea cu toată ceruta exactitate. Pe de altă parte însă, socoteşte subsemnatul că urmează a se face diligenţei înlesnirile ce vor fi cu putinţă. Aşa dar, cînd s-ar întîmpla ca să sosească între 8 şi 10 ceasuri seara, vreme în care toţi amploiaţii sînt încă deştepţi, urmează a nu i se împiedica trecerea şi a se revizui după cuviinţă ca să-şi poată urma călătoria. / Secretarul Statului / (ss) Ioan Manu" (A.S.B.-F.V.L.-Dos. 802/1847-f. 69).

1852 SEPTEMBRIE 9

Idem cu No. 4326. „Secretariatul Statului primind adresa acelui c. Departament sub No. 4616 în privinţa necuviinţelor urmate de diligenţa lui Kerner s-a grăbit a scrie cele de cuviinţă Agenţiei austriace care prin nota 8054, spre răspuns, încunoştinţează Secretariatul Statului că s-a îndrumat întru aceasta la Braşov că să se îndatoreze acel Kerner a observa întocmai condiţiile ce i s-au prescris pentru întocmirea diligenţei. Nădăjduieşte dar agenţia că nu se vor întîmpla pe viitor asemenea neorînduieli şi abuzuri. Aceasta şi subsemnatul are onoare a împărtăşi c. Departament spre ştiinţă. / Secretarul Statului / (ss) Ioan Manu." **(A.S.B.-F.V.L.-Dos. 802/1847-f. 71).**

1852 SEPTEMBRIE 30

Unele probleme uzuale, de rutină, mai apar pe parcurs, dar ele sînt minore şi nu au repercusiuni într-o desfăşurare normală a mersului diligenţei.

„Secretariatul Statului /No. 4502 / 30 Septembrie 1852 / In urma adresei 4326 ce Secretariatul a avut onoare a îndrepta acelui Departament, Agenţia austriacă prin nota cu No. 8768 face întrebare : = în ce zi s-a poprit acel pachet cu cărţi de joc ce era să se introducă în Principat cu diligenţa lui Kerner, de care se atinge adresa onoratului Departament cu No. 4616, şi care este numele conductorului ... / Secretarul Statului / (ss) Ioan Manu". (A.S.B.-F.V.L.-Dos. 802/1847-f. 89).

1853—1854

Din aceşti ani lipsesc total date cu privire la diligenţa lui F. Kerner, şi nu este exclus ca activitatea sa să fi încetat măcar parţial în timpul războiului Crimeii (Octombrie 1853 — Februarie 1856). Ştim că în perioada respectivă şi poşta consulară îşi încetează activitatea. Urmare convenţiei turco-austriacă de la Boiacicoy (2/14 iunie 1854), Principatele Române sînt ocupate de armatele turce (comandate de Omer Paşa) şi austriace (comandate de J.B. Coronini). Comandantul militar austriac din Ţara Românească îşi avea acum **poşta militară,** care se servea de poşta română prin curierii şi ştafetarii antreprizelor din perioada 1851—1856 (în conformitate cu contractările pe 5 ani). Interese militare au impus, printre altele, şi înfiinţarea de noi staţii de poştă pentru prelungirea unor drumuri de poştă în legătură cu Transilvania şi Banatul.

In acest context se înscrie şi actul de naştere al poştei române pe drumul Braşovului, cu staţii la Comarnic, Sinaia şi Predeal [8]), făcînd legătura între staţia terminus Comarnic şi Timiş-Braşov. In jurnalul din 31 august 1854 al Sfatului Administrativ (Consiliul de miniştri) al Ţării Româneşti se arată :

„Astăzi marţi 31 august 1854, luîndu-se în băgare de seamă de către Sfatul Administrativ extraordinar al Ţării cuprinderea notei Excelenţii sale comandantul K.K. Korpos de Armie, sub No. 29, îndreptată Excelenţei Sale prezidentul acestui Sfat, prin care arată că anevoinţa şi întîrzierea ce întîmpină cu expedierea deselor depeşe de corespondenţă de la Bucureşti la Braşov, cere înfiinţarea cît mai nezăbovit a trei staţii de poştă, şi anume, la Comarnicul de Jos, Sinaia şi Predealu de la graniţa românească. / Sfatul, în îndeplinirea acestei cereri pentru întîmpinarea trebuinţei ce se iveşte de a se înlesni comunicarea poştală pe acel drum, chibzuind, hotărăşte ca Departamentul din Lăuntru să ia îndată măsurile cuvîncioase, de a se înfiinţa vremelnicește aceste staţii poştale, cu cîte 16 cai fiecare, cu surugii, cărucioare, tacîmurile şi toate celelalte trebuincioase pe deplin, care însărcinare, pentru mai multă înlesnire şi grăbnicie se va da de către cinstitul Departament din Lăuntru prin cîrmuirea locului (prefectura de Prahova n.n.) asupra locuitorilor ţărani din partea locului a căror meserie este chiar aceasta de a fi chirigii, şi pentru a lor despăgubire, osebit de banii progroanelor ce se vor lua după olacele ce se vor face cu caii lor, li se va slobozi de către guvern şi lei 234 de fiecare cal pe an, cît adică li se plăteşte şi contracciilor (pe drumul Proieştilor Scărlat Bărcănescu n.n.), răspunzîndu-li-se pomenita plată treptat şi cu analogie numai pe cîtă vreme va fi trebuinţa a se ţine această poştă, fără a li se face nici un fel de vreo altă despăgubire sau îndreptare de către stat. / Dispoziţiile acestui jurnal se vor aduce de îndată la îndeplinire prin c. Departament din Lăuntru. / (ss) K. Cantacuzino, Năsturel K. Herescu, Iancu Filipescu, Ion Slătineanu, Ioan A. Filipescu, Ioan Oteteleşanu, Ion A. Cantacuzino".

Poşta contracciilor ţărani, chirigii din Breaza, întemeietorii drumului de poştă român de pe Valea Prahovei şi biroului poştal Predeal, în scurta dar admirabila lor activitate au respectat cu nestrămutată străşnicie, în tot timpul contractului cu cîrmuirea, pînă la sorocul lui (1 august 1856) orînduielile hotărîte asupra olacelor, curierilor grupurilor cu bani, ale expediţiilor şi ale ştafetelor, după regulile întocmite prin condiţii, cu purtări cinstite şi liniştite către acei ce s-au înfăţişat la dînşii cu asemenea trebuinţe, fără a face împiedicare cuiva. De asemenea au îndeplinit fără nici o zăticnire toate dispoziţiile Direcţiei Poştelor, chiar şi în cazuri de grea cumpănă [9]). După terminarea războiului Crimeii, trupele austriece fiind retrase, oficiile militare îşi încetează activitatea, cedînd locul oficiilor poştale consulare (16 aprilie 1857—31 martie 1869). În cazul acestor evenimente, regăsim încă din 1855 activitatea diligenţei lui F. Kerner, ceea ce dovedeşte că indiferent de evenimentele petrecute, diligenţa a continuat să circule atunci cînd a fost posibil acest lucru.

1855 FEBRUARIE 28

În anul 1855 se ivește un nou conflict între autoritățile române și conductorii diligenței. Figura centrală din conflict apare J. G. Dresnand, reprezentantul din București al lui F. Kerner, care prin desele sale intervenții făcute la autorități apare drept „expeditor". Autoritățile militare austriece cer tratament preferențial pentru „pachetele grabnice și lăzile pentru ofițerii acelor regimente prin osebite stații", anume ca aceste trimiteri să nu mai fie verificate la Breaza și să fie aduse la București direct, de unde să fie apoi distribuite la cerere.

„K. K. Intendans a Corpului de Armie, cu No. 152, arată : că cererea D-lui expeditor J. G. Dresnand care ține diligența dintre București și Brașov și carele este însărcinat a expedia pachetele grabnice și lăzi pentru ofițerii acelor regimente prin osebite stații, de a da porunca Direcției Vămilor ca să i se sloboadă asemenea trimiteri adresate către K.K. militari îndată după a lor sosire cu chipul și pentru cuvenitele acele arătate, și totodată a i se aduce rugare ca îndată văzînd cele întrînsele cuprinse să binevoiască a face cele de cuviință în îndeplinirea cererii General K.K Intendențe, cinstind și pe Departament cu răspuns de punerea la cale făcută din parte-i" (A.S.B. — F.V.L.-Dos. 802/1847-f. 28).

1855 FEBRUARIE 25

Sînt arătate greutățile ivite la magazia Caravasaralei (vămii) din cauza lipsei unei proceduri ferme la sosirea și distribuirea obiectelor adresate ofițerilor armatei austriece, în raportul Direcției Vămilor (nr. 399, data de mai sus).

„Din obiectele împărățeștilor oștiri austriace ce se descarcă în magazia Caravasaralei pînă să vie fețele competente ca să le primească, la a lor primire în loc ca aceste fețe să fie însoțite cu vreo declarație sau de un autentic înscris, în temeiul cărora să poată Direcția a încredința aceste obiecte, din potrivă, cei mai mulți trimiși (curieri pentru ridicarea pachetelor n.n.) sînt fără nici o împuternicire, iar unii au cîte o mică țidulică fără nici o formă, încît din pricina unei asemenea lipse de forme, Direcția în nici o vreme nu poate să fie apărată de răspundere la întîmplarea de a se răpune vreunul din acele obiecte. / Tot asemenea neorînduială se urmează și la ieșirea sau intrarea prin schele în Principat a acestor obiecte precum s-au mai făcut împărtășire onor. Departamentului prin raport osebit cu No. 250 și pînă acum nu s-au văzut nici o punere la cale din partea onor. Departamentului. / Și pentru că aceste două clauze cuprind în sine un mare interes, Direcția, cu toată plecăciunea vine a le împărtăși onor. Departamentului cu rugăciune ca să binevoiască a face grabnică punere la cale ca să reguleze aceste neorînduieli, întrucît ca și Direcția să-și poată păstra o exactitate în lucrările sale și obiectele împărățești să nu fie supuse la zăbavă și întîrziere. Iar rezultatul punerii la cale se va împărtăși și Direcției spre urmare celor de cuviință. / Director, (ss) Cruceru Alesandrescu". (A.S.B.-F.V.L.-Dos. 802/1847-f. 100).

Cu nici o săptămînă înainte, la 19 februarie 1855, Departamentul din Lăuntru era încunoștiințat despre propunerea K. K. Agenție ca pachetele ofițerilor K. K. Armie aduse de diligență de la Brașov să fie trecute prin vama București și cele sosite să fie trimise direct la K. K. Agenție. (A.S.B.-F.V.L.-Dos. 802/1847-f. 96).

1855 MARTIE 4

Departamentul Visteriei arată Departamentului din Năuntru că în conformitate cu legile țării nu poate pretinde Direcției Vămilor să respecte alte prevederi în afara celor stabilite și valabile.

„Departamentul Visteriei / No. 1190 / 4 martie 1855 / Cu privire la nota No. 152 a Intendenței K.K. Armie arată Departamentului din Năuntru că motivele reclamate contravin art. 13 al Reglementului Ostășesc, iar mai cu prisos că chiar cu acest prilej s-a primit și un raport al Direcției Vămilor, cu No. 399 care se însoțește pe lîngă aceasta, în care scrie a se vedea și de onor Departament și prin care reclamă drepturile sale conform dispozițiilor ordonate prin mai sus citatul regulament, fiind rugat onor Departamentul a comunica onor K.K. Intendenței motivul ce pune în imposibilitate Visteria de a nu putea cere de la Direcția Vămilor de a păzi osebite reguli. / Șeful Departamentului / (ss) Nicolae Bălan". (A.S.B.-F.V.N.-Dos. 802/1847-f. 99).

1859 IUNIE 9

Deoarece niciodată nu s-a știut data pînă la care diligența lui F. Kerner a circulat de la București la Brașov, s-a considerat că odată cu plecarea armatelor austriece din Principate (anul 1856) această diligență și-ar fi încetat activitatea. Iată însă că am mai găsit un act, după unirea principatelor, din care rezultă clar că la data respectivă (9 iunie 1859) diligența lui Kerner încă mai circula. Cît a mai circulat, nu știm, acesta fiind deocamdată ultimul act în care găsim referiri la această diligență.

„Principatele Unite / Ministerul din Năuntru al Țării Românești / Secția III-a / No. 2654 / Domnule Director, / D. General Consul Austriac, prin adresa No. 7057 comunică subînsemnatului că după încunoștiințarea ce a primit acum de la Guvernul Imperial al Transilvaniei cu No. 2649 din 10 iunie anul curent, stil nou, s-a dat din parte-i concesiunea pentru liberа trecere a diligenței D-lui Iancu Brezeanu și Rozental de aici din capitală peste granită pînă la Brașov, însă sub condiția dacă diligența D-lui Kerner la venirea sa din Brașov la București de acum înainte nu va mai întîmpina nici o osteneală din partea autorităților locale. Pentru care cere a se încunoștiința D-lui Brezeanu despre aceasta și a se da cuvintele ordine pentru sloboda trecere peste granită a diligenței D-lui Kerner. Subînsemnatul vă comunică Domnule Director și vă invită să le faceți cunoscut Antreprenorului Diligenței Române. / Ministru Secretar de Stat la Departamentul din Năuntru / (ss) E. Angelescu. / D-lui Director al Poștelor".

Precizăm că „Diligența brașoveană de la 1848" apare denumită uneori „diligența lui Kerner", dar mai adesea „diligența austriacă". Diligența aparținea unei antreprize particulare, personale, a brașoveanului F. Kerner, fără nici o contribuție din partea suveranului austriac. Această denumire improprie vine de acolo că ea deservea „poșta austriacă", în sensul expediției de scrisori a acesteia cu precădere pentru străinătate, ceea ce era încă un atribut al poștelor străine pînă în anul 1869, cînd România a desființat acest monopol. Am mai precizat anterior că diligența Kerner transporta numai călători și valori (grupuri cu bani etc.) așa cum rezultă și din tariful publicat.

Abia din anul 1859 diligența brașoveană (antrepriza Kerner) și-ar justifica și denumirea de „diligența austriacă", aceasta pentru a o deosebi de „diligența românească", în regie de stat (antrepriza contracciului drumului Brașovului). Deci prin acest ultim act privitor la diligența Kerner, intrăm în domeniul de activitate al celeilalte diligențe care a circulat între București și Brașov, anume diligența lui Iancu Brezeanu, pe care ne propunem să o studiem în continuare, după actele **aflate în arhive.**

Kiriac Dragomir
Silviu Dragomir

BIBLIOGRAFIE

1) CEBUC AL. și MOCANU C. „Din istoria transporturilor de călători în România". Ed. Științifică, București, 1976.

2) MINESCU C. „Istoria poștelor române". București, 1916.

3) „Monografia mărcilor poștale românești", studiu elaborat de un colectiv de cercetători filateliști, manuscris.

4) FRANZ KORNER, proprietar pînă la Sibiu al Așezămîntului de grabnică călătorie de la Brașov la Pesta (organizat la 25 iunie 1845 de F. Biasini) semnează actele din Principate cu numele de F. Kerner.

5) Prin *vatard* se înțelegea o trăsură închisă, cu geamuri. Din descrierea diligenței lui F. Kerner, căutînd și comparînd diferite imagini ale unor astfel de vehicule de epocă, am ajuns la concluzia că această diligență avea aspectul redat în foto nr. 2 (din text).

6) „Condițiile poștelor din tot Principatul pe următoarea vreme de la 1 august 1841 înainte". S-au întărit prin „Ofisul Domnesc" nr. 385 din 17 aprilie 1841, semnat de Alexandru Dimitrie Ghica V. V. (v. Analele Parlamentare, Tom. I, p. 1/1841).

7) În anul 1874 se identifică un oficiu poștal austriac la Constantinopol, cu legături încă din 1791 cu Muntenia. Din 1803 se cunoaște un serviciu de poștă pe ruta Viena-Sibiu-Turnu Roșu-Pitești-București-Giurgiu-Constantinopol, iar prin Moldova între Cernăuți și Iași. Menționăm că poștele austriece din perioada prefilatelică erau subordonate Direcției poștale din Sibiu, capitala Transilvaniei (v. și alte relații în C.M.P.R. '74-p. 519).

8) v. Ing. Silviu Dragomir „Diligențele Sibiului" în Rev. Transilvania nr. 1/1984.

9) v. Ing. Kiriac Dragomir „Predeal, primul birou de poștă, prima ștampilă" în Rev. „Filatelia" nr. 10/1983.

Corespondența circulată cu astfel de viniete este interesantă, aceste piese filatelice îmbunătățind calitatea exponatelor și colecțiilor personale.

Din piesele filatelice prezentate, rezultă că activitatea de prevenire și stingere a incendiilor a fost bogat oglindită în filatelia românească, omagiindu-se astfel munca plină de abnegație și dăruire a pompierilor români.

Inițiativa Comandamentului Pompierilor, Muzeului Pompierilor, filialelor A.F.R. și pasionaților acestei interesante și frumoase teme, cu caracter profund umanitar și patriotic, au fost însușite de către Direcția Generală PTT. care a dovedit receptivitate și operativitate în aprobarea și editarea acestor reușite piese filatelice.

Desigur că expoziția filatelică „POMPIERFILA" — organizată în acest an — pentru omagierea a 150 de ani de la înființarea primelor unități militare de pompieri, constituie pentru filateliști și pasionații colecționari ai acestei teme prilej de a-și îmbunătăți colecțiile cu noi și interesante piese ce vor fi emise de către Poșta română.

Mircea A. Lascu

BIBLIOGRAFIE

1. — *File din istoria pompierilor români. Ed. 1983 de Ion Panțuru.*
2. — *Ștampile speciale românești din epoca modernă și contemporană. Ed. 1979 de Dr. Valeriu S. Neagra.*
3. — *Piese filatelice care omagiază lupta contra focului și cutezanța celor care înfruntă flăcările. Ed. 1980 de Dumitru C. Biala și Chiriac Manușaride.*
4. — *Catalogul mărcilor poștale românești. Ed. 1974.*
5. — *Cataloagele Michel și Yvert & Tellier".*

MECANOTELIA: O RAMURĂ NOUĂ DE COLECȚIONARE

Filatelia — cea mai răspîndită ramură de colecționare — departe de a fi închisă, evoluează necontenit. Diversificarea prestațiilor poștale creind noi piese poștal-filatelice, duce implicit și la profilarea unor noi genuri de colecționare. Printre acestea s-au înscris succesiv — pe parcursul anilor — mai întîi filatelia tematică (utilizînd pe lîngă mărcile adezive și celelalte piese poștale), marcofilia (orientată pe studiul ștampilelor de tot soiul), maximafilia. Poate că ultima sosită a fost mecanotelia, care se interesează de amprentele de francare aplicate manual sau mecanic precum și de etichetele de francare debitate de mașini automate.

La noi în țară, interesul pentru aceste piese s-a născut relativ tîrziu. Un timp, el s-a manifestat numai ca preocupare individuală, fără a duce la o închegare de activități lărgite. Această rămînere în urmă a fost curmată nu de mult, din inițiativa Filialei A.F.R. Sibiu, care a organizat primul simpozion și prima expoziție de mecanotelie cu participare republicană.

În felul acesta, din faza manifestărilor izolate (cîte un articol de specialitate, ici și colo, cîte o ieșire stingheră în public) s-a trecut la o fază organizată, care a antrenat un număr neașteptat de mare de colecționari din numeroase județe și colecții care au vădit că nu fuseseră încropite la repezeală, fiind rodul unei activități de acumulare și de studiu îndelungate.

Dintr-un început, trebuie avut în vedere că nu este deloc ușor să se abordeze un tărîm nou, tocmai datorită ineditului aspectelor pe care le prezintă și al problemelor pe care le ridică. Astfel, după cum — în cursul dezvoltării filateliei — au ridicat probleme primele manifestări pe tărîmul marcofiliei, al aerofilateliei, al întregurilor poștale și altor ramuri, multe semne de întrebare stau în fața celor care își îndreaptă acum atenția spre francaturile mecanice, care țin loc de francare cu mărci adezive obișnuite.

Francarea automată nu este nou venită în circuitul poștal. Ea înlocuiește marca adezivă prin aplicarea unor amprente care atestă plata taxei de expediere, eliminînd folosirea mărcilor ca atare. Pe lîngă economisirea costului de fabricare a mărcilor poștale, se simplifică simțitor operațiunile de debitare a mărcilor adezive, de aplicare pe corespondențe (mai ales acolo unde se trimite un volum mare de corespondență), de anulare prin aplicarea ștampilelor de obliterare, de loc și dată etc.

Experiențe de francare mecanică au fost făcute în 1897, mai întîi în S.U.A. fiind urmate de încercări în alte țări (Norvegia în 1903, Noua Zeelandă în 1905, Ungaria în 1906, Germania, Anglia etc.). În perioada interbelică, francarea mecanică s-a răspîndit mult, fiind introdusă și în țara noastră. Dintre primele tipuri de francări mecanice este de amintit cel al „Uzinelor Astra-Vagoane", care îmbina figurina de francare (un cadru împrejmuind denumirea țării, cuvîntul POȘTA și valoarea de taxare) cu o anexă publicitară, pe care apare un vagon fabricat în uzina respectivă.

În prezent, utilizarea francaturilor mecanice și în circuitul internațional a fost reglementată prin instrucțiuni ale Uniunii Poștale Universale și capătă o răspîndire tot mai mare. Totodată, amprentele de francare au căpătat un incontestabil statut poștal. Ele îndeplinesc funcțional — într-o formă diferită — exact același rol care mai înainte revenise mărcilor adezive. De aici decurge și faptul că nu li se poate contesta caracterul poștal-filatelic, și deci apartenența de aria largă a filateliei.

Sub imboldul cerințelor de simplificare ale vieții moderne, folosirea francării mecanice capătă o pondere tot mai mare în cadrul volumului total al corespondenței și prezintă un procent în continuă creștere, mai ales în țările cu economie dezvoltată. Pătrunderea electronicii în mecanismul de poștă, marile avantaje aduse în circuitul poștal prin simplificările decurgînd din francarea mecanică lasă să se întrevadă o creștere continuă în folosirea ei.

Deși aspectul grafic al amprentelor de francare este încă destul de monoton, simplist chiar, meconotelia s-a afirmat și este recunoscută ca o subramură distinctă

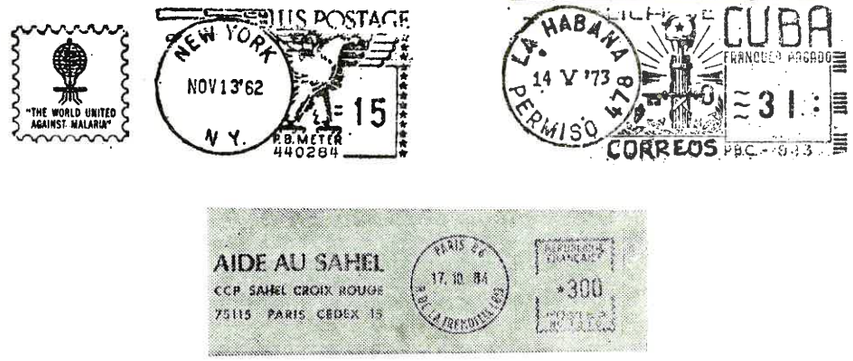

a filateliei. Și cum ar putea, oare, să fie altfel, dacă zeci și sute de milioane de trimiteri își acoperă taxele poștale prin francare mecanică ?

Monotone sau nu, francaturile mecanice își fac apariția în expoziții. Absența paletei coloristice nu determină implicit o lipsă de interes și de atractivitate, altele fiind elementele care pot diversifica exponatele respective. Figurinele de fran-

care propriu-zise, inscripţiile şi imaginile textelor conexe, crează un cîmp vast de studiu, inserînd totodată astfel de piese şi în colecţiile de istorie poştală locală. In cele din urmă, odată cu afirmarea mai intensă a acestei ramuri, au luat naştere şi exponate integral constituite din francaturi mecanice.

În stadiul actual, s-au profilat în acest domeniu mai multe categorii de piese filatelice, diferenţiate între ele prin caracteristicile lor. Distingem astfel :

1) **Amprentele de francare** aplicate cu maşini acţionate manual sau automat şi **aplicate direct pe corespondenţă.** Acestea pot fi formate fie exclusiv din figurina de francare (cuprinzînd numele ţării, cuvîntul „Poştă", taxa de francare) fie atît din această figurină cît şi dintr-un text publicitar sau indicaţii şi recomandări de serviciu.

Potrivit unor hotărîri luate de Congresul din 1920 al U.P.U. (Madrid) toate francările mecanice destinate a circula internaţional ar trebui să fie aplicate cu cerneală roşie. Unele ţări, totuşi, aplică aceste amprente şi cu alte culori (negru, în U.R.S.S. ; verde închis etc.).

Unele administraţii poştale cuplează amprenta de francare cu ştampila de loc şi dată, al cărei scop nu este de a anula francatura, ci de a consemna locul şi data trecerii prin poştă. Altele, mai recent, (spre exemplu în Italia) aplică prin aceeaşi operaţiune şi înregistrarea de recomandare, (cuprinzînd iniţiala convenţională „R", numărul de înregistrare etc.), simplificînd astfel operaţiunile respective de ghişeu (francare, anulare, înregistrare, emiterea talonului de înregistrare etc.).

2) **Benzi şi etichete de francare,** gumate, pe care maşina prin care sînt debitate imprimă pe loc indicaţiile poştale (inclusiv taxa plătită), uneori şi ştampila de loc şi dată precum şi alte inscripţii sau elemente grafice (o frunză de arţar, în Canada ; un vultur, în S.U.A., silueta muntelui Fuji, în Japonia, un drapel, în Brazilia etc.).

Fiind de regulă imprimate pe benzi de hîrtie, aceste piese sînt curent denumite în limbajul filatelic anglofon „metered mail" (poştă metrată).

3). **Figurine distribuite prin maşini automate**

În ultimul timp, unele administraţii poştale au introdus într-o parte din oficii sau în alte puncte, maşini de distribuire a unor figurine de francare, gumate. De aici şi denumirea ce li se dă în filatelie : „FRAMA" = „Franking machines").

Funcţia acestor figurine este echivalentă cu cea a mărcilor adezive cît şi a francaturile mecanice aplicate direct pe corespondenţe. Dat fiind că sînt imprimate pe suporţi mobili (mici etichete) şi nefiind cuplate cu ştampile de loc şi dată, ele comportă anularea prin obliterare, pentru a împiedica refolosirea lor. Urmează ca viitorul să arate dacă şi sub ce formă se va ajunge la criterii de cotare filatelică a unor astfel de piese.

Unele dintre maşinile automate de distribuire se limitează la debitarea a două sau trei tipuri de figurine (cu nominale diferite). Altele (cum sînt cele recent puse în funcţie în R. F. Germania) imprimă pe etichetă valori la cererea publicului, la diferite trepte din scara tarifară poştală. Apariţia pe piaţa filatelică a acestor figurine „Frama" a trezit o adevărată furtună de controverse. Discuţiile s-au purtat în jurul întrebării dacă aceste piese ar putea să fie considerate ca mărci poştale (independent de sistemul lor tehnic de imprimare sau nu).

De răspunsul la această întrebare depindea includerea lor în marile cataloage de mărci poştale. În această dilemă s-a aflat, într-un prim timp, însuşi catalogul naţional al ţării emitente („Michel"), care le-a înscris într-un subcapitol, în continuarea diverselor tipuri de mărci adezive, dar care — într-un al doilea timp — le-a trecut într-un capitol cu totul separat şi anume limitînd citarea lor numai la tipul de bază al fiecărui tiraj.

În discuţia asupra naturii acestor „Frama" a intervenit şi Uniunea Poştală Universală, pronunţîndu-se că ele nu se înscriu în rîndul mărcilor adezive propriu-zise. Cu toate acestea, neputîndu-li-se tăgădui caracterul lor funcţional, problema definirii locului lor în filatelie rămîne deschisă. Fără îndoială că la răspunsul care se va da vor contribui şi tot soiul de manevre mai mult sau mai puţin subterane, ale celor interesaţi în comercializarea lor. Independent de aceste aspecte lăturalnice, mai curînd sau mai tîrziu apele se vor linişti. Pînă atunci, colecţionarea acestor piese s-a pus în mişcare şi rămîne să vedem cum va evolua.

Dacă în prezent locul francaturilor mecanice în colecţiile tematice şi în cele de istorie poştală locală este universal admis, cel al colecţiilor de mecanotelie de sine stătătoare este în curs de conturare.

Experienţa arată că va trebui să se ţină pas cu evoluţia serviciilor poştale şi a metodelor lor de lucru. Un sector atît de răspîndit cum este cel al francaturilor mecanice nu va putea rămîne în afara ariei de preocupare a colecţionarilor şi în afara marilor competiţii filatelice. Ceva mai mult, el se pretează şi la profilarea unor criterii diferite de alcătuire a colecţiilor şi exponatelor (după tipul pieselor de francare, pe perioade, după tematica anexelor lor publicitare ş.a.m.d.). Ca exemplu poate fi citat un interesant exponat de la expoziţia de mecanotelie din Sibiu, care prezenta sistemul bancar italian prin francaturile mecanice utilizate de băncile şi afiliatele lor, răspîndite pe cuprinsul peninsulei.

Nu ne îndoim că tendinţa de a include în francaturile mecanice şi figurine „Frama" şi elemente tematice (un urs polar, în Norvegia etc.) vor înlesni pătrunderea lor şi în colecţiile tematice generale, atribuind totodată un plus de atractivitate materialului poştal respectiv. Se vor ivi, astfel, şi elementele de bază ale unei colecţionări de studiu şi în acest domeniu.

Toate aceste supoziţii şi semne de întrebare — inerente unei faze de început — devin tot mai stringente şi cer zi de zi răspunsuri mai bine definite. La noi în ţară, expoziţia şi simpozionul din 1984, de la Sibiu, precum şi secţia specială, a expoziţiei de marcofilie de la Craiova, din 1985, au avut meritul de a face cunoscută şi marelui public această ramură nouă de colecţionare şi de a face loc în arena competitivă primilor pionieri ai mecanoteliei. Totodată, au fost excelente prilejuri de a pune în evidenţă fondul de exponate existent, îndemn pentru atragerea a cît mai mulţi colecţionari în această nouă direcţie. Pe de altă parte, discuţiile purtate în cadrul simpozioanelor de specialitate ce au avut loc, pătrunderea articolelor de specialitate în presa noastră de profil, contribuie la lărgirea informării şi a schimbului de experienţă, fără de care numai cu greu s-ar putea realiza progresele dorite şi clarifica aspectele încă în curs de discuţie.

La capătul acestor rînduri, putem trage o concluzie : o nouă ramură de colecţionare — mecanotelia — s-a născut şi şi-a făcut drum şi la noi în ţară. Departe de a necesita eforturi băneşti substanţiale, ea apelează mai mult la spiritul perseverent de colecţionare, de identificare a materialului existent, de sistematizare după criterii cît mai variate şi judicioase. La stabilirea acestora vor avea un aport substanţial cei ce se vor dedica acestei ramuri a filateliei, cărora li se oferă — pe lîngă plăcerea acumulării materialului — mulţumirea de a desfăşura o adevărată muncă de pionierat, de studiu.

Le urăm tuturor satisfacţii şi succes.

Nicolae Tripcovici

Pagini de bibliografie

O bibliografie săracă şi cu destule aspecte neclare, domeniul întregurilor poştale aşteaptă în continuare cercetătorii.

Nu ne-am propus în cele ce urmează decît semnalarea aspectelor legate de acest domeniu, apărute în Dările de seamă ale D.G.T.P. (pe care le vom cita de acum sub prescurtarea „DS") şi în Buletinul Telegrafo-Poştal (prescurtat „BTP"). Departe de a epuiza aspectele care ne-ar interesa, unele probleme merită a fi reţinute. Pentru respectarea cronologiei expunerii am revenit şi asupra unor situaţii deja semnalate.

Aşa cum era firesc, apariţia cărţilor poştale a fost prezentată detaliat, în primul rînd în BTP : în numărul 7/1873, unde se publică „Legea privind introducerea în uz a cărţilor de poştă" aprobată la 23 martie 1873 şi publicată mai întîi în Monitorul Oficial nr. 81 din 12/24 aprilie. Dată fiind importanţa ei, o reproducem :

Art. I. Serviciul corespondenţilor pe lîngă objectele coprinse în art. 30 din legea telegrafo-poştală, va coprinde şi cărţile de poştă.

Art. II. Taxa poştală a cărţilor de poştă pentru tot interiorul Romăniei, ori care ar fi distanţa, se fixează la :

a) cinci bani pentru cartă simplă ;

b) zece bani pentru cartă de poştă îndoită (adică răspuns plătit).

Art. III. Taxele sunt aceleaşi pentru cărţile de poştă ce ar circula în interiorul unei comune.

Art. IV. Factorii nu vor percepe nici o taxă pentru distriburea la locuinţa adresantului a cărţilor de poştă.

Art. V. Confecţionarea cărţilor de poştă cu timbru încrustat este exclusiv rezervată guvernului ; contrafacerea se va urmări şi pedepsi conform dispoziţiilor codului penale în asemenea materii.

Art. VI. Guvernul este autorizat a fabrica cărţi de poştă cari se vor vinde particularilor de către birourile telegrafo-poştali şi numai pe valoarea lor nominale.

Art. VII. Un regulament speciale, ce se va publica odată cu promulgarea acestei legi va fixa forma, dimensiunile cărţilor de poştă şi modul întrebuinţării şi manipulării lor.

Art. VIII. Fiind a se întinde întrebuinţarea cărţilor de poştă şi în serviciul internaţionale, aceasta va face objectul de convenţiuni speciali, supuse ratificării corpurilor legiuitoare".

Legea urma să se pună în aplicare la 1 iunie 1873.

Acelaşi BTP 7/1873 reproduce şi regulamentul amintit în art. VII al legii. Din acest regulament, sancţionat cu decretul 945 din 27 aprile 1873, citäm numai punctele care completează legea :

Dimensiunile întregurilor poştale sînt discutabile şi credem că nu pot fi luate în consideraţie decît cu titlul orientativ sau în cadrul unei plaje de valori pentru fiecare dimensiune.

În numărul 12/1873 al BTP este publicată şi o listă a cărţilor poştale vîndute în primele 3 luni de la apariţia lor.

În anul următor, conform unei legi votate la 14/28 februarie, şi aplicată de la 1 martie 1874, cărţile poştale pot ieşi în circuitul internaţional. La început în Germania, Luxemburg şi Austro-Ungaria, cu taxa redusă de 10 bani pentru o carte poştală simplă şi 20 bani pentru una cu răspuns plătit. Cărţile poştale erau acceptate ca efecte poştale şi în alte ţări, dar numai cu taxa corespunzătoare unei scrisori simple. Noua lege este publicată în BTP 4/1874, în care apar şi unele precizări privind aplicarea ei. Reţinem numai următorul paragraf „Francarea este obligatorie şi se efectuează prin lipirea unei mărci poştale de 5 bani lîngă timbrul încrustat al cărţii". Ulterior, cărţile poştale sînt acceptate în schimburile poştale şi cu alte ţări. De altfel în 1875 (BTP 5) apare şi se aplică o „lege pentru fixarea taxelor României pentru toată întinderea Uniunii poştale" în care paragrafele c) şi e) ale art. II apar astfel :

„c : Zece bani (10 b) pentru o carte de poştă simplă cu francarea obligatorie".

„e : Treizeci bani (30 b) taxa de recomandare pentru toate obiectele poştale".

Buletinele telegrafo-poştale nu ne mai oferă „veşti" despre cărţile poştale decît în 1885. Darea de seamă a D.G.T.P. pe anii 1894—1905 este ceva mai documentată pentru această perioadă. Astfel, sînt citate emisiunile din 1875, 1877, 1878, 1879, 1883. Pentru cele din 1875 nu sînt semnalate diferenţele faţă de cea de-a treia emisiune din 1873.

Cele din 1877 sînt prezentate ca fiind două serii diferite, ambele cu timbrul de culoare „roşie-brun". Prima are „fondul cartonului alb" şi dimensiuni 120/82 mm, iar a doua este „pe carton alb-curat" şi cu dimensiunile 135/96 mm.

În 1878 se revine la culoarea albastră pentru timbru, cărţile poştale apărînd pe carton „lilas-rose".

Anul 1879 consemnează o nouă schimbare a culorii timbrului : negru. Cărţile poştale apar pe carton lilas-roze pe ambele feţe. Margini dinţate, dimensiuni 155/100 mm.

Tot în acest an s-au emis primele cărţi poştale deschise externe, simple şi cu răspuns plătit. Timbrele erau de 10 bani şi de 10 + 10 bani. Culoare carmin, din acelaşi fel de carton, avînd dimensiuni 154/100 şi 199/154 mm.

În următoarea emisiune, din 1883, cărţile poştale de 5 bani sînt de acelaşi tip ca cel precedent. Carton roz pe faţă, iar pe dos alb-gălbui, dinţat. Timbrul imprimat în negru. Dimensiuni 164/99 mm.

Cărţile poştale de 10 bani externe au timbrul şi inscripţia în roşu, pe carton faţa şamoa, iar dosul alb „cu inscripţia „UNION POSTALE UNIVERSELLE (ROUMANIE) CARTA POSTALĂ". Cartonul „dinţat" în dimensiuni 165/95 mm.

Cărţile poştale de 5 + 5 bani au şi o carte poştală cu inscripţia „CARTA POSTALĂ RESPUNS. Imprimată în negru, pe carton roz pe faţă şi alb pe verso. Dimensiuni : 200/163 mm.

Cărţile poştale de 10 + 10 bani au timbrul şi inscripţia în „roşu foncé", cartonul roz pe ambele feţe, dimensiuni 190/155 mm. Şi acestea au inscripţia „UNION POSTALE UNIVERSELLE (ROUMANIE) CARTA POSTALĂ" pe cea folosită pentru răspuns fiind înscris şi cuvîntul „RÉPONSE".

Vom remarca diferenţele faţă de CMR 1974, atît ca an de apariţie a emisiunii cît şi pentru nesemnalarea în DS a cărţilor poştale de culoare portocalie, violet-roz, albastru şi negru.

Așa cum am spus, în BTP apar noi date despre cărțile poștale abia în 1885. Prin circulara 10776 din 19 iunie (BTP 7/1885), DGTP atenționează toate oficiile să urmărească retragerea din circulație a unor mărci și cărți poștale, în această a doua categorie intrînd : . . . „cărțile poștale de 5 bani, unele albe cu timbru încrustat cafeniu deschis și altele galbene cu timbru albastru.

Cărțile de 10 bani, culoare roză cu timbre roșii. Interesant este de semnalat în BTP 6/1886 (circulara 9963 din 17 iunie) : printre altele se spune că o coală de tipar cuprindea 12 cărți poștale. Situație valabilă probabil pentru cele în uz în acel timp.

În BTP 6/1890, circulara 14411 din 25 iunie, se anunță schimbarea cărților poștale aflate în circulație „Fixîndu-se retragerea din circulație pe ziua de 1/13 ianuarie 1891 a actualei emisiuni de cărți poștale a 5 bani aflate în uz, vi se face cunoscut că numai pînă la această dată ele vor mai fi admise în serviciul corespondenței poștale.

Forma cărților poștale de 5 bani din noua emisiune nu se deosebește de aceea a celor vechi decît doar prin aceea că marca ce se află situată la dreapta în partea de sus a cartei, la cele vechi are forma unui octogon pe cînd la cele noi e un patrulater „păstrînd aceleași înscripțiuni ca și la cele vechi". Din DS aflăm și alte detalii : cartonul este roz pe față, iar dosul alb, nedințat. Dimensiuni : 160/98 mm. Imprimate în negru.

În 1890 apar primele mandate poștale interne, cu timbru imprimat în culoare galbenă (orange) în valoare de 50 bani, de tipul celor mobile aflate în circulație. Carton gri, dimensiuni 198/180 mm.

Corpul mandatului avea în mijloc armele țării ; de o parte și de alta cuvintele MANDAT POSTAL ; iar marginile mandatului dințate.

Emisiunea comemorativă din 1891 este semnalată numai în DS 1894—1905. Amănunte : „Aceste cărți poștale sunt de 5 bani. Cartonul colorat pe față roz, iar pe verso alb ; Timbrul întocmit ca cel mobil de 5 bani de la emisiunea pentru jubileu. Imprimat în negru ; dimensiuni 160/100 mm". Și o remarcă ce trebuie reținută : este prima carte poștală la care inscripția CARTEA POSTALĂ apare aplecată spre dreapta.

În 1891 apare prima carte poștală închisă, numai pentru interiorul orașelor, pe carton gris. Timbrul de 5 bani încrustat în negru de tipul timbrelor de 1 1/2 bani din emisiunea celor mobile. Dimensiuni 167/135 mm. Fără armele țării (DS 1891 — 1905). De remarcat faptul că aceeași dare de seamă prezintă cărțile poștale închise de 15 bani (valabile în toată țara) ca apariție în 1893 pe cînd CMR 1974 le prezintă ca fiind aceeași emisiune cu cele de 5 bani din 1891.

Conform DS 1894—1905, în 1892 apar noi formulare de mandate poștale, cu timbrul albastru („Cifra în patru colțuri"), corespunzător noilor tarife, reduse. E vorba de un mandat poștal valabil în țară și de un mandat poștal internațional (UPU), primul de acest fel cu timbrul imprimat. În BTP 12/1892, circulara 50437, se anunță apariția mandatului poștal UPU de la 1 ianuarie 1893. Chiar și acest termen se decalează devenind 1 aprilie 1893 (BTP 3—4/1893, C 9689). Asta înseamnă că într-un viitor catalog al întregurilor poștale românești, data apariției primelor mandate poștale internaționale trebuie corectată : 1893 în loc de 1892.

În 1893 se revine, pentru cărțile poștale, la timbrul model 1890, dar cu altă culoare : „cu începere din

luna iunie, cărțile poștale interne deschise de 5 bani vor fi, provizoriu, pe carton gris ca și cele închise, purtînd timbru de culoare verde" (BTP 5—6/1893, C. 1959). În DS 1894 — 1905 se precizează și dimensiunile acestor cărți poștale : 135/110 mm.

Aceeași sursă (DS) ne semnalează și celelalte emisiuni din 1893 ; „tot în acest an s-a făcut o nouă emisiune pe carton colorat în față roz, iar dosul alb, timbrul în negru de tipul precedent. Cărțile poștale de 5 bani din această emisiune au marca țării în mijloc, iar dedesubt inscripția CARTEA POSTALĂ. Dimensiuni : 130/90 mm. Cea de 5 + 5 bani, cu dimensiuni 265/95 mm, la stînga mărcei țării cuvîntul RESPUNS în litere drepte".

A treia emisiune din 1893 lansează în circulație, „Cărți poștale externe" de 10 bani pe carton șamoa în față, și dosul alb, cu chenar pe față. Timbrul de formă dreptunghiulară, avînd valoarea de 10 bani în oval și de jur împrejurul ovalului cuvintele ROMANIA și DECE BANI. Toată înscripția este imprimată în roșu. Dimensiuni 130/90 mm. Tot în acest an s-au emis cărți poștale externe cu răspuns plătit, de 10 + 10 bani de tipul celor de 10 bani, avînd cuvîntul REPONSE sub titlu. Dimensiuni 180/130 mm.

Anul 1894 ne prezintă o listă încărcată de apariții în acest domeniu.

„Cu începere de la 1 februarie stil nou, data punerii în circulație, cărțile poștale externe de 10 bani vor fi confecționate pe carton galben de o singură nuanță, ca și cele de 15 bani interne ; actualele circulă însă pînă la definitivă epuizare, dar care nu poate fi de o durată mai lungă decît pînă la finele lunii aprilie stil nou a.c. (BTP 1/1894, C.2123). Termenul de retragere s-a prelungit pînă la 1/13 iulie (BTP 4/1894, C. 15337).

Tot de la 1/13 iulie se retrag din circulație cărțile poștale închise de 5 bani și formularul de mandat poștal internațional (BTP 3/1894, C. 7765). Aceeași circulară anunță și apariția unui nou formular de mandat poștal cu timbru de 25 bani verde, pe carton alb cu fond galben. E vorba de timbrul „spic de grîuneemis", descris în DS 1894—1905 astfel : tipul timbrului diferit de al celor în circulație și anume de formă dreptunghiulară, efigia în cadrul octogonal, scris cuvîntul ROMANIA, jos BANI, iar la mijlocul celorlalte două laturi din stînga și dreapta valoarea în cifre a timbrului : 25. Sub cifra 25 se află cîte un spic de grîu iar deasupra cîte o goarnă poștală". Acest mandat va fi înlocuit repede, mai exact de la 1 iunie (BTP 6/1894, C. 23146) cu „un nou formular de mandat poștal, care diferă de cel actual prin forma sa (care este mai mică) și prin culoarea timbrului care, pe viitor, va fi violetă în loc de verde". Formularul actual va fi valabil pînă la definitiva epuizare". Noul formular avea dimensiuni 170/130 mm, unele din ele avînd perforată linia de separare a cuponului (DS).

O altă circulară, publicată în BTP 10/1894 (C. 42795) spune că „de la 1 octombrie stil nou se introduce în serviciul internațional un nou formular de mandat poștal. El nu diferă de cel actual decît prin culoarea timbrului, care este lila în loc de albastru.

Formularele vechi, cu timbrul albastru, vor continua a fi valabile și se vor întrebuința pînă la completa lor epuizare". În DS găsim și dimensiunile acestui nou mandat : 200/138 mm.

Tot din 1894, pe ziua de 1 septembrie stil nou, se introduce în serviciul nostru poștal, pentru uzul corespondențelor preschimbate în interiorul țării, un nou formular de cărți poștale deschise a 5 bani.

Ele sînt confecționate pe carton alb, cu tipăritură albastră, păstrînd dimensiunile celor tipărite pe carton rose cu verso-ul alb. În partea superioară a cărții, la stînga, marca țării, iar la dreapta un timbru încrustat de culoare albastră (bleu d'acier), întocmai ca timbrele de 5 bani în circulație. Formularele vechi, adică acelea pe carton cenușiu cu tipăritura verde, se vor mai putea întrebuința numai pînă la 1 aprilie st. V.1895" (BTP 9/1894, C. 37736). În DS 1894—1905 găsim și alte detalii : dimensiuni 130/90 mm. Cărțile poștale cu răspuns, de 5 + 5 bani, sînt de 180/130 mm și au înscris cuvîntul RESPUNS sub titlul CARTA POSTALA.

Tot în 1894 apare o nouă carte poștală închisă „loco" cu timbru de 5 bani albastru și dimensiuni 165/175 mm (DS 1894—1905). Cartea poștală închisă de 15 bani pentru circulație în întreaga țară, cu timbrul roșu (dimensiuni 175/145 mm) a apărut în 1894 după DS 1894—1905 și în 1895 după BTP 12/1895 (circulara 29862), din care cităm : „de la 1 iulie st.n.ac. actualele cărți poștale închise de 15 bani pe carton galben și cu timbrul tot galben, se vor înlocui cu altele, tot pe carton galben însă cu timbru roșu, întocmai ca timbrele de 15 bani în circulație. Acelea cu timbrul galben vor fi valabile și se vor putea preschimba pînă la 1 iulie stil nou 1896. Termenul se prelungește apoi cu încă un an (BTP 12/1896, C. 30647). Considerăm că trebuie reținut anul 1895 în loc de 1894 pentru punerea în circulație a cărților poștale închise de 15 bani cu timbru roșu „spic".

Cu ocazia înființării la Constantinopol a unei agenții poștale române, se autorizează supratipărirea cărților poștale cu valoarea în moneda turcă, adică „20 PARAS" pe cărțile poștale de 10 bani (BTP 6/1896 C. 12480). Retrăgîndu-se autorizația agentului român de la Constantinopol de la 27 aprilie/9 mai, se anunță și retragerea din circulație a cărților poștale supratipărite (circulară 23480 din 19 mai 1896). Tot în 1896, de la 19 iunie (1 iulie) a.c., se introduc în serviciul nostru poștal două formulare noi de timbre poștale și benzi timbrate a 1 ban bucata (. . .). Astfel timbrele poștale cît și benzile de 1 ban sînt confecționate la fel ca și cele de 1 1/2 bani, diferind numai la culoare, care la timbrele și benzile de 1 ban este castanie (maron).

Nu mai sînt semnalate modificări pînă în anul 1899, cînd începe schimbarea efectelor poștale cu timbru imprimat, conform culorilor adoptate de Congresul UPU, pe tarife. Apar în 1899 cărți poștale închise „loco" cu timbrul verde de 5 bani, pe carton gri închis (dimensiuni 165/135 mm), fără chenar, precum și cele de 15 bani pe carton șamoa (dimensiuni 165/135 mm), fără chenar și un timbru negru (DS 1894—1905).

Mandatele poștale apărute în acest an au timbrul de 25 bani albastru, cartonul alb, cu fond gălbui înflorat. Dimensiuni : 170/138 mm pentru mandatul poștal intern și 200/130 mm pentru cel internațional (DS 1894—1905).

Apar și cărți poștale interne simple 5 bani și cu răspuns plătit (5+5 bani) cu tiparul verde, cărți poștale externe, simple (10 bani) și cu răspuns plătit (10 + 10 bani) cu tipar roșu. Vechile întreguri trebuiau retrase din circulație pînă la 1/13 iulie 1900 (BTP 23/1899) după ce termenul inițial fusese anunțat pentru 1/13 ianuarie 1900 (BTP 12/1899.C.29727).

Datorită unor modificări de tarife, intervenite la apariția legii telegrafo-poștale din martie 1900, cărțile poștale închise cu circulație „loco" apar cu timbru de 10 bani (roșu) în loc de 5 bani. Ele sînt „confecționate din carton gris pe ambele fețe". DS 1894—1905 mai semnalează că pînă la confecționarea acestora s-au pus în circulație cărți poștale de 5 bani de tipul precedent, pe care s-a mai încrustat un timbru de 5 bani în colțul din stînga.

Scade, însă taxa pentru formularele de mandate poștale de la 25 bani la 5 bani. Noile mandate : au sursaja în roșu aplicată pe timbrul de 25 bani astfel : sus și la mijloc în litere CINCI și jos în litere BANI" (DS 1894—1905). Asta, desigur, pînă la tipărirea noilor formulare cu timbru de 5 bani, conform noului tarif. Considerăm greșită numerotarea din CMR 1974, emisiunea cu supratipar (MP 12 și 13) precedînd-o pe cea cu timbrele noi, de 5 bani (MP 10 și 11).

În 1902 (BTP 11) se anunță retragerea din circulație, de la 16/29 martie ,a bonurilor telegrafice de 80 bani și 1 leu. Își mențin valabilitatea cărțile de vizită telegrafice de 25 bani (întrebuințate numai de oficiile din reședințele de județ — circulara (9987) și cărțile poștale închise de 15 bani cu timbru negru, pînă la epuizare (C. 20667). Se hotărăște apoi retragerea din circulație a cărților poștale deschise sau închise imprimate pe hîrtie poroasă, păstrîndu-se numai cele imprimate pe hîrtie neporoasă (BTP 17/1902.C. 36446).

În 1903 „pe ziua de 1/14 aprilie 1903, cărțile poștale de 10 bani deschise 10 + 10 bani și cărțile poștale închise de 15 bani care actualmente sînt confecționate pe carton galben șamoa, se vor înlocui cu carton alb și vor avea aceleași dimensiuni și același timbru încrustat ca cele actuale" (BTP 6/1903.C.9872).

Mandatele poștale cu timbrul și culoarea tiparului în culoarea verde (170/130 mm pentru cele interne și 200/130 mm pentru cele internaționale) sînt prezentate în DS 1894—1905 ca apărute în 1903, dar data apariției lor este în acest caz îndoielnică, fiind apropiată de anul 1900, cînd s-a fixat la 5 bani taxa pentru formularele de mandate poștale. Mandatele cu supratipar, 5 (cinci) BANI, au avut caracter provizoriu.

Aceeași sursă (DS) indică apariția, tot în 1903, a mandatelor poștale cu tipar în culoarea neagră.

Și o mențiune neconformă cu datele din CMR 1974 : „În anii 1904 și 1905 nu s-au făcut emisiuni speciale de mandate poștale".

În 1905 apar noi formulare pentru telegrame. E vorba de bonuri telegrafice interne de 60 bani, 75 bani și 1 leu precum și de o carte de vizită telegrafică, cu timbrul fix de 25 bani. În circularea DGPT nr. 37920, pe lîngă data introducerii în circulație a acestor formulare (15/28 septembrie 1905) se mai spune : „Întrebuințarea bonurilor este facultativă pentru public, iar dacă se scriu pe bon mai multe cuvinte decît valoarea lui, atunci trebuie să se aplice chiar pe bon, în locul rezervat pentru acest scop, mărci poștale obișnuite, socotite a 5 bani pentru fiecare cuvînt adăugat".

Desființîndu-se apoi „taxa specială pentru chitanță" de 10 bani inclusă în taxa formularelor de telegrame de 60 bani, 75 bani și 1 leu, s-a permis completarea acestor formulare în cadrul, acelorași taxe reprezentate de timbru, cu cîte două cuvinte în plus (BTP 19/1906.C.40441)

În anul 1905 apar plicuri timbrate particulare. Fiind vorba de un lucru mai puțin cunoscut, reproducem din DS 1905 — 1907 ceea ce se scrie despre acest subiect deosebit de interesant :

PLICURI TIMBRATE

Pentru înlesnirea publicului și în special a comerțului, administrația

a decis ca, cu începere de la 27 iunie 1905 să se primească de la particulari plicuri pentru francare prin imprimare directă pe ele a timbrelor poştale de orice valoare.

Aceste plicuri pot purta orice inscripţiuni de firmă şi se cere ca plicurile să fie confecţionate din hîrtie de culoare albă în următoarele mărimi.

Mărimea	I	II	III	IV	V
Lungimea	117 mm	117 mm	152 mm	186 mm	235 mm
Lăţimea	80 mm	92 mm	122 mm	123 mm	190 mm

Plicurile, în număr de minim 100, se depun contra unei chitanţe odată cu valoarea timbrelor de imprimat la oficiul central, iar pentru francarea lor nu se percepe nici o altă plată.

Plicurile nu pot fi înapoiate înainte de trecerea a 5 zile.

În caz de deteriorare a plicului fără ca timbrul să fie anulat prin ştampilă sau alterat oricum, el poate fi schimbat contra unui timbru poştal de valoare egală la oficiul central Bucureşti.

Anul 1906 consemnează un alt experiment inedit : se pun în circulaţie, de la 8/12 decembrie, mandate-cărţi poştale, pentru expedierea sumelor mai mici de 10 lei. Iată prezentarea lor, conform DS 1905—1907.

„Mandatele-carte poştală (...) au o valoare intrinsecă ca o hîrtie, monedă, pornind de la 0 lei şi mergînd din 5 în 5 bani pînă la 10 lei. Ele fac parte dintr-un carnet care se încredinţează debitanţilor şi se despart de susă prin tăiere cu foarfecele.

Fiecare carton este acoperit cu un desen filigran care arată valoarea în lei adică zero lei, 1 leu, 2 lei, etc..., 9 lei şi fix 10 lei.

Pe marginea cotului se află o serie de cifre care dau fracţiunile de leu din 5 în 5 bani. Prin tăiere cu foarfecele se desprinde din cotor mandatul carte poştală pe marginea căruia a rămas cifra care arată în bani fracţiunea de leu ce se trimite.

Mod de întrebuinţare :

Transmiţătorul scrie pe faţa mandatului — carte poştală adresa destinatarului, pe dos adresa sa propie, iar într-un loc anume rezervat corespondenţa care însoţeşte mandatul. Cartonul mai poartă pe latura opusă cotorului o parte pe care o desprinde trimiţătorului rupînd-o de-a lungul unei linii perforate şi care poartă un număr de ordine repetat pe mandat şi pe cotor.

Pe această parte expeditorul însemnează valoarea mandatului, numele destinatarului şi ziua trimiterii şi o păstrează drept chitanţă spre a reclama restituirea sumei la caz de neajungerea ei la destinaţie. Înlesnirea făcută constă în aceia că publicul poate depune mandatul carte poştală în orice timp şi la orice cutie poştală, de unde se ridică odată cu scrisorile, de agenţii poştei.

Aduse la oficii, mandatele se înregistrează, li se aplică pecetea şi ştampila de zi a poştei şi în chipul acesta dobîndind valoarea liberatoare nu pot fi expuse la sustragere de către agenţii care ridcă corespondenţile din cutii.

La destinaţie, mandatele-carte poştală se plătesc, se desprinde partea ce cuprinde corespondenţa, iar restul mandatului se înnapoiază iscălit în regulă agentului plătitor, care la rîndu-i îl predă biroului poştal spre descărcare.

Poşta nu percepe decît 10 bani taxa de transmitere şi 5 bani pentru cartonul şi timbrul poştal, întocmai

că la cărţile poştale interne obişnuite. Aceste taxe sunt reprezentate printr-un timbru de 15 bani tipărit pe mandat şi se plătesc odată cu cumpărarea mandatului".

În anul 1908 (BTP 7, C.16141) apar noi cărţi poştale şi mandate poştale, anume :

— cărţi poştale de 5 şi 5 + 5 bani, verzi

— cărţi poştale de 10 şi 10 + 10 bani, carmin

— cărţi poştale închise de 10 şi 15 bani, carmin şi respectiv violet.

— mandate poştale interne şi internaţionale de 5 bani, toate cu timbrul imprimat avînd noul model de efigie (corespunzînd timbrelor adezive „tipografiate"). CMR 1974 aminteşte anul 1907 pentru apariţia unor întreguri poştale cu acest model de timbru, dar trebuie reţinut anul 1908 ca fiind corect. De altfel şi timbrele adezive cu acest model au apărut în 1908, nu în 1907.

Tot în 1908 apare un alt set de mandate-cărţi poştale, cu noul model de timbru. Ele au fost anunţate în BTP 12/1908. La puţin timp se revine asupra acestor mandate-cărţi poştale, în sensul înlocuirii setului de 11 bucăţi cu „un nou şi singur formular de mandat carte poştală de culoare roşie, în valoare de 10 lei, avînd imprimat pe mandat, în formă de filigran, 5 B-10 lei. Din acest formular se pot emite mandate de orice valoare pînă la 10 lei inclusiv, prin tăierea cupoanelor ce se află imprimate în stînga mandatului în partea de sus, avînd numerele 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, care reprezintă sumele de lei întregi ; iar dedesubt numerele 5, 10, 15, etc. 100 bani, care reprezintă fracţiunile de bani" (BTP 20/1908, C. 56446 din 2 octombrie).

Se anunţă şi retragerea din circulaţie a modelului vechi pentru mandate-cărţi poştale. Totuşi, conform BTP 1/1909, la 1 ianuarie 1909 nici formularele noi nu fuseseră trimise oficiilor, nici cele vechi nu fuseseră retrase : Aşa că pentru mandatul-carte poştală comun valorilor 0—10 lei (MS 23 în CMR 1974) se poate considera anul 1909 ca an de punere în circulaţie.

În BTP 21/1909, se anunţă că de la 24 sept. sv 1909 „se pun în circulaţie cărţi poştale închise a 15 bani, cu timbru încrustat, în culoare olive, aceste cărţi poştale vor circula paralel cu cele ce se află actualmente în curs şi care vor fi valabile pînă la completa, epuizare".

Noi reglementări apar în 1910 (BTP 7/1910, C.14818). Se anunţă astfel retragerea din circulaţie, de la 15/28 iunie 1910, a tuturor cărţilor poştale şi benzilor de ziare cu timbre imprimat „Spic de grîu". Ulterior se anunţă şi retragerea din circulaţie a cărţilor poştale închise cu timbrul de 15 bani violet, emisiunea 1908 de la 15/28 august 1908 (BTP 14 C.34756).

De la 3 iulie 1910, se pun în circulaţie cărţi poştale închise de 10 bani, confecţionate pe carton alb în loc de cenuşiu ca pînă acum, avînd acelaşi timbru încrustat ca şi cele actuale. Aceste cărţi poştale vor circula paralel cu cele ce se află acuma în curs, pînă la completa lor epuizare (BTP 14/1910.C.34384).

Tot în 1910, de la 15/28 august (BTP 16/1910) se pune în circulaţie „un nou formular de mandate poştale interne, avînd încrustat pe ele un timbru de 5 bani de aceeaşi culoare şi formă ca şi cele de pînă acum. Aceste formulare de mandate vor circula paralel cu cele de pînă acum. Aceste formulare de mandate vor circula paralel cu cele actuale, pînă la completa lor epuizare")BTP 16/1910).

La 12 iunie 1911 se retrag din circulaţie şi bonurile şi cărţile de vi-

zită telegrafice „emisiunea 1900“ de 90 bani, 1 leu și respectiv 25 bani (BTP 10/1911, C.25930).

De la 15/28 ianuarie 1912 apare „o emisiune nouă de cărți poștale externe simple și cu răspuns plătit, confecționate din hîrtie-carton alb, ca și cele actuale și avînd imprimat în colțul de sus din dreapta același timbru de 10 bani, de culoare roșie. Noile cărți poștale însă vor avea partea din față divizată în două printr-o linie verticală (BTP 3/1912, circulara 4292).

În 1912 este introdusă în circulație „în scopul de a se ușura comunicațiile dintre diferite autorități militare“ o carte poștală oficială, fără timbru imprimat (BTP 8/1912.C. 28489).

În 1914, de la 1/14 iunie se retrag din circulație cărțile de vizită telegrafice de 25 bani pe carton alb și bonurile telegrafice de 60 bani, 75 bani și 1 leu, emisiunea 1905. Rămîn în circulație numai cele roșu cu timbru de 25 bani (BTP 8/1914, C.23032).

Ca urmare a modificărilor aduse taxelor poștale în 1914, dispar din uzul poștei, de la 1/14 ianuarie 1915, cărțile poștale închise cu timbrul de 15 bani (BTP 22/1914, C.81310).

Spre sfîrșitul anului 1915 sînt introduse în circulație cărțile poștale militare (spre deosebire de cele apărute în 1912, acestea poartă acest titlu) care vor circula în serviciul poștal cu scutire de taxe, pentru corespondența lor de către civili s-a introdus obligativitatea aplicării pe aceste cărți poștale militare a ștampilei de liberă expediere a corpului de armată respectiv.

Ne oprim aici cu trecerea în revistă a întregurilor poștale românești, lansînd invitația completării și perfecționării bibliografiei și cunoștințelor pentru acest capitol al istoriei poștale.

Răzvan Popescu

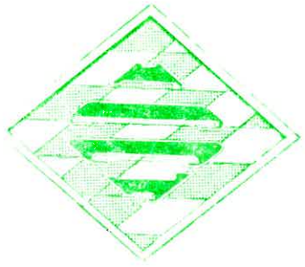

Ștampile publicitare mecanice ale centenarului mărcii poștale românești

După cum știm, cu prilejul sărbătoririi Centenarului mărcii poștale românești s-au emis și unele ștampile publicitare mecanice, piese care au devenit vedete nu numai în colecții de marcofilie dar și în cele tematice și de istorie poștală. Cîteva generalități. Ștampilele au fost aplicate în perioada septembrie-decembrie 1958, pe toată lățimea plicului, în principal ca ștampilă de cartare. Ele au inscripționarea în trei rînduri „CENTENARUL TIMBRULUI ROMÂNESC 1858—1958“. Deși în aparență toate ștampilele sînt la fel, în realitate ele se deosebesc unele de altele deoarece ele n-au fost confecționate centralizat, ci, la indicațiile Poștei, de oficii poștale mari la care s-a prevăzut ca să se confecționeze asemenea ștampile. Ștampilele pot fi identificate, respectiv direferențiate, raportînd literele rîndului de sus cu cele din mijloc, respectiv la cifrele din rîndul trei. Iată cîteva exemple. Dacă se trage o linie verticală pe textul cu ștampila București, (tip 1) linia trasă între literele N și T va cade pe partea dreaptă a literei R și a cifrei 5 din 1958. La oficiul București 1, (tip II) linia verticală va cade în partea stîngă a literei U din TIMBRULUI și pe mijlocul cifrei 5 din 1958. La oficiul poștal București, (tip III) linia verticală între N și T pe partea dreaptă a literei R și în partea stîngă, pe cifra 5 din 1858. La Timișoara, linia verticală între N și T, la rîndul doi, cade pe mijlocul literei U din TIMBRULUI și în partea stîngă a cifrei 5, iar la Oficiul poștal Cluj, linia teoretică amintită cade în partea dreaptă a literei R și stînga a cifrei 5 din 1858. Sînt mici diferențe în grosimea literelor și cifrelor și literei 5 din 1858 cît și în mărimea lor. Cele de mai sus permit a se trage concluzia că ștampilele publicitare mecanice ale centenarului n-au fost uniforme.

In ce privește ștampilele publicitare mecanice, ale Centenarului, după ștampilele de zi, distingem două tipuri. Ștampila cu BUCUREȘTI, sus și o cifră 1 jos, cu semicercul de sus și jos hașurat vertical. A fost în circulație în prima parte a perioadei adică în septembrie—octombrie

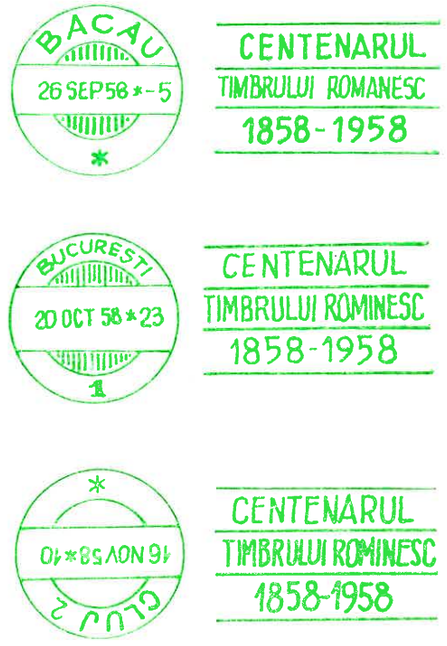

1958 și a fost schimbată cu o ștampilă de zi nouă, clară, avînd în partea de sus inscripția BUCUREȘTI cu litere mai înguste și alungite și jos cifra 1 indicînd oficiul poștal. Această ștampilă a funcționat pînă în partea doua a lunii decembrie, data scoaterii din circulație a acestui tip de ștampilă. La București ștampila publi-

citară mecanică a Centenarului a mai fost aplicată la Oficiul BUCUREȘTI 3. Caracteristicile acestei ștampile sînt: în partea de sus cuvîntul BUCUREȘTI în litere mai scunde și mai late decît la ștampila București tip II, iar jos o cifră 3. Ștampila a fost în circulație pînă în decembrie 1958. Tot la București a fost aplicată ștampila publicitară mecanică și la Oficiul poștal nr. 12. Caracteristicile acestei ștampile sînt ca la oficiul poștal precedent, jos avînd înscris cifra 12. Ștampila a funcționat pînă în decembrie a anului jubiliar. Dimensiunea literelor și a cifrelor ștampilei sînt vizibil mai mari decît a ștampilei București I tip II și București 3. Tot ca o ștampilă publicitară mecanică bucureșteană trebuie considerată aceea care a fost aplicată la OFICIUL POȘTAL DE TRANSPORTURI SPECIALE BUCUREȘTI. Caracteristicile acestei ștampile sînt identice cu ștampilele București 1 tip II și București 3.

Este paradoxal că nici astăzi după aproape 30 de ani nu este elucidat complet în cîte și în ce localități din țară s-au aplicat aceste ștampile mecanice publicitare. Cert este însă, că în prezent știm mai multe despre ele decît cu ani în urmă și cred mai mult decît atunci cînd ele au circulat efectiv (deoarece la timpul lor nu le colecționa nimeni). Să trecem în revistă ce știm astăzi despre localitățile în care s-au aplicat ștampilele mecanice ale Centenarului mărcii poștale românești. La Bacău ștampila a fost aplicată pe toată lățimea plicului, și ea a fost folosită ca o ștampilă de cartare. Se poate afirma chiar că ștampila aplicată

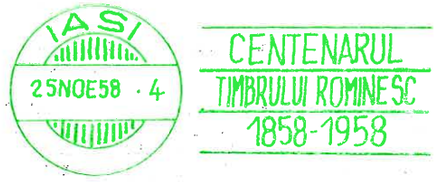

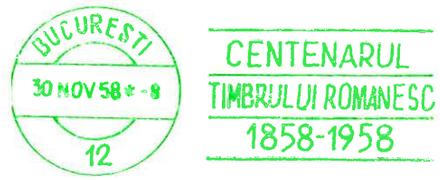

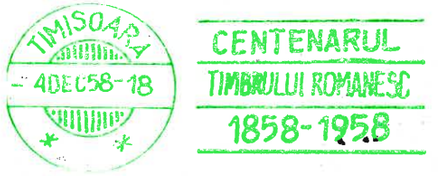

pe marcă, deci pe fața plicului, este foarte rară. Tipul de ștampilă de zi este de tip 1 menționat la ștampilele din București. Ștampila publicitară se deosebește de celelalte similare prin aceea că literele din textul publicitar „TIMBRULUI ROMÂNESC" sînt cu mult mai mici decît la celelalte ștampile și cu mult mai mici decît cuvîntul CENTENARUL și milesimile 1858—1958.

La Oficiul poștal de la Timișoara ștampila a fost aplicată mai mult pe fața plicului. Caracteristica ștampilei de zi este ca acea arătată la ștampila publicitară București tip I, adică părțile de mai sus și de jos ale semicercurilor din interiorul ștampilei sînt hașurate cu linioare verticale. În ce privește așezarea literelor din ștampilă, dacă tragem o literă verticală între N și T ea cade pe mijlocul literei U. La Timișoara a funcționat același tip de ștampilă publicitară Centenar, în tot timpul aplicării acestei ștampile, adică din octombrie pînă în decembrie 1958.

— La Cluj ștampila publicitară mecanică a fost aplicată la oficiul poștal Cluj 2 și tot pe față, pe marcă. Distingem două

dimensiuni. Dacă măsurăm pe orizontală cuvintele TIMBRULUI ROMÂNESC vom constata că începînd cu mijlocul lunii noiembrie lățimea cuvintelor din ștampilă e mai scurtă față de perioada precedentă cînd s-a aplicat ștampila (30 mm. față de 31), lucru de altfel vizibil la prima vedere. Ștampila publicitară mecanică Cluj 2 prezintă și o varietate foarte interesantă. În ziua de 16 noiembrie, textul publicitar al ștampilei a fost fixat greșit astfel că ștampila de zi apare răsturnată. Nu se cunoaște numărul acestor ștampile însă el trebuie să fie foarte redus deoarece după cîteva ore, defecțiunea a fost sesizată și remediată. La ștampilele publicitare mecanice ale Centenarului Cluj 2 dacă se trage o linie verticală,

teoretică, la cele două tipuri este o diferență față de ștampila București tip II.

La Suceava ștampila a fost aplicată în general pe față. Și această ștampilă publicitară se deosebește față de ștampila București 1, Oficiul poștal care poate fi considerat ca obliterare tip a ștampilei publicitare mecanice a Centenarului. Ștampila publicitară mecanică a Centenarului de la Sibiu este foarte rară deoarece după o funcționare de cîteva ore mașina s-a defectat și ea n-a mai putut fi reparată.

În final cîteva cuvinte despre ștampila publicitară mecanică aplicată la Iași. Ea a fost folosită în principal ca o ștampilă de cartare, ea fiind foarte rar aplicată pe mărci. Ștampila de zi este identică cu ștampila București Tip I, hașurată vertical în semicercuri. În ce privește linia verticală între literele N și T ea cade pe litera L din cuvîntul TIMBRULUI.

Cu cele de mai sus, nu consider capitolul despre ștampile publicitare mecanice ale Centenarului timbrului românesc încheiat.

Iosif Micu

Un test pe an...

Se pare că deceniul nostru este între altele și un deceniu al testelor. Înscriindu-ne în această tendință vă propunem și noi un test privind cunoștințele Dv. filatelice.

Deoarece cele mai multe dintre întrebări sînt „cu tîlc" vă lăsăm Dv., stimați cititori, interpretarea rezultatului testului propus.

Vă rugăm deci să răspundeți la cele șapte întrebări de mai jos. La pag. 189 veți găsi răspunsurile autorului.

1) Ce făceau poștașii români în ziua de 1 ianuarie în perioada clasică și postclasică ?

2) Știind că mărcile ALEXANDRU ION CUZA au apărut la 1 ianuarie 1865 și că au circulat pînă la 31 iulie 1866 ce șansă există ca marca din fig. 1 să fi fost obliterată în prima zi a emisiunii ?

3) Ce valoare are o marcă românească... fără valoare ?

4) În filatelia românească există cvadrimotoare cu trei motoare (CMPR-1974 no. 1179 — Er.). Credeți că există și monoplane cu două plane ?

5) Poate avea dictonul „I-a sărit căciula" vre-o tangență cu filatelia ?

6) Sînt cunoscute mărci românești cu supratipare duble. Cunoașteți și mărci cu supratipare triple sau cuadruple ?

Sapira Marcel

Prima emisiune și obliterare poștală antarctică

Unul dintre cele mai plăcute și interesante capitole ale filateliei, îl constituie corespondența cu mărcile și ștampilele folosite în decursul expedițiilor polare, de către temerarii exploratori ai acestor ținuturi reci și neprimitoare.

Prin corespondență înțelegem scrisorile și cărțile poștale (simple sau ilustrate), obliterate de oficiile poștale permanente și temporare ale ținuturilor din interiorul cercurilor polare.

Tema este vastă și mult prea greu de întocmit, deoarece procurarea acestor piese filatelice necesită multă perseverență, corespondență și cunoștințe de specialitate filatelică în acest domeniu.

Probabil că aceasta este și motivul pentru care în țara noastră puțini colecționari se ocupă de această ramură a filateliei.

În străinătate poșta polară numără azi mulți adepți, existînd asociații care se ocupă exclusiv cu această temă, cu reviste de specialitate, iar numărul acestora crește mereu.

Putem afirma totuși, că cei ce îmbrățișează această ramură a filateliei, nu o mai părăsesc, găsind în ea tot mai multă satisfacție și nu mai puțin frumusețe și noblețe.

În cele ce urmează, mi-am propus să prezint unele date despre prima emisiune și obliterare poștală din Antarctica.

Prima expediție polară care din punct de vedere filatelic prezintă un interesant aspect poștal, a fost expediția întreprinsă de exploratorul englez Ernst SHACKLETON la finele anului 1907, pentru cucerirea polului sud. Încă din primii ani ai sec. XX, o seamă de state între care Anglia, Franța, Germania, Suedia, Norvegia, Australia, Japonia ș.a. au căutat să organizeze noi expediții în Antarctica. Drept cîmp de activitate pentru cucerirea polului sud, Anglia și-a ales marea Roos, iar portul Lyttleton din Noua Zeelandă (N.Z.) era punctul de plecare spre Antarctica.

Istoria emisiunilor poștale din Noua Zeelandă, țară cu punct de plecare în Antarctica, a captivat pe mulți filateliști.

Astfel pentru expediția lui Shackleton (1907—1909), Direcția Poștelor din Noua Zeelandă a supratipărit pentru prima oară în 1908 o valoare din emisiunea anului 1900 (Y.113), pe două rînduri cu inscripția verticală de jos în sus „King Edward VII/Land", iar cu prilejul expediției lui Robert Falcon SCOTT (1910—1913), a supratipărit în 1911—1912, două valori din emisiunea anilor 1909—1910 (Y.135 și 136) cu inscripția orizontală pe două rînduri „VICTORIA/LAND".

Din punct de vedere filatelic, emisiunea supratipărită de Noua Zeelandă pentru expediția întreprinsă de exploratorul englez E. Shackleton la finele anului 1907, este prima emisiune poștală antarctica.

După cum ne este cunoscut, expediția Shackleton, îmbarcată pe vasul balenieră NIMROD, a părăsit Anglia la 7 august 1907, ajungînd la 23 noiembrie 1907 în Noua Zeelandă (portul Lyttelton) de unde la 1 ianuarie 1908 a început startul spre Antarctica.

Înainte de a pleca din Noua Zeelandă, în ziua de anul nou la 1 ianuarie 1908, E. Shackleton a fost numit de către Direcția Poștelor din N.Z. ca șef (diriginte) al Oficiului Poștal din Țara K. Edward VII, deschizînd astfel o tradiție ca toți conducătorii viitoarelor expediții în Antarctica să fie numiți diriginți de poștă. În această calitate i s-a încredințat, pe lîngă imprimatele și registrele activității unui birou poștal, un stoc de mărci poștale și o ștampilă specială, metalică.

Stocul de mărci destinat francării corespondenței era compus numai din valoarea de 1p. roșu-carmin din Noua Zeelandă 1903—1908. (Y.113) sau mai exact 1906 (Stanley Gibbons 418 b), cu filigran „C" (inițiala NZ și stea și dantelura 14). Mărcile erau tipărite cu noile plăci (new-plate) în coli de cîte 60 buc. (6 rînduri pe 10 coloane). Catalogul special al emisiunilor britanice „Stanley Gibbons-British Commonwealth" vol. I/1970), menționează că imprimarea s-a făcut cu un număr de 4 plăci noi la două întreprinderi. Astfel primele două plăci prezintă

pe margini inițialele W_1 și W_2 și provin de la firma Waterlow Bros & Layton, iar celelalte 2 plăci cu inițialele R_1 și R_2 sînt ale firmei W. R. Royale & Son.

Intenția, a fost să se observe care din perechile de plăci sînt mai bune și cu rezultate optime în procesul de tipărire. Astfel timbrele tipărite cu plăcile R_1 și R_2, se recunosc în dreptul orei 4, unde există o umbră interioară în ornamentul în forma de S întors de sub prima

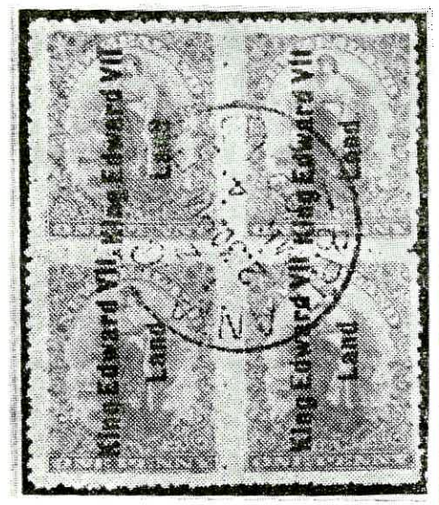

Fig. 1

literă „N" din NEW ZEALAND, în timp ce la timbrele tipărite cu plăcile W_1 și W_2 nu există nici o umbră în cele 3 perle din mijlocul părții din stînga.

Supratiparul emisiunii s-a făcut vertical și anume de jos în sus, cu tuș verde, cu inscripția pe două rînduri „King Edward VII/Land" (fig. 1, din colecția autorului).

În legătură cu supratipărirea mărcii poștale de 1 p., A. J. Sefi în lucrarea filatelică „K. Edward VII Land", Londra 1912, prezintă următoarele date suplimentare:

„Supratipărirea s-a făcut pe un grup de 30 mărci (6 rînduri a 5 coloane). Acest amănunt a fost ilustrat cu un bloc central de 4 mărci din care s-a putut observa că supratiparul celor 2 mărci din partea superioară a blocului, nu era în linie dreaptă cu supratiparul celor 2 mărci din partea inferioară, care de altfel erau imprimate și mai slab".

Faptul este invederat și de începutul textului unde cuvîntul „KING" la cele două mărci din partea superioară începe chiar de la marginea clișeului mărcii, în timp ce la cele 2 mărci din partea inferioară cuvîntul „King", se află deasupra textului „ONE PENNY" (n.a.) Fig. 2.

Pentru obliterarea corespondenței s-a folosit o ștampilă metalică, de formă ro-

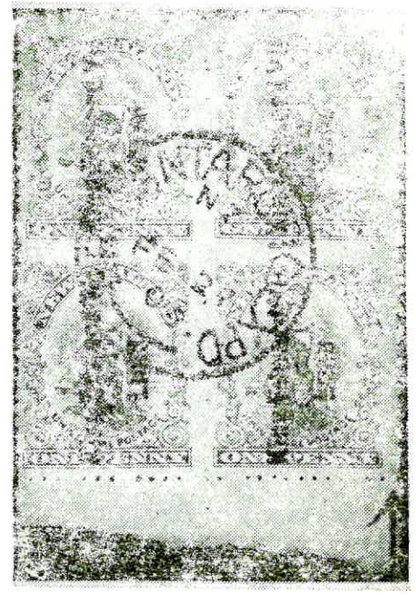

Fig. 2

tundă cu Ø 24,5 mm. Ștampila avea de jur împrejur textul prescurtat „BRIT. ANTARCTIC EXPD." (adică BRITISH ANTARCTIC EXPEDITION), iar în centru pe 4 rînduri, inscripția: „N.Z./ora — care nu întotdeauna era menționată (luna și ziua) anul" Fig. 3 și 4. — tușul folosit, a fost în general negru, dar sînt cunoscute piese poștale obliterate cu tuș verde. În ce privește piesele obliterate cu tuș verde, tot A. J. Sefi menționează în aceeași lucrare, că cineva — de la care din păcate a pierdut referința — a scris că după afirmația și cercetările cpt. Joyce, unul dintre membrii expediției Shackleton, care a activat pe vas ca funcționar poștal, singurul tuș folosit a fost negru. Deci exemplarele obliterate cu tuș verde

rămîn un mister. Stocul de mărci poştale supratipărite, în valoarea de 100 Lire era compus din 24000 buc. din care expediţia a primit un număr de 23492 buc. restul de 448 buc. fiind reţinut de Uniunea Poştală Universală (U.P.U.) cu sediul la Berna, iar 60 exemplare (o coală) au fost oprite ca specimen de către Oficiul Poştal Central (Great Post Office — G.P.O.) din Wellington, capitala Noii Zeelande.

Fig. 3

Fig. 4

Lucrarea de specialitate filatelică „K. Edward VII Land" de A. J. Sefi mai menţionează că în timpul pregătirii supratipăriturii, membrii expediţiei aflaţi în portul Lyttelton s-au aprovizionat cu mărci poştale uzuale de aceeaşi valoare 1 p. din emisiunile anilor 1902 şi 1907 precum şi din emisiunea anului 1906 „Expoziţia comemorativă a oraşului Christchurch".

La plecarea expediţiei din oraşul Lyttelton şi pentru economisirea cărbunilor, vasul Nimrod a fost remorcat de vasul cu abur Koonya pînă la marea barieră de gheaţă a mării Roos, circa 1500 mile depărtare de N.Z.

În această situaţie, prima poştă din Antarctica a fost preluată de remorcherul Koonya, la despărţirea acestuia de vasul Nimrod (15 ianuarie 1908) în momentul cînd au ajuns la marea barieră de gheaţă a mării Roos, în dreptul Capului Adare. Membrii expediţiei au folosit acest prilej trimiţînd prin remorcherul Koonya o bogată corespondenţă francată cu mărci poştale uzuale procurate în portul Lyttelton şi nu mai puţin şi cu mărci poştale supratipărite. (Fig. 5). Astfel şi-a început activitatea primul oficiu poştal al Noii Zeelande, la bordul vasului Nimrod.

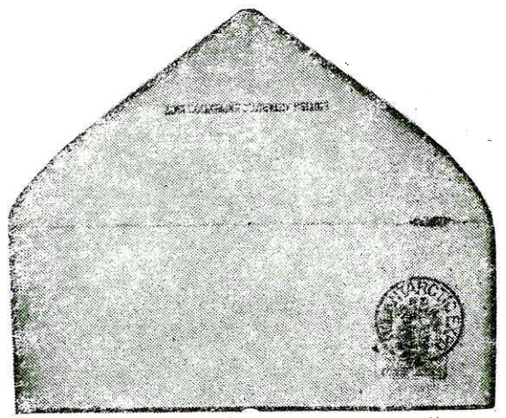

Fig. 5

Vasul Nimrod şi-a continuat drumul (15 ianuarie 1908) navigînd de-a lungul barierii de gheaţă a mării Roos. Datorită vremii neprielnice şi a barierii de gheaţă, vasul s-a oprit în ziua de 3 februarie 1908 la Cap Royds, situat pe insula Roos unde membrii expediţiei şi-au instalat tabăra de iarnă. La 27 februarie 1908 vasul Nimrod, după descărcatul tuturor rezervelor destinate expediţiei, a părăsit Cap Royds cu destinaţia Noua Zeelandă urmînd a se reîntoarce potrivit înţelegerii cu comandantul expediţiei — E. Shackleton — în acelaşi punct la 1 februarie 1909.

Vasul Nimrod a plecat cu o bogată poştă, francată de data aceasta numai cu marca poştală supratipărită, singura existentă de altfel pe vas, pentru expedierea poştei. (Fig. 6). Lucrările de specialitate menţionează că în toate cazurile corespondenţa a fost obliterată la diferitele date de expediere numai cu ştampila specială „BRIT. ANTARCTIC EXPD.", descrisă mai sus. Membrii expediţiei instalaţi în tabăra de iarnă de la Cap Royds (3 februarie 1908), şi-au continuat cercetările în timpul iernii polare şi au făcut incursiuni pentru cucerirea polului sud, atingînd latitudinea sudică de 88°23′ şi longitudinea estică de 162° la 9 ianuarie 1909. Datorită vremii aspre şi greutăţilor întîmpinate au renunţat la înaintarea

Fig. 6

spre pol, întorcîndu-se în tabăra de la Cap Royds.

Astfel la 4 martie 1909 membrii expediţiei s-au îmbarcat pe vasul Nimrod, sosit conform înţelegerii încă de la 1 februarie 1909 la Cap Royds, nu înainte ca E. Shackleton să lase în tabăra

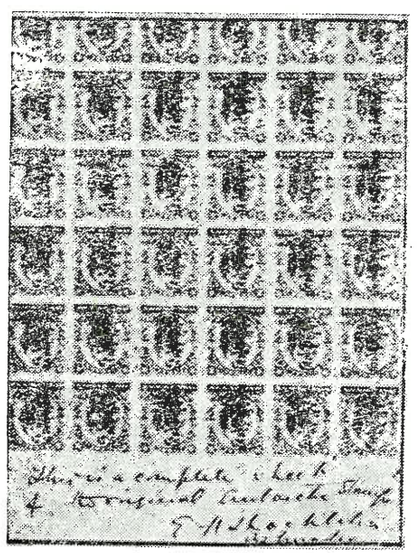

de iarnă o coală de mărci poştale supratipărite, nedantelate şi închisă ermetic într-un tub de alamă (Fig. 7). Din cele mai sus arătate rezultă că expediţia nu a ajuns în ţara K. Edward VII, ci s-a oprit la Cap Royds. De asemenea emisiunea poştală supratipărită, nu a fost nici odată folosită în ţara K. Edward VII şi nici nu există vreo dovadă că această emisiune ar fi fost vreodată în această ţară.

Ca o concluzie, corespondenţa membrilor expediţiei a fost obliterată pentru prima oară pe vasul Nimrod şi preluată de vasul remorcher Koonya la 15 ianuarie 1908, la reîntoarcerea acestuia în Noua Zeelandă.

A doua oară corespondenţa a fost ridicată la 27 februarie 1908 de vasul Nimrod odată cu părăsirea bazei de la Cap Royds cu destinaţia Noua Zeelandă. Ultima corespondenţă a fost obliterată la încheierea expediţiei — 4 martie 1909 — la Cap Royds cînd membrii acesteia s-au îmbarcat pe vasul Nimrod, ajungînd în Noua Zeelandă la 22 martie 1909.

Rezultatele expediţiei lui Ernest Shackleton au grăbit atingerea polului sud de către norvegianul Roald Amundsen la 24 decembrie 1911 şi după un scurt interval de timp şi de către englezul Robert Scott la 18 ianuarie 1912.

Mihai Popovici

— Ipoteze —

Cîteva observaţii privind EMISIUNEA 1872—1880*)

Emisiunea mărcilor poştale româneşti din perioada 1872—1880 a suscitat de-a lungul timpului un foarte mare interes din partea cercetătorilor filatelişti, interes justificat prin multitudinea problemelor enigmatice — şi drept urmare controversate — care au învăluit această emisiune şi dintre care destul de multe nu au putut fi lămurite nici pînă astăzi.

Eminentul filatelist doctorul Pierre Bouvet a publicat în „l'Écho de la Timbrologie" din martie şi iulie 1946 un foarte interesant studiu asupra mărcilor poştale străine tipărite la Monetăria din Paris, producînd documente încă necunoscute, precum şi o serie de informaţiuni documentare asupra executării în acest atelier a mărcilor poştale româneşti din anul 1872.

Deoarece planşele definitive de tipărire, precum şi clişeele reproducătoare, au fost predate la 12 septembrie 1876 oficialităţilor române, pentru tirajele ulterioare de la Bucureşti au fost folosite următoarele plăci tipografice reproducătoare :

— 1876 cu plăci originale : 1 1/2,5 şi 15
— 1877 cu plăci originale : 10 bani albastru ;
— 1878 cu plăci originale : 10 bani ultramarin, 30 bani ;
— 1878 cu plăci refăcute : 30 bani roşu caramiziu ;
— 1879 cu plăci refăcute : 1 1/2,5, 10 bani albăstrui-ultramarin, 10 bani albastru tip II, 10 bani trandafiriu (erorile 5 B. albastru şi 5 B. trandafiriu) ;
— 1879 cu plăci originale : 3,15 bani roş-brun, 15 bani roşu, 25 şi 50 bani galben măsliniu pe hîrtie gălbui ;
— 1880 cu plăci refăcute : 15 bani roşu deschis, 30 bani cărămiziu-azurat.

La aceste tiraje s-a adăugat ulterior reimpresiunea „Robescu" :

— 1882 cu plăci refăcute : erorile 5 bani albastru intens şi 5 bani roşu-carmin, în coli întregi.

Se constată deci că atît tirajul din Paris (1872) cît şi cele din Bucureşti (1876—1880) au folosit acelaşi clişeu reproducător sau plăci tipografice refăcute cu ajutorul tipului reproducător iniţial, ceea ce ne îngăduie să vedem că în realitate a fost o singură emisiune cu tiraje succesive avînd la bază acelaşi clişeu original. Dat fiind aceste constatări concludente, la care se adaugă datele unice de emitere (1/13 octombrie 1872) şi de retragere (1/13 iulie 1885) pentru toate aceste tiraje, credem că ar fi necesară o punere la punct în cataloagele filatelice astfel :

EMISIUNEA „PARIS (1872)" — „BUCUREŞTI" (1876—1880) :
— Tirajul PARIS (1872) ;
— Tirajul BUCUREŞTI 1 (1876—1880) ;
— Tirajul BUCUREŞTI 2 (1879—1889) ;
— Reimpresiunea Robescu (1882).

Cu toate investigaţiile făcute pînă în prezent atît la Paris cît şi la Bucureşti, nu se poate şti cu siguranţă cine a fost gravorul care a executat clişeul original. Ţinînd seamă de asemănarea perfectă între mărcile poştale româneşti, cu cele franceze şi rgeceşti „Hermes" cap mare, — toate opere ale gravatorului Albert Barre — ajungem la concluzia că acesta ar fi şi autorul clişeului original românesc. Doctorul Bouvet arată însă că nu a găsit vreo dată documentară în această privinţă, care să confirme această presupunere şi afirmă scepticismul său privitor la acreditarea unei astfel de presupuneri, ţinînd seamă de neînţelegerile ce existau între tehnicianul Hulot şi gravorul Barre.

Erorile de 5 bani albastru şi 5 bani trandafiriu s-au produs prin introducerea, din nebăgare de seamă, a unui clişeu al valorii de 5 bani în cursul operaţiunilor de refacere la Bucureşti a plăcii care fusese folosită în anul 1879 pentru tipărirea valorii de 10 bani albastru. Valoarea de 5 bani din tirajul „Paris" conţine un semn caracteristic, care a fost semnalat de George Brunel : un punct în perla a 6-a din stînga jos, aflată deasupra

spaţiului dintre cifra „5" şi litera „B". Erorile de 5 bani din tirajele „Bucureşti" nu prezintă — aşa cum greşit s-a afirmat — această caracteristică, dovadă că plăcile tipografice care constituiau matriţa de lucru pentru tipărirea valorii de 10 bani au fost refăcute în ţară.

Eduardo Cohen a publicat în anul 1952 o lucrare foarte aprofundată despre „Mărcile poştale româneşti din emisiunile 1872—1879", în care se ocupă de locul în coală al erorilor de 5 bani albastru şi 5 bani trandafiriu, în planşele de 10 bani. Prin examinarea unui bloc de 9×9^1), el ajungea la concluzia că această eroare s-ar găsi în ultimul şir al rîndului al patrulea din coală. Întrucît matriţele de lucru conţineau probabil şi la tirajele din Bucureşti tot cîte două plăci tipografice de cîte 150 mărci (10 şiruri a 15 rînduri) despărţite printr-o

bandă tipografică din dreapta sau în cea din stînga. Eduardo Cohen n-a întrevăzut răspunsul la această întrebare, care de altfel rămîne în continuare nesoluţionabilă, deoarece nu există vreo coală integrală a acestui tiraj şi nimeni nu a reuşit încă să reconstituie astfel de coli ale tirajelor din Bucureşti (cele aflate la Muzeul poştal din capitală fiind ale tirajului din Paris, nu conţin eroarea).

Eduardo Cohen afirmă că blocul de 9×9 pe care l-a examinat reprezintă colţul superior din dreapta al colii. Afirmaţia nu putea constitui o certitudine atîta timp cît mărcile din această emisiune — pentru absolut toate tirajele — au fost debitate fără margini de coală. Deci blocul examinat de Eduardo Cohen se putea găsi nu numai în marginea de sus a colii, ci şi în diferitele poziţii intermediare pînă la a ajunge în marginea de jos. Poziţia pe verticală a erorii era posibilă deci începînd din rîndul al 4-lea pînă la al 10-lea admiţînd că tirajele de la Bucureşti aveau tot 15 rînduri ca şi cel de la Paris. În ceea ce priveşte poziţia pe orizontală, blocul putea să fie situat pe rîndurile 1—9 sau 2—10. Eduardo Cohen, şi ulterior John Paior, au ales această ultimă ipoteză afirmînd că eroarea s-ar găsi pe ultimul şir (sau coloană).

Sîntem în măsură să dovedim că prima ipoteză, ocuparea şirurilor 1—9, este singura valabilă deoarece am găsit o bandă orizontală în care eroarea de 5 bani se găseşte între două valori de 10 bani şi deci ea nu putea fi situată decît în penultimul şir.

În privinţa tirajului erorilor în coli întregi (reimpresiunea Robescu — 1882) este de amintit că el conţine numai valorile de 5 bani albastru aprins sau 5 bani trandafiriu aprins şi pot să fie uşor de deosebit de erori prin dantelura lor de 11 1/2, tiparul foarte clar, hîrtia mai subţire (0,055—0,060 mm) mărcile înfăţişîndu-se cu un luciu strălucitor.

În ceea ce priveşte dantelurile, afară de tirajul „Paris" care a fost executat cu o mare exactitate în dantelurile 15×13 1/2 casetat, tirajele din Bucureşti au fost dantelate cu sistemul „în linie", utilizîndu-se o aparatură destul de primitivă, astfel că am indentificat danteluri foarte

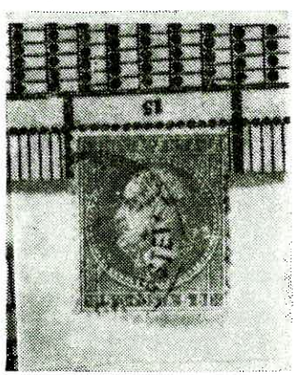

variate : 11, $11^1/_4$, $11^1/_2$, $11^3/_4$, $12^1/_2$, 13,13 1/2 și chiar 15, în aproape toate combinațiile posibile. Este bine însă ca la unele danteluri total ieșite din comun (de exemplu, 15) să fim foarte atenți la contrafaceri, pentru că se pare că există foarte multe redantelări.

Ca raritate am constatat : B = 83% (în care am inclus dantelurile 11 1/2, 11 3/4, 11 1/2, × 11 3/4, 11 3/4 × 11 1/2) ; B_1 = 14% (inclusiv 11 1/4, 11 × 11 1/4, 11 1/4 × 11), iar 3% pentru alte combinații.

Afirmația că valoarea de 1 1/2 bani un fel de întreg poștal, de orice natură, nedantelată ar proveni din benzi de ziar este inexactă deoarece nu a existat nici din aceste tiraje.

Emisiunea PARIS-BUCUREȘTI a fost scoasă din circulație la data de 1/13 iulie 1885. Însă, ca deobicei în asemenea împrejurări, unele trimiteri poștale au continuat să poarte mărcile emisiunii retrase. Ștampila cu data cea mai tîrzie pe care am întîlnit-o este din 25 august 1886.

BIBLIOGRAFIA (la zi) A EMISIUNII PARIS — BUCUREȘTI

1. CASTEL, M. P. — "The Romanian errors of 1877/79". (The London Philatelist 75/1898).
2. BRUNEL, G. — „Les Timbres du Royaume de Roumanie". (Paris — 1913).
3. MOLDHENKE, P. — "The Plates of 1872—1879 Issues of Romania" (Philatelic Journal of Great Britain — 1932).
4. PURVES, W. J. — "Another Kind of die = Double Strike = Romania 1872—79". (The Philatelic Journal of Great Britain", Februarie 1935).
6. MOLDHENKE, P. — "Romania 1872 to 1879". (World Stamp Digest. London 1938).
7. COHEN, Eduardo — „Contributions a l'étude des timbres-poste de Roumanie". (Ed. A. Molder, Lisabonne — 1945).
8. COHEN, Eduardo — "Les timbres de Roumanie des émissions de 1872 à 1879" (Lisabonne — 1952).
9. BOEHM, O. Gh. — „Prima emisiune — București" (Filatelia — 4/1963).
10. BOEHM, O. Gh. — „A doua emisiune — București" — (Filatelia — 5/1963).
11. PURVES, W. J. — „Romania 1872 Issue". (The London Philatelist — 1966).
12. DEMETRESCU, Ilie — „Tehnica de imprimare a emisiunii — Paris — 1872" — (Filatelia — 10/1972).
13. DEMETRESCU, Ilie — „Analogii privind înlocuirea de clișee în plăci de imprimat" (Filatelia — 4/1974).
14. DRAGOMIR, Kiriac — „C.M.P.R. '74" (Pag. 132—140).
15. PAIOR, John — „Erorile 5 Bani albastru și 5 Bani roz din emisiunile București I și București II, 1879". (In trad.), (Adelaida, S — Australia — 1976).
16. DRAGOMIR, Silviu — "Some notes on the Paris — Bucharest Issue (1872 — 1880" (Romanian Philatelic Studies — 3/1977).
17. SĂVOIU, Emanoil — „Erorile de culoare de 5 Bani albastru și 5 Bani roz-carmin din anul 1879 ale emisiunilor — București" — (Filatelia — 6/1979).
18. DRAGOMIR, Silviu — „Varietăți de dantelură la emisiunea — Paris — București" (Filatelia — 10/1979).
19. POPOVICI, Mihail — „Cu privire la emisiunea — Paris — 1872 — și la alte emisiuni românești cu benzi despărțitoare. (Filatelia — 12/1979).
20. DRAGOMIR, Silviu — „Citeva erori spectaculoase de tipar". (Filatelia — 9-10/1980).
21. TREVERS, C. M. — "Some supplementary notes on the Paris — Bucharest Issue". (The N.S.W. Philatelist — 1980).

*) N.R. Articolul de față este tipărit în forma prezentată de autor fără intervenția pe text a redacției căreia nu i s-a prezentat piesa originală. Considerăm că apariția unor astfel de articole poate favoriza discuții și studii mai aprofundate.

Vlad Țepeș luptător pentru neatîrnare și energic ctitor de țară

Vlad Dracul, fiul lui Mircea cel Bătrîn și tatăl lui Vlad Țepeș trăise multă vreme în climatul de cultură și instrucție europeană la curtea lui Sigismund de Luxemburg și dobîndise pe lîngă știința mînuirii armelor cavalerești și solide cunoștințe umaniste. Se spune chiar că vorbea cu ușurință nu numai latina, limba cancelariilor europene, dar și germana, maghiara, greaca, slavona și turca.

În iarna anului 1418, atunci cînd se stingea din viață marele Mircea, voievodul Țării Românești, se părea că prin schimbarea direcției loviturii principale, turcii otomani și-au ațintit privirea asupra Europei centrale și nimic nu-i mai putea opri.

Rezistența românească, pe linia Dunării, în anii următori, a fost și ea serios afectată de instabilitatea politică din țară, schimbarea prea des a domnilor nelăsînd loc manifestării unor viziuni politice clare, deși în suita voievozilor din prima jumătate a veacului al XV-lea vor fi fost și mulți destoinici. Pe aceștia istoria ni i-a păstrat cu adaosul „cel viteaz", numelui lor. Toți aparțineau puternicei familii a scoborîtorilor din Basarab I.

Schimbările domnilor, amestecul otoman, luptele adesea sîrgeroase, dintre cei ce s-au crezut îndreptățiți să ocupe tronul lui Mircea cel Bătrîn (1386—1418) au dus la divizarea forțelor țării în două tabere : Dănești (urmașii lui Dan I și Drăculești (urmașii lui Vlad Dracul).

De anii tinereții sale sînt legate lungi peregrinări prin Nürnberg, Budapesta, Constantinopol și Adrianopol. În cuprinsul acestora și în anii ascensiunii sale către tronul Țării Românești, Vlad Dracul a cunoscut mulțime de prinți europeni și bizantini, lărgindu-și orizontul politic și cunoscînd registrul practicilor politice contemporane.

Purtător al Ordinului Dragonului, pe care-l primise la 8 februarie 1431, Vlad Dracul făcea parte și era recunoscut la acea dată drept descendent princiar, susținător al cauzei antiotomane. Colanul purtat la gît, devenit sigiliu al familiei sale, avînd un medalion din aur gravat cu motivul fantastic al unui dragon încolăcit în cerc, cu coada răsucită în jurul gîtului și cu spatele sfîșiat de-a lungul, îi vor fi adăugat numelui său porecla de „Dracul", pe care a purtat-o și a transmis-o descendenților săi.

Căsătorit, probabil în timpul pribegiei, cu o principesă din Moldova, Vlad Dracul a fost tatăl a trei copii legitimi : Mircea, Vlad și Radu. Acestora li s-au adăugat alți fii naturali (Vlad Călugărul, Mircea al II-lea).

Investit cu înaltul Ordin al Dragonului și cu titlul de domn al Țării Românești, Vlad Dracul și o seamă de boieri nemulțumiți și-au stabilit reședința la Sighișoara. Aici așteptau prilejul optim pentru o intervenție energică, care să-l așeze pe Vlad Dracul pe tronul Valahiei. Chipul său, exprimînd energie și tenacitate s-a păstrat peste secole, zugrăvit pe peretele casei cu trei intrări, în puternica cetate a Sighișoarei, în imediata apropiere a principalei intrări în cetate, acolo unde se afla și temnița și piața execuțiilor.

Născut, foarte probabil la Sighișoara în 1430 (sau 1431), Vlad Țepeș, a cunoscut de timpuriu (1442) captivitatea otomană, luînd contact și cu civilizația bizantină, cu limbile turcă și greacă. Noile influzii culturale se adăugau instrucției primite la curtea tatălui său de la Tîrgoviște și celor dobîndite în timpul șederii în Transilvania, cînd se va fi familiarizat și cu limbile germană și maghiară. Captivitatea sa și a fratelui său, Radu,

Un alt sigiliu al carantinei Giurgiu, din 1854

Sigiliile sau ştampile sanitare au fost aplicate, în mod obligatoriu, pentru întreaga corespondenţă, ca şi pentru paşapoartele persoanelor care intrau şi ieşeau din ţară. Această formalitate, atît la ieşire, cît şi, mai ales, la intrare, s-a impus datorită deselor epidemii de ciumă şi holeră care bîntuiau în Orient în prima jumătate a secolului trecut. Ştampilele respective garantau dezinfectarea scrisorilor, a paşapoartelor şi a persoanelor prin diferite procedee, care rămîneau, însă, de cele mai multe ori, ineficace din punct de vedere medical. Aceste sigilii sau ştampile sanitare de carantină au devenit, foarte repede, pur formule, înlocuind chiar ştampilele poştale, întrucît expedierea se făcea direct de la „biroul" sau „direcţiunea" administrativă a carantinei respective.

În acest context, reamintesc că, spre pildă, carantina Giurgiu a funcţionat pe lîngă Cîrmuirea judeţului Vlaşca, fiind un organ administrativ, unde se ştampilau scrisorile şi paşapoartele care intrau şi ieşeau prin acest „punct" de graniţă, din şi spre Turcia.

„Direcţiunea Carantinei Giurgiu" a avut un sigiliu rotund, cu diametrul de 3,5 mm, încă din anul 1830. În centru se află vulturul din stema Ţării Româneşti, cu capul spre stînga şi dedesubt milesima 1830, întîlnită în continuare şi în anii patruzeci.

După această dată, este cunoscut un alt sigiliu, mai mic, cu capul vulturului spre dreapta, cu diametrul de 24 mm, folosit — după cum precizează Gr. Racoviceanu — pînă în 1838 şi avînd aceeaşi stemă heraldică muntenească.

Deşi Carantina Giurgiu a funcţionat în continuare şi în anii următori, atît pentru scrisori cît şi pentru paşapoarte, nu se cunosc încă alte sigilii provenind de la această direcţie administrativă sanitară.

Interesant — pentru cercetătorii acestui sector al sigiliilor prefilatelice — este faptul că, pe un paşaport aflat în colecţia mea există o „Viză a cîrmuirii judeţului Vlaşca pentru sloboda călătorie la Turkiia", alături de care se află o viză, cu textul scris în chirilică, de mînă „Dir. Carantinii Giurgiu, liber în Turkiia", precum şi ştampila aplicată cu un sigiliu incizat în metal, cu diametrul de 32 mm. Textul sigiliului este „Kîrmuirea jud. Vlaşka 1854", avînd, de astă dată în centru, însemnele heraldice ale judeţului, reprezentînd trei brazi.

Prezenţa acestei ştampile, alături de viza carantinei, scrisă de mînă, dovedeşte existenţa în 1854 a serviciului sanitar la Giurgiu — cît şi după această dată, (paşaportul respectiv fiind datat 17 iunie 1856) — precum şi faptul că **serviciul nu mai avea un sigiliu special de carantină, ca în trecut, funcţionînd pur administrativ, pe lîngă cîrmuirea judeţului Vlaşca. Carantina Giurgiu căpătase, deci de-acum, un interes local, substituind interesul naţional, din trecut,** fapt demonstrat prin renunţarea la sigiliul cu stema ţării şi înlocuirea lui prin sigiliul cîrmuirii judeţene. Acest sigiliu administrativ, însoţind viza carantinei, ar trebui inserat — după opinia mea — alături de sigiliile anterioare ale carantinei Giurgiu, de interes prefilatelic.

Prezenţa, la 1856, a unei vize scrise a carantinei Giurgiu însoţind sigiliul administrativ, pe un paşaport, naşte întrebarea firească dacă şi corespondenţa a fost vizată atunci în aceleaşi condiţii. Precum se ştie, ştampilele şi sigiliile de carantină capătă caracter de elemente de istorie poştală numai în măsura în care se identifică folosirea şi pe corespondenţe trecute prin poştă şi în punctele de carantină. Cercetătorii problemelor prefilateliei sînt rugaţi, deci, să contribuie la identificarea pe scrisori a unor astfel de vize de carantină scrise şi însoţite de sigiliul de carantină menţionat mai sus.

Ion Pătraşcu

Poşta şi activitatea de poştă pe efectele poştale

Materialele ce apar în diferite publicaţii cu tematică de filatelie în majoritatea cazurilor tratează subiectele şi tematica ce se află pe efectele poştale respective (mărci, întreguri, ...), şi numai tangenţial se aminteşte şi despre aceia care le realizează, cum şi unde sînt imprimate, sau despre serviciile desfăşurate de către lucrătorii de poştă, începînd cu primirea, colectarea, cartarea, obliterarea, precum şi transportarea corespondenţei la destinaţie.

Prima activitate cu care deschid acest articol, este :

A. Realizarea de efecte poştale

În trecut s-au încercat diferite sisteme pentru circulaţia corespondenţei, însă beneficiarii erau aceleaşi personalităţi ce se aflau la conducerea statului respectiv, pînă cînd s-a găsit un englez cu numele de Rowland Hill, care a propus şi obţinut aprobarea realizării unui timbru poştal, cu care să se francheze corespondenţa, avînd o taxă minimă de un penny, stare de fapt care a permis posibilitatea că oricine putea acum să se folosească de serviciile poştei.

A urmat apoi realizarea de cărţi poştale în anul 1869, de mandate poştale, plicuri şi alte asemenea efecte poştale.

La noi, pentru prima dată s-au realizat mărci poştale în anul 1858 în Moldova, prima emisiune fiind compusă din valorile 27, 54, 81 şi 108 par. pentru scrisori.

Această emisiune este cunoscută sub numele de „Cap de bour" — stema de atunci a Moldovei. Valoarea poştală cuprinsă într-o goarnă poştală, goarnă ce a rămas apoi drept emblemă a poştei.

Această goarnă poştală se folosea în trecut de către factorii poştali la sosirea într-o comună în vederea distribuirii şi ridicării de corespondenţă.

A urmat apoi punerea în circulaţie de : benzi de ziare în anul 1870, cărţi poştale în anul 1873 şi alte efecte poştale ca : mandate, telegrame, cărţi poştale închise, etc.

Primele mărci „Cap de bour" s-au realizat la Atelia timbrului din Iaşi, apoi la diferite tipografii din ţară şi străinătate, pînă cînd în anul 1872 s-a întemeiat Fabrica de Timbre din Bucureşti. În anul 1948, Poşta Română a pus în circulaţie două mărci poştale (CMPR 1160 şi 1187), prin care a sărbătorit „75 ani" de la întemeierea fabricii de timbre, desenele mărcilor prezentînd clădirea Fabricii de Timbre, valoarea de 7,50 lei fiind imprimată têtе — bêche. În 1972 împlinindu-se 100 de ani s-a emis o nouă marcă poştală (CMPR 3141. Imaginea realizată în policromie, redă clar faza ieşirii unei coli de mărci de sub tipar.

Din nenumăratele emisiuni realizate de Poşta Română şi puse în circulaţie, voi reaminti numai pe cele legate de prima emisiune.

a) La 75 ani de la apariţia emisiunei „Cap de bour", s-a realizat o serie de mărci poştale compusă din 7 valori (CMPR 545 — 551), care aveau ca desene stemele provinciilor şi ţinuturilor, cu excepţia nr. 549 care reprezenta stema ţării la acea dată. În cadrul mărcilor se află încadrată şi goarna poştală.

b) În anul 1958 împlinindu-se 100 de ani, de astă dată au fost emise 8 mărci poştale şi două coliţe. Pe patru dintre mărci sînt redate diferite scene de activitate poştală.

— 35 bani (un muncitor tipărind mărcile din prima emisiune, la o presă de mînă) ;
— 55 bani (o foarfecă tăind mărcile primei emisiuni) ;
— 1,20 lei (surugiu de la 1858 şi în planul doi un poştalion) ;
— 1,30 lei (un poştaş cu o scrisoare în mînă şi un altul sunînd din goarnă).

Celelalte patru mărci (CMPR 1842 — 1845) prezintă desenele mărcilor din prima emisiune. Cele două coliţe, una dantelată şi a doua nedantelată, prezintă în desen marca de 27 par. în pereche tête — bêche).

Înainte de a trece la munca desfăşurată de lucrătorii de poştă, voi face o prezentare despre locurile unde se primeşte, se manipulează şi se efectuează o serie de operaţii poştale, pentru care s-au construit de către stat clădiri speciale, despre care se va comenta în articolul următor.

B. — Clădiri poştale

Înainte de a prezenta noile clădiri de o construcţie modernă, clădiri ce s-au ridicat şi se ridică în continuare în toată ţara, voi aminti despre o primă staţie de poştă ce apare pe mărcile emisiunii, pusă în circulaţie de Poşta Română în anul 1903, emisiune realizată în vederea inaugurării Palatului P.T.T.

1. — Este vorba de emisiunea „Căişori" (CMPR 142 — 149), avînd ca desen o „căruţă de poştă" trasă de patru cai, plecînd de la un releu de poştă. Serie urmată în acelaşi an, de o altă emisiune (CMPR 150 — 156) cunoscută sub numele de „Efigii". Această serie s-a emis cu ocazia inaugurării PALATULUI P.T.T. din Bucureşti. Mărcile prezintă ca desen, noul palat al poştelor şi în partea de jos poştalionul tras de căişori.

2. — După o întrerupere de 25 ani, Palatul poştei reapare în ilustraţia unei cărţi poştale pentru corespondenţă externă, cu text în limba franceză sub ilustraţie „Le palais de la poste".

Piesa face parte dintr-un set de 25 c.p. din anul 1928 — poz. 110 din catalogul de întreguri poştale din anul 1973.

În acest set de c.p., la poz. 117, este prezentată în ilustraţie „Vama poştei" cu text în limba franceză „La douane de la poste".

3. — În anul 1953, Palatul Poştei Centrale apare în ilustraţia unei cărţi poştale, avînd ca marcă fixă noua stemă a ţării (T 2).

Palatul Poştei Centrale este prezentat pe o altă c.p. din anul 1957, de astă dată, marca fixă „stema" este (T 4).

4. — În anul 1958, cu ocazia sărbătoririi a 100 de ani de la prima emisiune de mărci poştale româneşti, localul Poştei Centrale este redat pe plicul emisiunei „Centenarul mărcii poştale româneşti" din faţa căruia pleacă o diligenţă de epocă, folosită de astă dată pentru transportarea de corespondenţă a participanţilor la expoziţia filatelică, corespondenţă pe care s-a aplicat ştampilele expoziţiei.

5. — Palatul Poştei îl vom mai întîlni în ilustraţiile de pe plicurile RECOMANDAT emise de poştă în anii : 1957 (imprimare în variate culori a mărcii fixe „stema T 4", sau a hîrtiei folosite la confecţionarea plicului respectiv) ; în anul 1966 cod 146 ; 1967 cod 15 şi 206 ; 1968 cod 528 ; 1969 cod 199.

6. — Emisiunea „Muzee" din anul 1957, are ca ilustraţie la plicul cu marcă fixă „Muzeul de Artă al R.P.R.", Palatul Poştelor. Acest plic îl întîlnim în peste

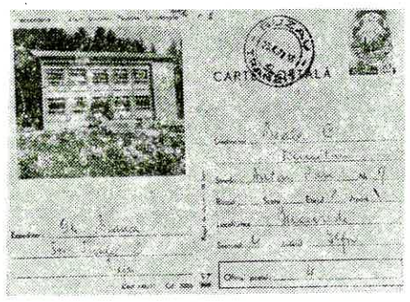

Fig. 1

Fig. 2

12 culori diferite de imprimare şi pe mai multe tipuri de hîrtie în culorile albastru, brun vărgat...

7. — Palatul Poştei Centrale este redat şi în ilustraţia unui plic din emisiunea „porturi populare" din anul 1958, plic ce are ca marcă fixă un costum popular din Ţara Oaşului.

8. — O clădire de poştă, prezentare deosebită, de epocă, apare pe vinieta anexă la marca CMPR 2435/1964, care prezintă un pergament cu desenul unei clădiri de poştă din sec. XIX, iar desenul mărcii prezintă un avion în zbor deasupra unei clădiri de poştă modernă.

9. — În continuare prezentăm clăădiri de Oficii P.T.T.R. ce s-au construit în majoritatea localităţilor din ţară — clădiri moderne, înzestrate cu aparatură corespunzătoare cerinţelor actuale, realizări ale acestei măreţe perioade, a construcţiei socialiste din ţara noastră.

a) Clădiri de Oficii P.T.T.R., prezentate pe cărţi poştale, cum spre exemplu s-au ridicat în următoarele localităţi :

Deva cod 314/1965 ; Predeal cod 248/1966 şi cod 870/1972 ; Făgăraş cod 538/1970 ; Braşov cod 540/1970 şi cod 63/1971 ; Craiova cod 1365/1973 ; etc...

b) Pe plicuri : Predeal cod 177/1969 ; Olăneşti cod 1387/973 şi 0213/1974 ; Paşcani cod 0211/1974 şi 0396/1975 ; Adjud 0212/1974 ; Turda cod 0214/1974 ; Timişu de Sus cod 0215/1974 ; Lugoj cod 0216/74 ; Zalău cod 0212/1975 ; Cîmpulung Muscel cod 0214/1975, cod 0079/1980 şi cod 0079/1981 ; Buzău cod 0309/1975 şi 081/1984 ; Tulcea cod 0172/1977 ; Bucureşti Of. poştal nr. 67 cod 0275/1977 ; Drobeta-Tr. Severin cod 0329/1977 ; Neptun cod 0027/1978 şi cod 0235/1981 ; Tîrgu Jiu cod 0031/1978 ; Avrig cod 0136/1978 ; Ineu — Arad cod 0303/1978 ; Mamaia cod 0190/1979 ; Corbeni cod 0323/1979 ; Brezoi — Vîlcea cod 0076/1980 ; Slatina cod 0225/1981 ; Vişeu de Sus cod 0219/1982 ; Cîmpia Turzii cod 0047/1983 ; Braşov 0226/1983, Scorniceşti cod 074/1984 ; Beiuş cod 0162/1983 ; etc. ....

c) O clădire modernă de oficiu poştal este prezentată pe c.p. cu nr. de cod 646/1971 **(fig. 1).**

10. — Pe lîngă oficii poştale, în ilustraţii a fost prezentată şi clădirea Ministerul Transporturilor şi Telecomunicaţiilor, ca spre exemplu :

a) Pe cărţi poştale : cod 25/1964 ; cod 17/1965...

b) pe plicuri : c-da 670/1963 ; cod 0083/1980...

11. — Alte clădiri ce sînt legate de activitatea lucrătorilor de poştă : poştă :

a) Şcoala superioară P.T.T. din Timişoara ce este prezentată pe un plic cu nr. de cod 0181/1974, plic emis cu ocazia împlinirii a 50 de ani de la absolvirea primei promoţii a acestei şcoli.

b) O altă emisiune priveşte Institutul de cercetări şi proiectări tehnologice în telecomunicaţii 1952—1982, pentru care s-a emis un plic cu nr. de cod 112/1982 avînd inclusă în ilustraţie şi o clădire P.T.T.R.

c) Emisiunea de „ziua mărcii" din anul 1975 (CMPR 3403—3404), prezintă în desenul mărcilor un plan de ansamblu al clădirii tranzitului poştal — Bucureşti, cunoscut ca noul centru de tranzit poştal din Bucureşti.

B. — Activităţi desfăşurate de lucrătorii de poştă

1. — O primă activitate, este colectarea corespondenţei din cutiile poştale instalate în faţa Oficiilor P.T.T.R., a unor instituţii şi întreprinderi, sau în puncte de circulaţie intensă.

Cartea poştală cu nr. de cod 643/1971 **(fig. 2)** prezintă în desenul ilustraţiei un lucrător de poştă care ridică de la o cutie poştală corespondenţa depusă, folosindu-se de un sac colector special, asigurîndu-se astfel securitatea corespondenţei din toate punctele de vedere.

O scenă asemănătoare o întîlnim şi în desenul mărcii (CMPR 3051) din emisiunea uzuală a anului 1971.

Coliţa din emisiunea U.P.U. (CMPR 98/3299) din anul 1974 prezintă de asemenea în ilustraţie, golirea unei cutii poştale, lîngă aceasta aflîndu-se şi maşina cu care se transportă corespondenţa ce se ridică de la cutiile poştale.

2. — O altă activitate desfășurată de lucrătorii de poștă este și cartarea corespondenței.

a) aspecte de la un centru de cartare a corespondenței le întîlnim în ilustrația coliței (CMPR 98/3301) din emisiunea UPU a anului 1974, ilustrația redînd pe centru o bandă transportoare încărcată cu scrisori ce se scurge printre siluetele clădirilor centrului de cartare.

b) O altă scenă redată pe cartea poștală cod 645/1971 **(fig. 2)**, prezintă o bandă rulantă folosită la un centru mecanizat pentru transportarea coletelor poștale.

c) Un plic din setul emis cu ocazia „zilei mărcii" din anul 1977 cod 0276, prezintă în ilustrație „preluarea obiectelor de corespondență în tranzitul poștal bucureștean.

Preluarea coletelor de la mașini în tranzitul poștal București, mai este prezentată și în ilustrația plicului cod 0276/77.

d) Plicul cu nr. de cod 0278/1977, redă în ilustrație prelucrarea semiautomată a obiectelor de mesagerii la tranzitul poștal București.

3. — Legat de munca lucrătorilor de poștă, primirea și cartarea de corespondență, în anul 1956 s-au emis și pus în circulație plicuri ce prezentau în ilustrație munca într-un vagon poștal ; o agenție poștală mobilată ; telefonarea telegramelor la domiciliu. Marca fixă „stema" s-a imprimat în culoarea negru, repetată în albastru, roșu (nuanțe ale acestor culori, pe hîrtie de asemenea de diferite culori.

4. — Efectuarea unor cartări speciale, cum au fost și cele realizate cu ocazia expedierii prin avion a corespondenței de la expoziții cu caracter internațional :

a) La expoziția țărilor balcanice „Balcanfila IX'83 s-au aplicat următoarele ștampile pe cele 3 întreguri ale expoziției :

— RO 72. AN 24 Oradea — București — Oradea 18.12.1983 pe plicul cod 0279/1983 ;

— RO 52. AN 24 Timișoara — București — Timișoara 18.12.1983 pe plicul 280/1983 ;

— RO 102. AN 24 Cluj-Napoca — București 18.12.1983 Cluj-Napoca pe plicul cod 281/1983.

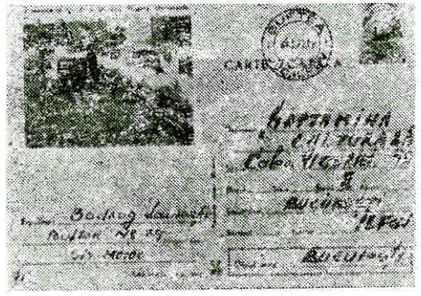

Fig. 3

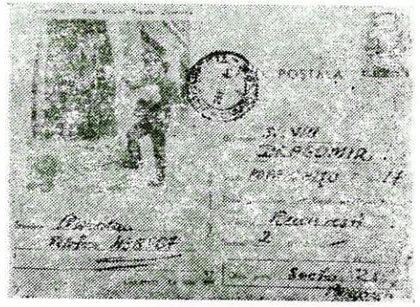

Fig. 4

b) O altă cartare specială s-a făcut cu ocazia expoziției filatelice a țărilor socialiste „Socfilex '83", ștampila avînd textul : SOCFILEX cartare specială de corespondență București-Moscova TU 154 SU 152 București 30.10.1983, la sosire aplicîndu-se : ștampila expoziției, a aeroportului și a Oficiului poștal din Moscova.

5. — Pentru o cît mai perfectă servire a populației în ceea ce privește ajungerea corespondenței la timp la destinație și pentru ca cei în drept să le prii-

mească integral, poșta a emis întreguri prin care a dat indicații clare prin ilustrațiile plicurilor, cum au fost :

a) Recomandări cum trebuie completată adresa destinatarului, înscrise într-un cadru liniar cu mențiunea că pentru municipiul București să fie completată adresa cu denumirea raionului și a oficiului poștal de destinație. Se face mențiunea că orice informații, doritorii le pot obține de la toate unitățile poștale.

Aceste recomandări au fost înscrise pe cartea poștală cu nr. de cod 373/1967 și pe plicurile cu nr. de cod 423/1967.

b) În anul 1975 Poșta Română, creează întreguri în care la adresă pune și CODUL POȘTAL, emițînd totodată și o marcă poștală (CMPR 3357) care popularizează sistemul de CODIFICAȚIE POȘTALĂ. Marca are ca desen un porumbel care ține în cioc o scrisoare pe care se află indicat „codul poștal" al unei localități.

Marca emisă de „ziua mărcii" în anul 1979, prezintă în desenul ei o stație de triere a corespondenței, prin folosirea codului poștal.

6. — O altă activitate, ce este de reținut, este și aceea că prin lucrătorii de poștă se pot face abonamente pentru presă, pe care apoi aceștia o distribuie abonaților. Pentru astfel de operațiuni, Poșta Română a emis întreguri poștale avînd ca text recomandări cum și unde se fac abonamentele respective.

În acest sens dăm cîteva exemple :

a) O c.p. din anul 1955 (30 b. albastru închis) cu următorul text : Citiți și urmăriți revistele agricole de specialitate. Abonamentele se fac la factorii poștali și oficiile poștale ;

b) C.p. din același an (30 b. verde), cu textul : Abonați-vă la ziare și reviste, text încadrat în ilustrația în care este redată și o geantă de corespondență ;

c) C.p. din anul 1960 (30 b. ultramarin închis cu marca fixă „stema" T 6), cu textul : Abonați-vă la ziarele și revistele sovietice. Abonamentele se primesc de către oficiile noastre poștale, factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi și instituții ;

Această carte poștală se repetă cu aceeași valoare, culoare și marcă fixă, dar cu textele inscripționate în poziție verticală și desenul modificat.

d) În anul 1961 apar două c.p. (30 bani), una de culoare albastră și alta roșie, care au ca inscripționări : Procurați-vă cărți comandîndu-le la librăria „CARTEA PRIN POȘTĂ" din București, str. Enei nr. 16. Desenul prezintă momentul cînd un factor poștal avînd bicicletă, înmînează destinatarului cărțile comandate.

O altă c.p. 830 b. maro-roșcat cu marca fixă „stema T 4), c-da 637/1962 — 300.000 ex., prezintă un factor poștal care pe lîngă geanta de corespondență ce o poartă, ține în mîna dreaptă o carte. Ca text în ilustrație are : „Cartea prin poștă" din București str. Enei nr. 16, vă trimite la cerere cartea preferată.

D. — Mijloace folosite pentru transportarea corespondenței

În trecut pentru transportarea călătorilor, precum și a corespondenței, s-au folosit : căruțe de poștă, cunoscute și sub numele de diligențe, olacuri sau poștalioane, mijloace de transport ce au fost prezentate și pe efecte poștale și care ulterior au fost înlocuite cu mijloace moderne de transport.

1. — Desene prezentînd prime mijloace de transport au fost menționate mai sus în emisiunile : Căișorii, Efigii sau cu ocazia aniversării a 100 de ani de la prima marcă românească.

Ulterior, Poșta Română a redat asemenea mijloace de transport și pe întreguri poștale cum sînt :

a) Pe plicul cu nr. de cod 0316/1979 este prezentată o diligență în fața unei stații de poștă, lîngă care se află mai mulți călători și un olăcar călare ;

b) O diligență este prezentată și în ilustrația plicului cu nr. de cod 0138/1984.

Mijloace asemănătoare de transport au fost prezentate în emisiunile realizate de „ziua mărcii", cum sînt :

c) Pe vinieta anexă la marca (CMPR 2647/1966) se află redat un aspect poştal de odinioară : o diligenţă îndreptîndu-se spre o staţie de poştă, totul încadrat într-un vechi peisaj arhitectonic românesc ;

d) Desenul mărcii (CMPR 2730/1967), prezintă ilustrativ „Trecerea Buzăului", o reproducere după o litografie a pictorului francez Denis-Auguste-Maria Raffet ;

e) Macheta grafică a mărcii CMPR 2994 din anul 1970, s-a realizat după tabloul pictorului Emil Völkers „Poştalion iarna", iar ca desen pe vinieta anexată, o marcă din emisiunea a II-a Cap de bour ;

f) O diligenţă în prim plan, şi alte mijloace moderne de transport, sînt prezentate pe vinieta emisă în anul 1933, cu ocazia distribuirii cărţii „75 de ani de la introducerea primului timbru poştal românesc" ;

Nu au fost omişi nici acei care au condus vechile mijloace poştale de transport, ei fiind prezentaţi pe următoarele efecte poştale :

— „Surugii" o reproducere după tabloul pictorului Szatmary, prezentare pe marca poştală din anul 1962 (CMPR 2207) ;

— Un alt „surugiu" este reprodus pe marca poştală CMPR 3249 din anul 1973.

Un ultim întreg poştal prezentînd un mijloc de transport poştal din trecut, este cel emis în anul 1984 cod 0138 care are în ilustraţie un poştalion reprodus după macheta celui care a circulat în anul 1958, cu ocazia centenarului mărcii poştale româneşti.

2. — În anul 1944, s-a pus în circulaţie seria de mărci poştale „Asistenţa P.T.T.", compusă din 4 valori (CMPR 843 — 846) şi 2 coliţe (CMPR 18 şi 19), emisiunea ce a fost supratipărită în acelaşi an. Milesimile 1744—1944 se referă la comemorarea a 200 de ani de la înfiinţarea în Principate a curselor regulate de olacuri şi poştalioane, care transportau poşta în interior. Taxa pentru trimiterile poştale era plătită cu numerar, neexistînd la acea dată, mărci poştale.

Redau în continuare şi subiectele prezentate pe mărci, subiecte ce sînt legate de activităţi poştale :

— Un motociclist, avînd în dreapta un autocamion poştal (CMPR 843) ;

— poştalion tras de 8 cai (CMPR 844) ;

— Un car roman cu doi cai, în fugă (CMPR 845) ;

— Un poştaş călare (CMPR 846).

3. — Mijloace moderne de transport sînt prezentate pe următoarele efecte poştale :

a) Cu ocazia aniversării a 100 ani de „Poştă Ambulantă — Feroviară în România", în anul 1975, s-au realizat şi pus în circulaţie două plicuri, care prezintă în ilustraţii următoarele subiecte :

— Un vagon poştal modern pe patru osii şi în faţa acestuia două electrocare încărcate cu colete poştale cod 0392/1975 ;

— garnitură cu primul vagon de poştă ambulantă care a circulat pe linia Bucureşti — Iţcani cod 0393/1975.

De reţinut că pentru acest eveniment, Filiala AFR Bucureşti a realizat un plic omagial, care a circulat pe distanţa Bucureşti — Iţcani, aplicîndu-se pe acest plic o ştampilă comemorativă.

b) Ilustraţia plicului cod 0277/1977, prezintă o scenă de încărcare a vagoanelor poştale în tranzit poştal prin Bucureşti, în ilustraţie fiind prezentat şi un electrocar ;

c) De ziua mărcii poştale româneşti din anul 1982 plicul cu nr. de cod 0300/1982 prezintă în ilustraţie diferite mijloace de transportare a corespondenţei ;

d) Diferite mijloace de transport sînt prezentate şi pe plicul cu număr de cod 0165/ 1983, emis cu ocazia „Anului mondial al comunicaţiilor" ;

e) Cu ocazia simpozionului naţional de telecomunicaţii ce s-a ţinut la Piteşti în perioada 24 — 26 oct. 1984, Poşta Română a emis două plicuri, pe cel cu nr. de cod 0206/1984, clădirea D.J.P.Tc. Argeş ;

f) Seria de mărci uzuale din anul 1967, prezintă mai multe aspecte din transporturi :

— Un vagon poştal (CMPR 2737) ;

— Un electrocar poştal (CMPR 2740) ;

— O autoutilitară poştală (CMPR 2747) ;

— Un teimprimator şi harta lumii (CMPR 2753).

g) O marcă poştală din seria PORTO a anului 1974 cu valoare de 1 leu — culoarea portocaliu, are ca desen pe marca din partea stîngă imaginea unui Oficiu PTTR, iar în partea dreaptă un autovehicul poştal şi emblema poştei ;

h) Diferite mijloace de transport sînt prezentate şi în cadrul desenelor de pe mărcile puse în circulaţie în anul 1949, emisiune dantelată şi nedantelată CMPR 1253 — 1254 ;

i) La împlinirea a 100 de la înfiinţarea U.P.U., Poşta Română a emis o serie de 6 mărci poştale, cu următoarele subiecte : O şalupă poştală CMPR 3293 ; un vagon poştal CMPR 3294 ; un avion poştal CMPR 3295 ; poşta la sate CMPR 3296 ; poşta în mediul urban CMPR 3297 ; un cerc de pionieri filatelişti CMPR 3298 ; Coliţa CMPR 99 nedantelată a acestei emisiuni redă în jurul desenului mărcii, diferite mijloace de transportare a corespondenţei ;

E. — Distribuirea corespondenţei

Aspecte despre această activitate, sînt prezentate atît pe mărci cît şi pe întreguri poştale, dintre care voi prezenta pe cele mai caracteristice :

1. — La marca emisă în anul 1965 de „ziua mărcii" (CMPR nr. 2551), vinieta anexată prezintă un poştaş din trecut călare ;

2. — Un poştaş, prins în ilustraţie, în timp ce distribuie corespondenţa, a fost prezentat în desenul coliţei emisă în anul 1980 cu ocazia zilei mărcii poştale româneşti ;

3. — Seria din anul 1982 „ziua mărcii", prezintă de asemenea scene din distribuirea corespondenţei :

— Pe marca de 1 leu, apare în prim plan o poştăriţă avînd geanta plină cu corespondenţă şi presă, prinsă în desen în momentul cînd introduce o scrisoare într-una din cutiile poştale ale unui imobil, desen ce are pe plan secundar conturul unui Oficiu PTTR ;

— Pe valoarea de 2 lei, apare în plin plan, un factor poştal, de asemenea avînd geanta încărcată cu corespondenţă şi presă. Acesta are în mîna dreaptă două plicuri, iar cu cealaltă conduce o bicicletă. Pe fundalul mărcii este redat un factor poştal care iese cu geanta de corespondenţă dintr-un Oficiu PTTR.

4. — Emisiunea PORTO din anul 1950 (CMPR P 112-119), are ca desen pe marcă o factoriţă purtînd o geantă plină cu corespondenţă, emisiune ce s-a supratipărit în anul 1952 cu noi valori poştale (CMPR P 120-125) ;

5. — Un factor poştal distribuind corespondenţa este prezentat şi pe marca CMPR 929 şi 930 din emisiunea „Munca PTT" din anul 1945.

6. — Marca din emisiunea uzuală a anului 1971 CMPR 3052, de asemenea prezintă în desen un poştaş purtînd o geantă de transportarea corespondenţei şi distribuirea ei.

7. — Poşta Sălajului, în emisiunea realizată în anul 1945, prezintă subiecte legate de munca lucrătorilor de poştă. Astfel pe mărcile cu valori de 50 f. şi 1 P. apare un factor poştal în costum naţional local, iar pe cea cu valoarea de 2 P. o căruţă poştală.

8. Scene din munca de poştă, telegraf, telefon şi transporturi rutiere, au fost incluse şi în desenul mărcii poştale CMPR 1222 din emisiunea „Munca în Comunicaţii" din anul 1948.

9. — O scenă de înmînarea corespondenţei direct destinatarului o prezintă ilustraţia de pe c.p. cod 644/1971 **(fig. 3)**.

10. — În anul 1977 de „ziua mărcii", an cînd s-au sărbătorit 100 de ani de la proclamarea independenţei de stat a României, Poşta Română a pus în circulaţie o marcă poştală cu valoarea de 2,10 + 1,90 lei realizată în patru culori, care are ca desen o stampă de epocă, ce reprezintă poşta de campanie — un ostaş călare prezentînd o scrisoare unui ofiţer.

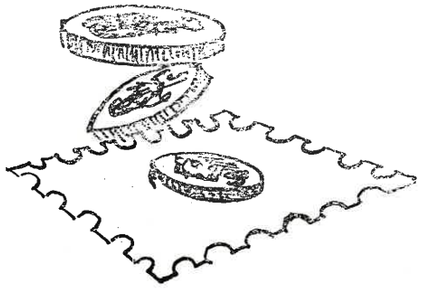

„Jus monetae" în Țările Române Muntenia și Moldova de la întemeiere pînă la 1867

Raportat la existența multimilenară a poporului nostru pe acest pămînt, intervalul de cca. 30 de ani dintre întemeierea Țării Românești prin Marele Basarab I (c. 1310—1352) și a Moldovei prin Dragoș (c. 1352—1353) — Bogdan (1359—1365), ne duce la concluzia că cele două țări locuite de români s-au format simultan din cauze asemănătoare și și-au dobîndit independența concomitent.

Instituția monedei, ca act de sine stătător, act care exprimă în primul rînd independența politică, economică și socială a țării, s-a creat de asemenea, concomitent la un interval de numai cîțiva ani — 1365—1370 în Țara Românească sub Vladislav I Vlaicu (1364—c. 1377) și circa 1377 în Țara Mușatinilor, Moldova, sub Petru I al Mușatei (1375—c. 1391).

Organizarea Instituției baterii monedei în cele două Țări Românești, prezintă unele caracteristici care arată evoluția spre perfecționare a acesteia ca reprezentantă autentică în conducerea și dezvoltarea treburilor economice interne și externe, punînd o amprentă deosebită pe independența și suveranitatea țării.

Principalele caracteristici le vom analiza în cele ce urmează :

1) Din punct de vedere al sistemului monetar.

Pentru monedele bătute în Muntenia și Moldova, domnitorii români au adoptat sisteme ale altor țări. În Muntenia, monedele lui Vlaicu Vodă (monede din argint) se încadrau în sistemul ducaților de origine venețiană bătuți în anul 1202. În Moldova, monedele lui Petru I Mușat bătute tot din argint s-au încadrat în sistemul groșilor, care circulau în Boemia și Polonia.

Ca greutate, monedele voievodului moldovean erau apropiate de monedele voievodului muntean.

Deci și de aici se poate trage concluzia că dezvoltarea economică, nevoile de schimb, comerțul, preocupările populației erau identice sau aproape identice în cele două țări românești.

Politica monetaară — pentru că se poate vorbi de o politică în acest domeniu în ambele țări — a fost dusă de voievozii noștri Vladislav I — Vlaicu și Petru I, precum și de urmașii lor, cu abilitate, în sensul că înscriind unitățile monetare emise de ei în dimensiunile și ponderile corelative cu emisiunile celorlalte țări și mai ales cu cele vecine, aceștia au putut să proiecteze monedele celor două principate pe orbita circulației monetare internaționale, găsindu-le un loc potrivit cu interesele politice, economice și sociale ale lor. De altfel creerea Instituției baterii monedei de către cei doi voievozi români a îmbogățit sistemul bănesc circulatoriu internațional, a înlesnit schimburile comerciale interne și externe, a pus la îndemîna lumii Europei de răsărit și centrale un nou mijloc de plată și de schimb pentru rezolvarea problemelor economice și politice.

Probabil că în măsura în care cei doi voievozi ar fi creat un sistem monetar diferit de cel al țărilor europene, recunoscut și vehiculat în acea vreme, în afacerile comerciale, mai ales de negustori, exista riscul unor greutăți în relațiile de schimb, sau poate neîncrederea într-o monedă nouă, necunoscută sau poate chiar boicotarea circulației monetare a

țărilor românești — de către suveranii și autoritățile țărilor vecine sau nevecine care nu vedeau cu ochi buni independența și suveranitatea poporului nostru.

2) Din punct de vedere al emitentului.

În faza de început și pînă pe la mijlocul veacului al 15-lea, legendele monedelor arătau că emitentul este domnul, voievodul (șeful statului), care are și calitatea de proprietar al monedelor emise. Astfel, pe monedele emise sub domnia lui Vlaicu Vodă citim : „Moneta Ladislai Waiwode Trans" adică : „moneda lui Vladislav, voievodul transalpin".

De asemenea, pe monedele emise de Radu I (c.1387—c.1383) citim : „Moneta Radoli Waiwode", adică : „moneda lui Radu Voievodul".

În Moldova, Alexandrul cel Bun (1400—1432) — voievod cu o bogată activitate monetară (a bătut nu mai puțin de 6 serii monetare) a scris pe legendă : „Mone Alexandri WD. Moldaviensis" adică : „moneda lui Alexandru voievodul țării moldovenești". Același mod de a se indica emitentul în persoana șefului statului urmează și la ceilalți voievozi pînă la Petru Aron (1451—1452 ; 1454—1455 ; 1455—1457) pe ale cărui monede apare scris pentru prima dată în istoria Instituției baterii monedei românești : „Petrus Voivoda" „Moneta Moldavia", adică „moneda țării Moldovei". Această inscripție conduce la concluzia că ideea voievodului a fost aceia de a afirma țara pe care o conducea, în special independența acesteia. În aceste puține cuvinte, voievodul român scoate în relief faptul că Instituția baterii monedei nu este proprietatea lui personală, ci a țării care este veșnică, ridicînd pe o treaptă superioară drepturile țării, dînd un valoros exemplu și urmașilor lui la domnie.

Astfel Ștefan cel Mare (1457—1504) redactează pe aversul monedelor bătute de el : „Moneta Moldavie", iar pe revers : „Stefanus Voievoda".

Este de exemplificat în acest sens domnitorul Ion Vodă cel Viteaz (1572—1574) care pe moneda bătută de el din alamă, numită „aceea", a scris cu litere chirilice „Akce ghereghie Moldovei" adică „aceea din monetăria Moldovei", voievodul exprimîndu-și atitudinea ostilă față de turci și în materie monetară.

Semnalăm cu această ocazie că este pentru prima dată cînd pe monede se scrie cu redactarea în limba română, ceea ce constituie un eveniment important în istoria țărilor românești, datorat Instituției baterii monedei. Se anunță biruința scrisului românesc, eveniment continuat de Ștefan Răzvan (24 aprilie 1595 — c.25 august 1595).

Despot Vodă, (1561—1563), de asemenea emite o monedă din argint numită „Ort" — monedă nouă în istoria Moldovei — pe a cărei legendă a scris astfel : „Moneta Nova Moldavi" adică moneda nouă a Moldovei.

3) Din punct de vedere al reformelor monetare.

Sîntem în perioada de apogeu a imperiului otoman, cînd turcii introduc pe piață o nouă monedă din argint numită „aspru", care pătrunde adînc în centrele comerciale din afara imperiului, bineînțeles și în Țările Române. În fața acestei situații și potrivit cu interesele economice ale țării, domnii români adoptă o nouă politică monetară, efectuînd reforme bănești.

Astfel, Petru Aron în cea de a treia domnie (1455—1477) bate piese mai mici, dar dintr-un argint mai bun, cu scopul de a combate influența nefastă a asprului turcesc, iar pe de altă parte să fie accesibilă marii clase țărănești, micilor producători meșteșugari și negustorilor moldoveni. Reforma a urmărit crearea unei monede aproape identice cu asprul turcilor, care să faciliteze schimburile economice, mai ales că în acest timp negustorii moldoveni călătoreau cu corăbiile pe care făceau comerț în porturile otomane pe baza unui privilegiu comercial obținut de la Mahomed al II-lea Cuceritorul.

Un alt exemplu de reformă monetară îl oferă Alexandru Lăpușneanu (1552—1561 ; 1564—1568) care în anul 1558 modifică sistemul monetar în Moldova datorită însemnatelor relații de comerț pe care Moldova le avea cu Transilvania. Astfel susnumitul voievod adoptă o nouă politică monetară, în sensul schimbării sistemului bănesc din acel al groșilor în cel al dinarilor ungurești, cu scopul de a unifica monedele care circulau pe cele două versante ale Carpaților, pentru înlesnirea afacerilor comerciale. Se bat de această dată monede din argint numite dinari.

Monede din vremea domnitorilor : Vladislav (Vlaicu) ; Petru Mușat ; Ion Vodă cel Viteaz ;

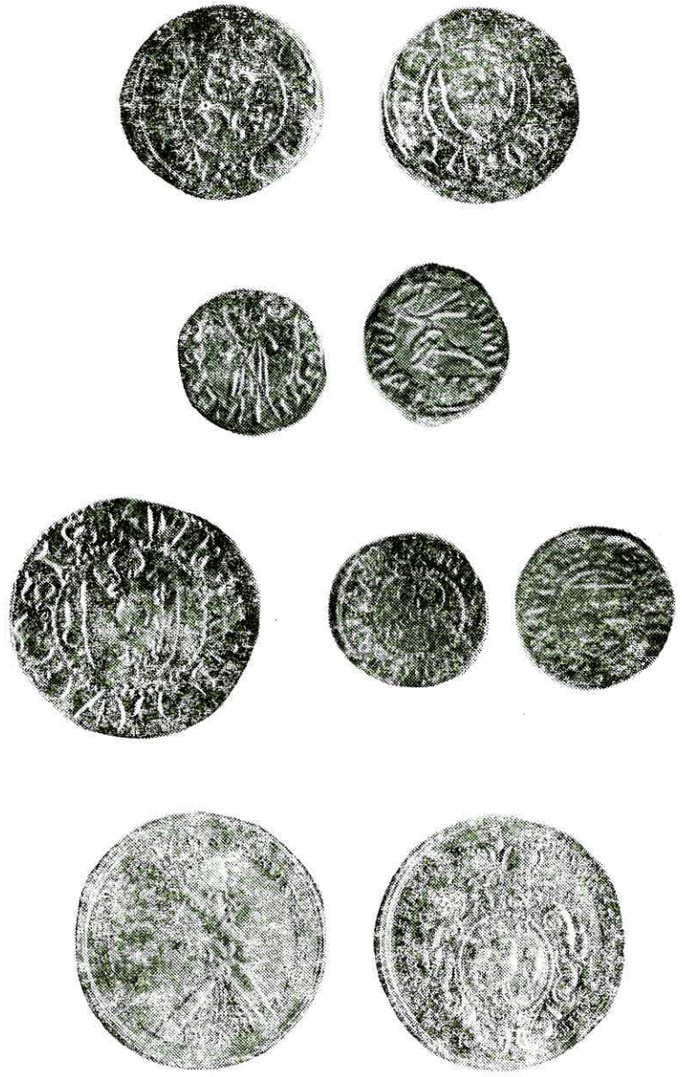

Mircea cel Bătrîn ; Alexandru cel Bun ; Ștefan cel Mare ; C. Brîncoveanu.

4) Din punct de vedere al monedelor emise de domnii asociați

După cum se cunoaște, de la întemeierea țărilor românești și pînă la 1529, sub Radu de la Afumați (1525—1529) în Muntenia și 1538 sub Petru Rareș în Moldova se întinde epoca electivității hereditare, adică domnii sînt aleși din os domnesc. După această dată domnii sînt numiți de turci.

În perioada electivității hereditare, au existat domnii asociate, tronul țării fiind ocupat concomitent de doi frați sau de către tatăl și fiul (ex. Vladislav I cu fratele său Radu I, Dan I (c.1383—1386) și fratele său Mircea cel Bătrîn (1386—1418), Mircea cel Bătrîn și fiul său Mihail I (1418—1420), Iliaș I (1432—1433; 1435—1436; 1436—1442) și fratele său Ștefan II (1433—1435; 1436—1442; 1442—1447) etc.

Acești domni asociați la domnie au bătut și pus în circulație monede, pe baza „jus monetae".

Pe aversul și reversul monedelor respective apare numele fiecărui voievod în legendă, însemnele heraldice rămînînd neschimbate.

*
* *

Dreptul de a bate monedă, acest „jus monetae" nu a fost contestat nici în perioadele în care cele două principate române cădeau vremelnic sub suzeranitate străină, după cum ne dovedesc documentele istorice. Astfel, domnitorul român a fost autorizat de Poarta otomană să plătească tributul și în „bani buni românești", încă de pe vremea lui Petru Aron, după închinarea de la Vaslui (1456). Acest fapt dovedește că moneda bătută de voievozii țărilor române era recunoscută ca atare în rîndul monedelor bătute de alte țări, care circulau pe piața internațională.

Un alt exemplu îl oferă Sigismund I (1506—1548) regele Poloniei care, la propunerea mareșalului Stanislav Schadez, de a interzice voievodului român Bogdan al III-lea (1504—1517) de a mai bate monedă, sub motiv că monedele Moldovei concurează pe cele poloneze, acesta îi răspunde: „Nu avem cădere la o astfel de interzicere, deoarece este bunul drept al voievodului să bată monedă pentru nevoile țării sale".

Exercitarea dreptului de a bate monedă în Principatele române a continuat pînă sub Brîncoveanu Constantin (1688—1714) în Muntenia și Dabija Eustratie (1661—1665) în Moldova, după care cele două Principate cad sub suzeranitate turcească. Din anii 1716 în Țara Românească, și 1711 în Moldova, începe epoca fanariotă cînd nu se bate monedă românească. Acest neajuns este însoțit și de altul și anume inundarea piețelor românești cu monede străine și în special turcești — și bune și false —, care produc haos și anarhie monetară.

Circulau la un moment dat în mod simultan monede austriece, monede turcești, monede franceze, monede englezești, italienești, monede de toate proveniențele, cu curs sau fără curs, demonetizate sau false. După enumerările făcute de numismați a rezultat că pe teritoriul celor două principate au circulat concomitent peste 80 de monede aparținînd diferitelor sisteme monetare străine.

Începînd din această perioadă și pînă în 1867, au fost o serie de încercări de a se bate monedă, însă acestea nu au dat rezultatele scontate.

O astfel de încercare pentru remedierea parțială a greutăților de schimb a fost făcută în timpul războiului ruso-turc 1768—1774, cînd s-a simțit nevoia unei monede divizionate și s-au bătut monede din aramă de: 1 para = 3 denghi și 2 parale = 3 kopeici. Monedele poartă stemele celor două țări românești. Au intrat în istorie sub denumirea de monedele de la Sadagura. Se poate considera că aceste monede constituie un prim pas spre unificarea monetară în cele două principate.

Au mai fost și alte încercări de a se pune ordine în disciplina monetară.

Regulamentul Organic prevedea unificarea cursurilor monetare în ambele Principate avînd ca etalon aurul, evaluarea făcîndu-se în lei de calcul. Cu această ocazie se instituia unitatea monetară în cele două principate.

În perioada 1834—1848, Mihai Sturza și Alexandru Ghica (1834—1842) introduc greutățile pentru cîntărirea monedelor din aur și argint în scopul evitării falsurilor și a tăieturilor.

În prima jumătate a anului 1848 domnul muntean Gh. Bibescu introduce cursul unic al monedelor.

S-a inițiat și baterea de monedă de către Barbu Știrbei (1849—1853) în Muntenia și Mihai Sturza (1834—1849) în Moldova, însă condițiile politice și economice nefiind coapte aceștia nu au izbutit.

Toate aceste încercări, deși s-au realizat numai ca tentative de a stăvili anarhia monetară existentă pe piața țărilor române, totuși au ținut treză ideea renașterii dreptului de a bate monedă, au ținut aprinsă făclia Instituției acestui drept.

Unirea Țărilor Române în 1859 oferă o piață internă mai mare în cadrul unui stat mai bine organizat. Noi relații economice capitaliste care începuseră să se dezvolte pe fondul unei economii feudale în destrămare, pun și problema monetară pe baze noi.

Domnitorul Cuza crezînd că a sosit timpul să rezolve și această problemă, ia măsuri pentru adoptarea unui sistem monetar național.

Începe lupta pentru monedă, pentru a pune în aplicare acel „Jus monetae" ce din vremi bătrîne această țară l-a avut.

Vasile Boerescu aduce, în iunie, 1859, problema monedei naționale în discuția Adunării Legiuitoare din București. În luna noiembrie — același an — Consiliul de Miniștri aprobă sistemul zecimal pentru monede. Se propune ca unitatea monetară „romanatul" — cu submultiplii: decima și centima (a 10-a și respectiv a 100-a parte dintr-un romanat).

Proiectele dezbătute în timpul domniei lui Cuza Vodă, legate de baterea monedei naționale, nu au fost realizate.

Lupta însă a continuat cu mai multă îndîrjire, deși în proiectul de firman prin care se recunoaște în 1866 Suirea pe tron a prințului Carol, Poarta Otomană a consemnat: „ca și în trecut Principatele Unite nu vor conferi decorațiuni și nu vor bate monedă".

Politica guvernului român în problema Instituției baterii monedei naționale, se sprijinea pe faptul că aceasta era o chestiune internă în deplină concordanță cu Tratatul de la Paris — 1856 — care la art. 22 prevedea deplina libertate a Principatelor în afacerile lor interne, în comerț, administrație, etc.

În această perioadă forța turcească era în declin, fapt ce s-a reflectat în ezitările și concesiile ce au urmat.

Într-o nouă formă de redactare a firmanului Poarta este de acord ca Principatele să bată monedă, dar aceasta să poarte pe una din fețe sigiliul turcesc. Guvernul român acceptă propunerea turcilor dar le solicită ca semnul respectiv să fie aplicat numai pe monede de argint și de aur, și nu pe monede de aramă, cerință pe care turcii o acceptă.

Imediat au început lucrările pregătitoare pentru înființarea sistemului monetar al României. Proiectul de lege a fost depus în Parlament, discutat și apoi adoptat de Adunarea Deputaților la 29.III/10.IV.1867 cu 68 voturi pentru și 6 contra.

La 1/13 ianuarie 1868, Legea pentru înființarea unui nou sistem monetar și pentru fabricarea monedelor naționale, intră în vigoare.

La început s-au bătut numai monede de aramă, de 1, 2, 5 și 10 bani. În 1870 se bat monede de 1 leu iar în 1872 de 2 lei, ambele din argint. Turcii protestează dar sînt puși în fața unui fapt împlinit.

*
* *

Legea monetară din anul 1868 a creat o bază juridică Instituției dreptului de a bate monedă în România, pe care istoria poporului român o evidențiază ca un eveniment de mare importanță pe plan național.

„Jus monetae" în România capătă cu această ocazie noi dimensiuni ca expresie a unor adînci transformări petrecute pe teritoriul țării noastre într-o epocă de îndelungate frămîntări politice, economice și sociale.

Aurică Smaranda

Taxe suplimentare de contribuție la diverse fonduri

Pe parcursul a trei decenii s-a recurs la perceperea de taxe suplimentare realizate prin punerea în circulație a unor emisiuni, pentru procurarea de fonduri necesare sprijinirii acțiunilor de interes social sau ajutorării unor categorii sociale, realizate prin punerea în circulație a unor emisiuni.

Deși cu caracter tranzitoriu apariția acestor taxe a fost impusă de la caz la caz, în contextul de moment.

Pentru a putea cuprinde toate aceste emisiuni se propune denumirea de „taxe suplimentare de contribuție" (deși această denumire este complicată și ar putea genera confuzii cu „taxele de plată"). Orice altă sugestie mai inspirată va fi însă bine venită.

Taxele suplimentare românești de contribuție cu formula diverse fonduri cuprind : timbrele de ajutor, de asistență socială, de asistență medicală, timbrele pentru fondul aviației, timbrele pentru cultură, timbrele statistice, într-o măsură timbrele judiciare.

Schema alăturată arată locul aparte pe care-l ocupă taxele suplimentare față de taxele poștale și cele fiscale și exemplifică relațiile multiple dintre sferele acestora.

Taxele suplimentare de contribuție la diverse fonduri :

— evident nu sînt taxe poștale pentru că (deși obligatorii unele) nu puteau înlocui mărcile poștale de francare ; acesta este de altfel argumentul clasic de dezavuare a lor (pentru același raționament nu sînt însă nici timbre fiscale) ;

— nu poartă inscripția „Poșta" (al doilea argument major de dezavuare), dar există excepții atît pentru timbrele suplimentare, cît și pentru cele poștale, bine cunoscute de filateliști ;

— nu sînt supra-taxe pentru că nu se aplicau în depășirea prevederilor obișnuite poștale (sau fiscale) ; și totuși uneori aveau caracterul unei suprataxări, în seriile mixte (poștale și de contribuție) ;

— nu sînt timbre poștal-fiscale (acestea fiind mărci cu uzaj dublu poștal sau fiscal, după nevoie, sau timbre fiscale utilizate oficial și temporar și poștal) ;

— nu sînt „taxe de plată", chiar dacă există și unele emisiuni „Porto" ;

— deasemenea, nu trebuie confundate cu timbrele ocazionale de contribuție (de sprijin, de propagandă ș.a.m.d.) întrucît spre deosebire de acestea, taxele suplimentare au avut cel puțin pentru o perioadă un caracter obligatoriu și o relație cu unele emisiuni poștale.

După cum se observă, în privința taxelor de contribuție, este mai ușor să spunem ce nu sînt (pentru că ceea ce nu sînt este clar) decît ceea ce sînt (pentru că aceasta trebuie demonstrat).

Confuzia domnește și în multe cărți, cataloage și reviste de specialitate în care apar greșit denumite „suprataxe" și clasificate confuz și complet eronat, fie ca taxe poștale (unele „Franco" sau „Porto") fie ca taxe poștale.

Fac oare parte sau nu din filatelie ?

Întrebarea poate părea surprinzătoare la prima vedere, chiar pentru cunoscători, pentru că unele emisiuni sînt unanim acceptate de filateliști, pe cînd altele similare din toate punctele de vedere) sînt respinse.

Nu vom putea da un răspuns clar și nu le vom înțelege dacă nu vom rememora maniera în care au apărut și au evoluat.

Inițial au apărut emisiuni poștale „Franco" : (cinci emisiuni de binefacere în 1906—1907) cu suprataxă pentru diverse fonduri (această suprataxă nefiind menționată pe mărci, a dat probabil naștere la încurcături, confuzii și posibilitatea de sustrageri, motiv pentru care s-a și renunțat la ea).

Ele pot fi considerate ca precursoare atît pentru „timbrele de ajutor, (cu care au o filiațiune directă în utilizarea modelelor), dar spre deosebire de ele au apărut în timp de pace, cît și pentru „timbrele de asistență".

Datorită menționării suprataxei, (deși ideativ sînt precursoare și deși sînt emisiuni mixte poștale și de contribuție) ele se clasifică totuși între emisiunile poștale.

Au apărut apoi taxe suplimentare de contribuție, separate de emisiunile poștale din următoarele considerente :

— exista posibilitatea unei contabilizări mai clare ;

— taxa suplimentară a avut un caracter relativ fix, pe cînd valorile mărcilor poștale erau diferite și variabile în timp ;

— nu s-ar fi putut suprataxa coerent toate valorile emisiunilor poștale ;

— separarea emisiunilor poștale de cele de contribuție a permis extinderea profitabilă și asupra altor sfere (taxe fiscale, mostre de marfă, bilete de spectacole, chitanțe, afișe, reclame, etc.).

Atunci cînd nu a fost posibilă sau rentabilă emiterea de timbre pentru taxe suplimentare s-a recurs la supratipărire pe mărci poștale (și numai excepțional pe timbre fiscale), formînd emisiunile mixte.

Timbrele de ajutor au apărut numai în timp de război, dar au circulat pînă la epuizare și în timp de pace.

În timpul primului război mondial au apărut următoarele emisiuni : „Franco"

— precursori facultativi — două serii (1914 — timbru de ajutor pentru mobilizați și 1915 — t.d.a.pt. ardeleni) ;

— două serii mixte (1915 și 1918) ;

— patru serii de contribuție (1916, 1917, 1918 și supratipar 1918) ;

„Porto" — opt emisiuni (1915, 1915, 1916, 1917, 1918, 1918, 1918 și 1921).

Dintre acestea, două serii nu au circulat (1917 și 1918).

În timpul celui de al doilea război mondial (1940) au mai apărut trei timbre de ajutor (neobligatorii) din care unul nu a circulat.

Timbrele de asistență socială (trei emisiuni „franco" și tot atîtea „porto") au circulat după primul război mondial timp de un deceniu.

Timbrele I.O.V.R. au circulat circa doi ani după cel de-al doilea război mondial.

Timbrele pentru asistența medicală a tuberculoșilor neemise direct de poștă cuprind trei emisiuni „franco" :

— 1913 precursori

— 1928 — 1936 — două serii

— în 1932 apare seria mixtă poștală și de contribuție (cu suprataxă) în folosul Sanatoriului P.T.T.

Timbrele pentru fondul aviației cuprind :

— opt emisiuni „franco"

— o emisiune „porto"

— și două emisiuni mixte în 1940.

Timbrele pentru cultură cu o emisiune „franco", una „porto" și una mixtă (1944 Rădășeni).

Timbrele statistice : cinci emisiuni „franco" (au cea mai îndelungată perioadă de circulație — din 1920 pînă în 1946 !).

Timbrele judiciare s-au folosit pentru trimiterea prin poștă de documente judiciare la taxele poștale ale anilor 1930 — 1940 adăugîndu-se și taxa judiciară.

Axul principal al taxelor suplimentare îl constituie timbrele de ajutor, de asistență socială și ale Fondului aviației, care s-au succedat și substituit în această ordine din 1914 și pînă în 1948 (34 de ani !).

Seriile mixte poștale și de contribuție arată strînsa relație dintre taxele poștale și cele suplimentare, și implicit fac dovada apartenenței lor la filatelie.

Dealtfel, strînsa relație dintre serii de contribuție și mărcile poștale au făcut ca, în cataloagele și albumele mai vechi, ele să fie trecute cronologic între mărcile poștale ; defalcarea taxelor de contribuție de cele poștale fiind o optică relativ recentă.

În esență, acestor timbre le este discutată apartenența la filatelie, pentru mai multe motive, pe care le vom respinge cu argumente **filatelice.**

1. Nu au fost emise cu intenția unei utilizări poștale.

2. Nu poartă toate inscripția „Poșta".
   Dar deși mărcile uzuale din 1934 sînt fără inscripția „Poșta" s-ar putea susține că ele nu fac parte din filatelie ?

3. Nu poartă toate denumirea țării.
   Dar emisiunile „Cap de bour" sau „Principatele Unite" poartă oare denumirea țării ?

4. Nu toate au circulat prin poștă.

Dar există mărci poștale care nu au circulat niciodată (Cuza 1864 ; Ferdinand 1917 — Moscova ; valorile mari din emisiunile Cluj — Oradea 1919 și cu toate

acestea nimeni nu le refuză apartenența filatelică.

Apoi trebuie menționat că existau baremuri minimale pentru taxarea suplimentară, dar oricine dorea putea utiliza facultativ o valoare mai mare și așa se explică exemplarele autentic circulate din timbrele cu valori mari pentru uz fiscal.

Apare deci evident modul în care au fost privite taxele suplimentare de contribuție.

În consecință, filatelia ar trebui să cuprindă în totalitate „taxele suplimentare de contribuție la diverse fonduri, dar într-un capitol separat.

Trebuie recunoscut ca fiind de interes filatelic și colecționate și acelea cu așa zis uz fiscal, pentru că și acestea fac parte din seriile respective. De altfel, circularea efectivă prin poștă, a celor mai multe dintre ele vădește chiar optica contemporană asupra lor.

Deși timbrele pentru suplimentare derivă direct din mărcile poștale, ele nu au beneficiat, din păcate, suficient de atenția și interesul cercetătorilor și filateliștilor, și de aceea nu sînt bine cunoscute și apreciate.

Problemele taxelor suplimentare nu sînt complet elucidate, unele rămînînd în continuare de lămurit.

Traian Ataman

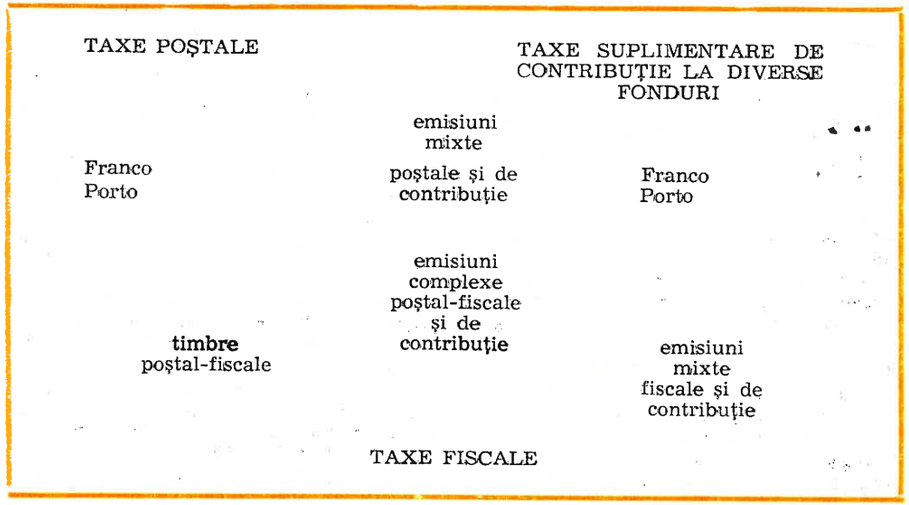

BIBLIOGRAFIE

BOEHM-RENEI Gh. — Mărcile taxă de plată românești din perioada 1911—1930. — Filatelia 1965, nr. 1, și nr. 8.

CUTLIC T. — Emisiunile cu caracter special. — Filatelia 1969, nr. 3, p. 13.

C.M.P.R. 1974 — pg. 165—168 ; 174—189 ; 208—209 ; 212 ; 451 — 468.

SAPIRA M., LAZĂR I. — Studii pe coli al emisiunii „Taxa de plată" Timbrul aviației 1931. Filatelia 1979, nr. 9, pag. 4—5 și 15.

ATAMAN T. — Asistența socială 1920—1929. Filatelia 1983, nr. 7, pag. 2—3.

FRÉDÉRIC CHOPIN

Știm cu toții importanța care se acordă de către filateliști „erorilor", care au dat acestei mișcări o nouă dimensiune. Sub genericul „ancorări filatelice", ne-am propus să reliefăm și o altă latură mai puțin cercetată a filateliei, și anume valoarea ei sentimentală. Pînă acum — dacă se urmăresc almanahurile anterioare — am făcut unele identificări în cadrul unor timbre străine și românești despre Rowland Hill, De Foe, Caragiale, Cehov, iar în cel de față — Gogol și Frédéric Chopin.

Am vrut să arătăm că dincolo de valoarea intrinsecă a mărcii mai există adesea un „ce", deloc de neglijat, care poate da unui timbru o nouă dimensiune — și de ce n-am spune-o ? — și o mai mare valoare.

Poate dacă se vor urmări în continuare cele spuse aici despre marca care-l înfățișează pe compozitorul și pianistul genial care a fost Frédéric Chopin (1810—1849), se va înțelege și mai bine acest lucru.

Dar, ca de obicei, înainte de aceasta, doar cîteva cuvinte despre Chopin. Se știe că s-a născut la Zelezowa Wola, nu departe de Varșovia. Tatăl de origine franceză, mama o poloneză — amîndoi un timp în serviciul unor aristocrați polonezi. În familie, care mai cuprindea și trei surori, domnea o atmosferă de efervescență intelectuală și patriotică. Încă de mic, Frederic a uimit pe cei din jur cu talentul său pentru muzică. A studiat, a dat concerte, a compus. Multe din operele sale au fost dedicate Poloniei, pe care Chopin a iubit-o cu patimă, fie că se afla în țară, fie undeva departe. A călătorit mult. O mare parte din viață și-o petrece în Franța, dar și în alte țări. Dă concerte la Paris, Viena, Praga, Dresda, Londra, precum și — firește — în Polonia, patria sa, etc,. Își face o mulțime de cunoștințe și prieteni — unele, dintre celebritățile vremii : Delacroix, List, Balzac, George Sand și mulți alții. A purtat o vastă corespondență. Se cunosc peste 400 de scrisori scrise de el în țară și în alte părți, din acestea 18 au fost adresate scriitoarei George Sand, cu care Frédéric Chopin a avut o legătură sentimentală de aproape 9 ani. Dar — așa cum aflăm din monografia muzicologului Theodor Bălan — toate scrisorile scrise de George Sand lui Chopin au fost distruse de aceasta. Sfîrșitul nefericit al legăturii cu George Sand i-a grăbit moartea, care survine în anul 1849.

Să privim acum mai atent marca alăturată. Chopin are o privire îndurerată. Pare absorbit de o neliniște. Este gînditor și preocupat. Oare putem pătrunde în taina gîndurilor sale ? Să încercăm. Chipul lui Chopin, așa cum ne apare, a fost realizat de pictorul francez Eugène Delacroix (1798—1863), în anul 1838. Delacroix era prieten cu Chopin și probabil că era la curent cu gîndurile intime ale prietenului său. În acel an, 1838, în viața lui Chopin are loc o importantă schimbare. Incepe legătura lui cu George Sand, scriitoare cu vederi democratice, ale cărei ro-

Erori și varietăți

La emisiunile filatelice din anii 1952—1962

În acest articol, vă prezentăm unele particularități, erori și varietăți ale cîtorva emisiuni din perioada menționată în titlu.

Seria uzuală de 21 valori din anul 1960 a fost pusă în circulație în două tranșe. Prima, cuprinzînd zece valori, a apărut la data de 11 iunie 1960, iar a doua la 5 iulie din același an.

Ne vom ocupa aici cu caracteristicile valorilor de 3 și 55 de bani.

Valoarea de 3 bani a făcut parte din a doua tranșă a emisiunii. Culoarea mărcii este în diferite nuanțe de liliachiu și vișiniu (confruntate și cu gama de culori din „Lipsia Philatelistiche Farbentafel)". În principal distingem următoarele nuanțe rezultate din diferite tiraje : roz carmin, roz violet, roz liliachiu deschis, roz liliachiu, roz liliachiu aprins, liliachiu, liliachiu cu nuanță de roșu, liliachiu purpur, vișiniu și vișiniu aprins. De reținut că toate nuanțele se disting perfect între ele. Marca a fost tipărită pe hîrtie cu filigran XVII, de culoare alb gălbuie. Mărcile de culoare roz (toate nuanțele) se găsesc numai cu filigranul în poziția IV, în poziția III filigranul constituind cu totul o excepție. La celelalte culori, marca se găsește cu filigrane în pozițiile III și IV. Și la această marcă se pot întîlni filigrane în variantele XVII A și XVII B.

În legătură cu filigranele, în colecțiile specializate își pot găsi locul și alte varietăți. În primul rînd trebuie amintită o varietate rară a filigranului XVII, prezentînd între cele două rînduri ale inițialelor R.P.R. un rînd de cerculețe (uneori turtite) cu sau fără puncte ori linioare la mijloc. Varietatea aceasta se datorește procedeului tehnic de fabricare a hîrtiei. Fiind vorbă de aplicarea filigranului pe suluri, rasterele care imprimă filigranul se cereau a fi legate între ele. Legătura între rastere a lăsat în pasta hîrtiei urmele care au determinat acest filigran rar.

În legătură cu dantelura, catalogul mărcilor poștale românești menționează 14 și jumătate — 14. În realitate dantelura se găsește între 13,5 și 14,5. Mărcile de culoare roz liliachie (în toate nuanțele) sînt în general dantelate 14,5 : 14,5 sau 14 : 14,5. De reținut că mărcile de culoare roz (în toate nuanțele) prezintă o dantelă defectuoasă.

Există cîteva varietăți de desen care merită reținute. Între furnal și cotul ferestrei desenul mărcii prezintă o deschizătură în care se află linii colorate. În ultimul rînd din coală, pe a zecea marcă de la stînga la dreapta, liniile colorate lipsesc, spațiul rămînînd alb. Pe prima marcă din rîndul 3, pe litera „Î" din „ROMÎNĂ" pare o linioară turtită. Coșurile au în general unele pete de culoare care sugerează fumul. Există mărci pe care nu apar asemenea pete. La cifra 3 se disting două tipuri : cu vîrful ascuțit și cu vîrful turtit.

O altă marcă mult circulată a acestei emisiuni a fost cea de *55 de bani, de culoare albastru închis*. A fost emisă la 11 iunie deci în prima tranșă, valoarea nominală corespunzînd francării unei scrisori simple. Francarea efectivă s-a făcut timp de aproape un deceniu și jumătate, marca putînd fi considerată drept cea mai mult circulată din perioada de după proclamarea Republicii.

Iată cîteva din concluziile la care a dus studierea atentă a acestei mărci :

Primul tiraj a mărcii a fost tipărit pe o hîrtie alb gălbuie. Nuanțele de hîrtie gălbuie variază pînă la un aspect maroniu. De asemenea diferă și grosimea hîrtiei, care merge de la subțire la gros, de la subțire cu fața lucioasă pînă la o hîrtie aspră. În perioada tîrzie a tipăririi acestei mărci (în ultimul an) fabrica a trecut la folosirea unui alt sortiment de hîrtie, de astă dată albă, subțire. Aceste tiraje tîrzii ar fi emisiunea a II-a.

Și la această marcă, deși dantelura e menționată în CMR ca fiind de 14,5 : 14, după o atentă cercetare se poate afirma că ea variază între 14 trei sferturi și 13,5. Mai trebuie reținut că marca apare frecvent cu dantelură defectuoasă.

Datorită eșalonării tirajelor pe o perioadă mai îndelungată, marca este întîlnită într-o gamă variată de culori. Vom enumera cîteva : cobalt și cobalt deschis, ultramarin-gri, ultramarin-gri închis, ultramarin-violet, albastru, albastru deschis, albastru oțel, albastru-gri, albastru închis. Deci, la prima emisiune se pot găsi aproape toate nuanțele de albastru. Emisiunea a doua se cunoaște numai într-o singură culoare : albastru metalic, tipărită într-așa fel încît sînt frecvente cazurile în care culoarea pare a fi realizată într-un fel de raster.

Cercetînd atent marca de 55 bani găsim multe varietăți interesante de desen. Prezența lor repetată în coală, în ani diferiți, demonstrează circulația mărcilor o perioadă îndelungată. Primele două varietăți le considerăm cele mai interesante. Găsim în coală un exemplar prezentînd o dungă albă neregulată înclinată de la dreapta la stînga (cadru spart). Linia străbate marca de la acoperișul tractorului, prin semicercul cifrei 5 din dreapta, pînă la partea de sus a semincercului. O variantă deosebit de interesantă prezintă un cerculeț alb situat în partea de jos a cifrei 5 din stînga. De menționat că probabil varianta a apărut numai la o parte redusă din tiraj, întrucît se găsește rar. Variantele literelor „A" sînt relativ frecvente, însă numai la mărcile de culoare albastră. Amintim varietatea în care la litera „A" din cuvîntul „BANI" linia orizontală e ieșită din cadru în partea stîngă. O interesantă varietate este aceea în care linia orizontală a literei „A" din cuvîntul „POȘTA" iese din cadru și este îndreptată către baza piciorului (tot nu-

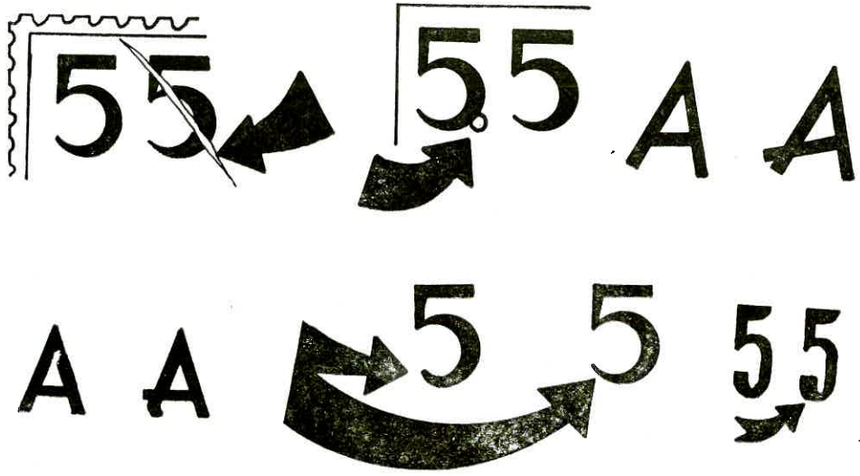

mai la mărcile de culoare albastră, în diferite nuanțe). Cifra 5 a mărcii o cunoaștem în mai multe tipuri tipice cît și o eroare. **Tip I** (marca tip). Bucla cifrei 5 din sîtnga este mai groasă și rotunjită, iar cea din dreapta subțiată la vîrf și mai puțin groasă. **Tip II :** În cifra 55 cifra 5 din dreapta este mai scurtă (mai mică). **Tip III :** Cifra 55 cu ambele cifre de aceeași formă și dimensiune ; **Tip IV :** Cifra 55 mult subțiată la vîrf, față de marca tip. **Tip V :** Prima cifră 5 turtită. **Tip VI :** A doua cifră turtită la vîrf. Se cunosc și mărci la care bucla primei cifre 5 este mult îngroșată. De asemenea se cunoaște și variantă în care bucla primei cifre 5 este cu mult mai scurtă decît la marca tip.

Şi litera N din ROMÂNIA este cunoscută în mai multe tipuri. Aceasta se caracterizează în primul rînd prin detaliile din partea de sus a punctului de întîlnire a piciorului cu linia oblică de legătură. **Tip I :** Linia de legătură prelungită ; **Tip II :** Linia de legătură şi piciorul stîng mult îngroşate spre stînga ; **Tip III :** Linia de legătură şi piciorul stîng mult îngroşate atît la dreapta cît şi la stînga. Se cunosc şi cîteva variante ale literei P din cuvîntul POŞTA. Vom aminti patru tipuri. **Tip I :** Cu linia de bază alungită. **Tip II :** Linia de bază terminată printr-o alungire la dreapta. **Tip III :** Linia de bază alungită spre stînga. **Tip IV :** Punct alb mic deasupra literei P.

O grupă separată a varietăţilor de tipar la marca de 55 de bani au fost determinate de cernelurile cu care au fost imprimate mărcile (calitatea, fluiditatea). În acest context amintim următoarele varietăţi : **a) :** Diferenţa de grosime la cuvintele POŞTA şi BANI (unele cu grosime normală, alteori vizibil subţiate). **b) :** Litera S din POŞTA există cu linioară şi fără linioară albă. Astfel în loc de POŞTA apare cuvîntul POSTA. **c) :** Pe geamul stîng al tractorului la marca tip apar mai multe linii, însă există şi o variantă cu o singură linie. **d)** O frumoasă variantă poate fi întîlnită în colţul drept al mărcii. La marca tip, între brazi şi cuvîntul POSTA apare un luminiş. Există însă şi exemplare la care acest luminiş lipseşte. **e)** În partea dreaptă a motorului tractorului, umbra farului îmbracă diferite contururi amintind de cap de pasăre.

Emisiunea „Ziua aviaţiei — 1960".

La această emisiune remarcăm cîteva particularităţi care merită să fie reţinute de colecţionarii specializaţi ai mărcilor poştale româneşti. Înălţimea mărcilor de 26 mm specificată în C.M.R., este relativă. Datorită unor imperfecţiuni ale maşinii de perforat se găsesc mărci chiar în pereche cu o înălţime de 25, mm şi 26,5 mm. Aceasta se poate constata la majoritatea valorilor mici, mai puţin la valorile mari. A doua particularitate a seriei constă în faptul că numai trei din valori (respectiv mărcile de 35, 40 şi 55 de bani), au fost tipărite pe hîrtie cu filigran XVII, restul fiind pe hîrtie fără filigran. Regretatul cercetător colonel Constantin Florea, în articolul „Noi contribuţii cu privire la emisiunea „Ziua aviaţiei — 1960" (Filatelia nr. 10 — 1967) vorbeşte şi de filigranul X. La ultimele două valori există exemplare care au un filigran sub forma unei linii verticale. Filigranul se distinge mai uşor pe cele tipărite pe hîrtie mai subţire. Întrucît asemenea hîrtie a fost folosită şi pentru valoarea de 10 bani, filigranul X se găseşte şi la această valoare. La capitolul filigran trebuie precizat că mărcile de 35 şi 40 de bani se întîlnesc cu filigranul în poziţiile V, VI, VII şi VIII, în timp ce marca de 55 de bani (singura din serie de format vertical) se întîlneşte numai cu filigranul în poziţie de I, II, III şi IV. Şi la această emisiune se întîlnesc exemplare prezentînd cerculeţe intercalate între rîndurile ordonate ale iniţialelor R.P.R. Mai trebuie semnalat că la filigranul XVII se pot deosebi două variante bine distincte, după distanţa dintre litere. La varianta XVII A ele sînt apropiate, iar la varianta XVII B sînt mult mai distanţiate.

La capitolul varietăţi de culoare şi desen, la **valoarea de 10 bani** distingem patru nuanţe de culoare : galben de pucioasă (schwefelgelb) galben crom (chromgelb) galben portocaliu (gelborange) şi portocaliu galben (orangegelb). Imprimarea textului şi a portretului lui Aurel Vlaicu apare la o parte din tiraj în brun deschis, iar la o altă parte din tiraj, brun închis. Exemplarele cu tipar brun foarte deschis constituie o varietate foarte rară. Cifrele 1 şi 9 din 1960 defecte ; cifra A din ROMÂNĂ fără apostrof ; litera R din cuvîntul „motor" defectă. Cele ce urmează descriu o varietate foarte rară a valorii de 10 bani : litera E din cuvîntul AEROPLAN fără linioara de jos astfel încît se citeşte AFROPLAN. Această varietate intervine şi la marca supratipărită în anul 1963.

Valoarea de 20 de bani. Se poate distinge şi un portocaliu mai deschis, nuanţă mai puţin frecventă. Imprimarea textului şi a efigiei s-a făcut la o parte de tiraj cu un brun mai deschis (abatere de la marca tip). Litera A din cuvîntul POŞTA cu A plin în partea de sus, respectiv fără culoarea fondului mărcii. Ghilimelele

de la denumirea avionului, cu liniile lipite între ele sau, mai rar despărţite. Cifra latină II din indicativul avionului se găseşte şi cu o linie sesizabil mai scurtă, la prima vedere.

Valoarea de 35 de bani. Această marcă este bogată în varietăţi. Semnalăm cîteva. Avion alb în loc de roşu sau roz. Deplasarea tiparului astfel că numele machetatorului Dumitrana apare sus. Cifra 35 pe un fundal alb sau pe un roz cu totul deschis. După aripa avionului, în partea de jos lipseşte linia albă. Litera A din cuvîntul ROMINA apare fie normală (marca tip) fie plină (complet colorată) în partea de sus. În cuvîntul POŞTA, în loc de S apare o cifră 6. În cuvîntul AERIANA în loc de I apare un 1. Literele I şi A din cuvîntul AERIANA sînt legate între ele printr-o linie albă.

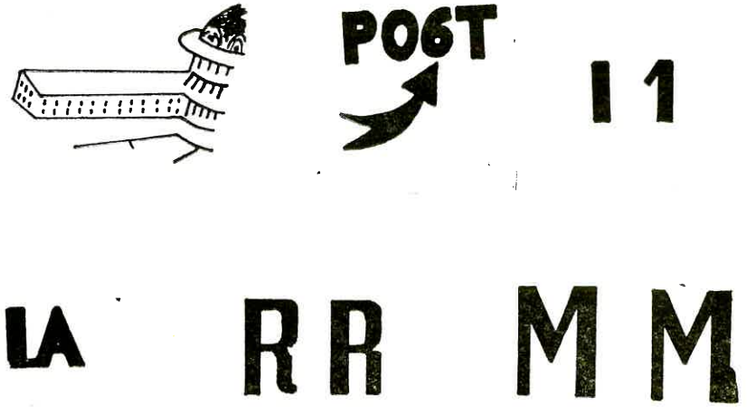

Valoarea de 55 de bani are următoarele abateri de la marca tip. Faţă de culoarea normală albastru deschis, poate fi întîlnită rar şi o nuanţă cu totul închisă. Litera R din ROMINA cu linia de sub buclă rotunjită, în loc de a fi dreaptă. Primul 5 din 55 cu buclă mai groasă. Linia a doua din litera M din ROMINA cu o buclă la capătul liniei. Linia a doua a literei M prelungită.

Valorea de 1,60 este cunoscută în două dimensiuni pe verticală cu o linie în hîrtie. Clădirea aeroportului cu trei şi patru ferestre. Avionul şi aeroportul în culoarea albă din cauza lipsei culorilor galben şi albastru deschis (marca e foarte rară, pînă în prezent au fost identificate 4 exemplare din coală, două la Bucureşti şi două la Arad). Avionul de pe marcă există cu inscripţia TAROM, fără inscripţie şi cu inscripţie deplasată.

Valoarea de 1,75 lei. Şi la această marcă se cunosc două dimensiuni, la culoarea albastru închis sau mai deschis. Paraşuta mică fără linie albă. Paraşuta cu punct albastru. Steagul roşu-alb, steagul complet roşu. Steagul cu băţ alb. Desigur o cercetare atentă ar ptea aduce la lumină şi alte varietăţi şi erori la această emisiune interesantă şi foarte mult circulată.

Emisiunea Marina — 1961.

Cîteva referiri la hîrtie şi dantelură. Se cunosc mărci diferite pe hîrtie subţire şi altele pe o hîrtie mai groasă pînă la semicarton. De asemenea se pot găsi

piese tipărite pe un fel de hîrtie ripsată. Dantelura de 14,5—13,5 indicată în cataloage e relativă. Odontometrul indicînd uneori abateri între 1/4 și 3/4 mm. Trebuie reținut că și la această emisiune putem întîlni filigranul X, adică o linie orizontală mai mult sau mai puțin vizibilă.

Și la această emisiune, abaterile de la marca tip sînt numeroase. În primul rînd trebuie amintite două erori majore care la timpul lor au făcut mare senzație în rîndul colecționarilor de mărci românești contemporane. Pe marginea lor s-a discutat intens la Cercul de studii al A.F.R. Caracteristicile acestor erori sînt următoarele.

La marca de 20 de bani, catargele și partea de jos a vasului în loc de a fi de culoare portocalie, sînt de culoare galbenă, culoarea ultramarin este mai mult un albastru închis, iar fundalul în loc de azur, este de un albastru deschis.

La marca de 1,75 lei cea mai importantă abatere de la marca tip este culoarea catargelor și a părții de jos a vasului (galben în loc de portocaliu). Menționăm că și culoarea corpului vasului bate mai mult în galben decît la marca tip. În schimb la fundal nu se observă nici o abatere de culoare. Prima eroare pare a fi provenit din faza probelor de culori în procesul de imprimare una sau mai multe culori ajungînd în circuitul filatelic. Cîte o coală de 20 de bani și de 1,75 lei au fost puse în vînzare la fostul magazin filatelic din București, Bd. Nicolae Bălcescu. În ceea ce privește valoarea de 1,75 lei, dispunînd de un colț de coală cu inscripție s-a putut stabili cert că aici a fost omisă tipărirea culorii portocalii.

Ca varietăți, semnalăm următoarele :

Marca de 20 de bani : Bucla la litera P din cuvîntul POSTA în loc de a fi normală apare plină. Din cuvîntul CARGOU înscris în negativ se vede numai partea de jos. A din cuvîntul ROMINA prezintă o linie întreruptă la piciorul stîng.

Marca de 40 de bani. În urma deplasării culorii negre, ancora apare dublată. După inițialele machetatorului lipsește punctul, al doilea catarg este întrerupt de o linie închisă. Culoarea verde-închis este deplasată în sus pe cadrul alb în care este înscrisă valoarea mărcii.

Marca de 55 de bani : Cele trei ferestre din față sînt de culoare cu totul deschisă. Cuvîntul bani este lipsit de cadru. Inițialele machetatorului au trăsături dublate, fără punct după inițialele machetatorului.

Marca de 1 leu : Litera L din cuvîntul LEU rotunjită la colț. Se cunosc trei tipuri de ancore, cu semicerc complet, semicerc întrerupt și fără semicerc. Pe cabina de comandă, pe lîngă linia roz (catarg) apare o linie albă lată. Punct de culoare roz aprins în loc de roz. Cifra 1 cu vîrf mai subțire.

Marca de 1,55 lei : Bucla literii R din R.P. ruptă în partea de sus, cifra 55 din 1,55 lipită sau îndepărtată de cadru. Fără punct după inițialele machetatorului. Reflectorul de pe cabină în loc de formă circulară apare ca o sferă sau lipsește complet. Fără cerculețul verde de pe vîrful catargului. Linia orizontală de pe vas (indicînd cota de plutire admisă) e de culoare albă în loc de verde. Contur alb între cele două culori verzi de bază.

Marca de 1,75 lei prezintă următoarele varietăți : Cifra de 1,75 lei pe desenul mărcii este distanțată. Marca fără punct după inițialele machetatorului. Ferestrele din față ale cabinei de comandă, bine vizibile sau acoperite. Azurul (culoarea de bază a mărcii), în diferite nuanțe. Litera O din ROMINA spartă în partea de jos sau în partea de sus. Cele două elemente grafice componente ale ancorei lipite între ele. Linia despărțitoare a părții de jos (linia de plutire) de culoare portocalie în loc de roșu. Cifra 1 din 1,75 cu vîrf ascuțit sau rotunjit. Litera R din R.P. spartă în partea de sus a buclei. Litera A din cuvîntul DOBROGEA cu piciorul stîng mai scurt. Punct albastru deschis după litera M din cuvîntul ROMINA. În urma deplasării culorii sepia, apare o linie verde în fața provei.

Desigur perioada de care ne-am ocupat are și multe alte emisiuni cu erori și varietăți pe care spațiul prezentului articol nu ne permite să le prezentăm.

Iosif Micu

Pentru toți filateliștii

Introducere la studiul mărcilor atipice românești

1) Terminologie

În cele ce urmează vom denumi **marcă tip,** marca la care toate detaliile corespund cu proba de tipar aprobată, iar atipică, marca care prin orice amănunt diferă de marca tip.

În limbajul curent marca tip este denumită adesea și „marcă normală".

În mod tradițional, mărcile atipice sînt împărțite în trei mari categorii.

a) Erori, care apar într-un loc fix al colii, la întreaga emisiune sau la un anumit tiraj.

b) Varietăți, care apar în coli întregi sau pe porțiuni de coală, la o parte a tirajului.

c) Curiozități care apar numai accidental.

În limbajul curent, curiozitățile sînt denumite și „accidente de tipar", iar unii le numesc pur și simplu (pejorativ) „rebuturi".

Categoriile de mai sus nu trebuie absolutizate căci pot exista mărci care se încadrează concomitent în două sau chiar în toate trei categoriile definite mai sus. Un asemenea exemplu este prezentat în fig. nr. 1, unde eroarea „20/" lei, marca a IV-a din coală, provine dintr-o coală cu abßlatsch.

Erorile sînt de obicei caracterizate prin diferențe de desen față de mărcile tip, dar sînt și cazuri în care ele diferă printr-o culoare schimbată, așa cum este cazul cu marca de 2 lei din emisiunea „Săptămîna Economiei" 1982 (Vezi revista Filatelia Nr. 5/1983 pag. 14).

Varietățile formează o bogată categorie filatelică care înglobează numeroase grupe ca :

— Varietăți de hîrtie : subțire, groasă, cu scame, colorată, etc.

— Varietăți de filigran : filigrane schimbate, filigrane lipsă (în pereche cu mărci cu filigrane), poziții deosebite etc.

— Varietăți de dantelură : perechi nedantelate la mijloc, bucăți nedantelate lateral, danteluri deplasate, duble danteluri, etc.

— Varietăți de tipografiere : „abßlatsch" (imprimare în oglindă ; pe verso, produsă prin suprapunere în cursul procesului de tipărire), dublă impresiune, etc.

— Varietăți de culoare : culori lipsă, culori schimbate, culori deplasate ;

— Varietăți de supratipar : supratipar dublu, inversat, deplasat, perechi de mărci din care una fără supratipar, supratipare culcate etc.

Dintre curiozități menționăm ca grupe intrate în limbajul curent :

— Mărci incomplet tipărite.

— Mărci cu pete de culoare.

— Cadre sparte, etc.

2) Cum apar în circuitul filatelic mărcile atipice

Teoretic, în circuitul filatelic nu ar trebui să apară mărci atipice. În realitate, asemenea mărci apar, iar în cele de mai jos vom enumera cîteva căi :

a) Contribuția însăși a unor administrații poștale care în unele cazuri au admis (tacit) acest lucru.

b) Insuficiența controlului tehnic de calitate a mărcilor. Statistic vorbind, la sutele de milioane de mărci emise, este explicabil ca unele mărci atipice să scape totuși controlului.

c) Mărci atipice apărute în situații conjuncturale : ocupații, schimbarea monedei, etc. În aceste situații mărcile trebuind să apară „peste noapte", practic nu se poate realiza un control calitativ eficient.

d) Mărci atipice realizate de unii salariați incorecți care, profitînd de situațiile conjuncturale și de redusa supraveghere din aceste perioade, realizează mărci atipice în scopul speculării lor pe piața filatelică. Asemenea mărci sînt cunoscute și sub denumirea de FĂCĂTURI.

e) Mărci atipice ajunse în circuitul filatelic prin canale care eludează legile în vigoare.

3. Mărcile atipice în listele de prețuri și cataloage

În lista de prețuri a întreprinderii „Rompresfilatelia" sînt incluse o serie de mărci atipice.

Din mărcile atipice necuprinse în lista de prețuri, unele sînt incluse în cataloage, inclusiv în catalogul CMR-1974.

CMR-1974 este un catalog care apreciază mărcile atipice cu ajutorul unor coeficienți. Fiind un catalog de autor, aprecierea coeficienților este mai mult sau mai puțin subiectivă, dar nu trebuie neglijat totuși faptul că ea se bazează pe deosebita experiență a autorilor lucrării.

Aceștia au depus o muncă însemnată pentru a include mărcile atipice, ceea ce nu înseamnă că acestea au putut fi cuprinse în totalitatea lor, unele nefiind cunoscute de autori, (la data terminării lucrărilor catalogului), iar altele — considerate probabil minore, au fost neglijate pentru a nu se depăși volumul de pagini.

Coeficienții utilizați în CMR-1974 au pus în repetate rînduri în impas pe colecționarii de mărci atipice, în special cînd mai mulți coeficienți trebuiau să fie aplicați uneia și aceleiași mărci. În catalog nefiind date explicațiile necesare, în baza unor interpretări personale și a înmulțirii coeficienților s-a ajuns la evaluări cu totul exagerate ale unor asemenea mărci.

Deci, coeficienții din CMR-1974 trebuie considerați informativi, cu fluctuații în timp în funcție de un mare număr de situații conjuncturale.

Pînă în prezent, nu există un catalog specializat pentru mărcile atipice românești.

4. Mărcile atipice necuprinse în cataloage

Așa cum am arătat, o serie de mărci atipice nu sînt cuprinse în cataloage.

Aceste mărci sînt cele care se situează de obicei la polii valorici opuși, în sensul că ori sînt mărci extrem de rare, ori sînt așa numite „varietăți minore".

Ca urmare a perioadei mari de timp dintre aparițiile a două cataloage românești, mărcile atipice dintr-o importantă perioadă de timp (curente) nu sînt de asemenea catalogate.

Nu este simplu să evaluezi asemenea mărci. Ele sînt menționate de obicei cu formula „Preț de amator", formulă din care fiecare poate înțelege ceea ce dorește.

Dintr-o pudoare greu de înțeles, nici în articolele de specialitate și nici în cercurile de studii nu se fac aprecieri valorice asupra unor mărci atipice necatalogate. În asemenea cazuri, rămîne la îndemîna colecționarului doar posibilitatea de a se consulta cu specialiștii cunoscuți, lucru la îndemîna colecționarilor din centrele filatelice puternice dar greu de realizat pentru colecționarii din restul țării.

5. Falsurile, un flagel al colecțiilor de mărci atipice

Dacă falsurile sînt un pericol potențial pentru colecționarii de mărci tip, ele sînt un adevărat flagel pentru colecționarii de mărci atipice.

Niciodată fantezia falsificatorilor nu a fost mai dezlănțuită decît în realizarea unor mărci atipice cu care să înșele pe colecționarul credul. Raritatea unor mărci atipice, unicitatea unor curiozități i-a ajutat în odioasa lor activitate.

La fel de periculoși ca și falsificatorii sînt „inocenții" care desfac aceste falsuri ca neștiind de fapt ce sînt ele în realitate.

Este greu de făcut o clasificare a falsurilor în funcție de periculozitatea lor, așa încît ordinea celor ce urmează poate să nu fie cea mai exactă :

— Duble danteluri, realizate printr-o dantelatură falsă suplimentară ;

— Varietăți de culoare realizate prin decolorări (sau colorări) ;

— Supratipare duble — pe mărci originale cu un supratipar original ;

— Supratipare false — de toate tipurile, inversate, deplasate, etc.

— Mărci nedantelate lateral sau total, obținute prin tăierea dantelurii unor mărci cu dimensiuni mai mari decît cea tipică.

Toate cele de mai sus sînt falsuri realizate cu ajutorul unor mărci originale și — deci — cu atît mai periculoase.

Din păcate, capcanele falsificatorilor nu se opresc la cele de mai sus.

6. Făcăturile, o problemă controversată

Așa cum am notat în capitolul 2, pct. d), **Făcăturile** sînt mărci atipice realizate de salariați incorecți în scopul specularii lor pe piața filatelică.

Principalele tipuri de **făcături :**

a) Pe mărci fără supratipar, omiterea unui detaliu al mărcii ;

b) Pe mărci cu supratipar crearea unor varietăți ale supratiparului.

Prin dispariția unor martori oculari sau chiar a unor documente ale timpului, prin trecerea în neființă a unor mari colecționari, prin insuficienta abordare a acestei probleme în literatura de specialitate, cu trecerea timpului devine din ce în ce mai greu de făcut o distincție între o marcă atipică apărută accidental și o **făcătura.**

Scepticii merg pînă acolo încît bănuiesc toate mărcile atipice din perioadele conjuncturale de a fi ceva de genul **făcăturilor.** Adevărate sau nu, aceste bănuieli au pătruns în rîndul colecționarilor, ceea ce a dus la o considerabilă subevaluare a acestor mărci.

7. Cultura filatelică legată de colecțiile de mărci atipice

Prin întinderea sa, prin numeroasele probleme pe care le ridică, colecționarea mărcilor atipice presupune numeroase cunoștințe nu numai pur filatelice, dar și tehnice. Astfel, trebuie bine cunoscută tehnologia hîrtiilor, a procedeelor de imprimare, a stabilității culorilor, etc.

La un colecționar avansat, cultura filatelică practic nu trebuie să aibă fisuri, ea trebuind să includă TOATE publicațiile filatelice din țară, precum și articolele din presa filatelică străină care se referă la mărcile românești, precum și cataloagele de licitație.

Cultura unui filatelist care colecționează toate mărcile atipice românești, practica sa, trebuie să se apropie de cultura și practica a ceea ce numim curent un expert filatelic.

Reversul celor de mai sus este obligația morală a unui colecționar de mărci atipice să comunice rezultatele muncii sale în articole publicate în presa filatelică de specialitate și să expună piesele colecționate.

8. Cum apreciază și cum pun în evidență filateliștii mărcile atipice

În urmă cu cîțiva ani a avut loc în cadrul Cercului de studii AFR o aprinsă discuție pe tema mărcilor atipice. Nu au lipsit glasurile unor cunoscuți filateliști care au susținut că mărcile atipice sînt simple rebuturi care nu ar trebui luate în considerație.

Concluzia dezbaterilor a fost că, indiferent dacă ne place sau nu, sau indiferent de felul în care le denumim mărcile atipice sînt o realitate a filateliei românești și, ca orice realitate (plăcută sau nu) nu poate fi ignorată.

La această concluzie s-a ajuns aproape în unanimitate, la ea aderînd specialiști de renume ai filateliei românești.

Prin ineditul lor, varietatea, greutatea de a fi procurate, mărcile atipice formează de multe ori „sarea și piperul" unei colecții filatelice. Numărul însemnat de articole apărute în presa de specialitate (și prestigioasa revistă „Filatelia" nu face excepție) arată o preocupare intensă pentru depistarea și publicarea lor, denotă un număr important de filateliști care au în preocupările lor mărcile atipice.

Din punctul de vedere al modului de a colecționa se pot delimita două mari tendințe :

a) Introducerea mărcilor atipice alături de mărcile tipice ;

b) Colecționarea mărcilor atipice separat (în general pe tipuri de erori, varietăți și curiozități).

Primul mod de a colecționa este specific unor colecții cronologice, specializate. În aceste situații, alături de seria tip apar varietăți de dantelură, filigran, culoare, etc. și apoi alte genuri de atipice din aceeași serie.

Al doilea mod de a colecționa este specific unor colecții specializate de erori, varietăți și curiozități. Aceste colecții nu includ în mod obișnuit varietăți clasice de filigran, dantelură sau hîrtie.

Acest mod de a colecționa se pare că pune mai bine în evidență munca de colecționare a mărcilor atipice și este mai spectaculos (cînd acest aspect este urmărit).

Între cele două moduri de a colecționa se pot imagina numeroase altele, în funcție de inspirația și fantezia colecționarului.

9. Concluzii ... la o introducere

Colecționarea mărcilor atipice românești este o problemă complexă la care nu se pot da formule sau sfaturi de complezență.

Caracterul, perseverența, cultura filatelică sînt cele care vor determina pînă la urmă întinderea și seriozitatea unor colecții de mărci atipice.

Se pare că nici vîrsta nu este o premiză importantă în întocmirea unor asemenea colecții specializate, cunoscîndu-se tineri cu reușite deosebite precum și colecții întocmite după vîrsta pensionării.

Numeroasele capcane puse de mărcile atipice se pare că nu sperie, ci, din contră, stimulează, căci o asemenea colecție inedită și spectaculoasă, oferă atît mari satisfacții filatelice cît și posibilitatea de a aprofunda studiul mărcilor românești.

Sapira Marcel